

IV

(Информация)

ИНФОРМАЦИЯ ОТ ИНСТИТУЦИИТЕ, ОРГАНИТЕ, СЛУЖБИТЕ И АГЕНЦИИТЕ
НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

ИЗВЕСТИЕ НА КОМИСИЯТА

Оценка на планове и проекти във връзка със защитени зони по „Натура 2000“ — методическо ръководство за прилагане на член 6, параграфи 3 и 4 от Директива 92/43/ЕИО за местообитанията

(2021/C 437/01)

СЪДЪРЖАНИЕ

	<i>Страница</i>
1. ВЪВЕДЕНИЕ	3
1.1. Цел и естество на документа	3
1.2. Структура	3
2. ОБЩ ПОДХОД И ПРИНЦИПИ	4
2.1. Етапи на процедурата по член 6, параграфи 3 и 4	4
2.2. Подход за вземане на решения	5
3. МЕТОДИКАТА ПО ЧЛЕН 6, ПАРАГРАФИ 3 И 4	7
3.1. Етап 1: Скрининг:	7
3.1.1. Стъпка 1: Установяване дали проектът или планът е непосредствено свързан с управлението на защитена зона по „Натура 2000“, или е необходим за него	8
3.1.2. Стъпка 2: Описание на плана или проекта и на факторите, на които се дължи неговото въздействие	9
3.1.3. Стъпка 3: Определяне на защитените зони по „Натура 2000“, които могат да бъдат засегнати от плана или проекта	10
3.1.4. Стъпка 4: Преценяване дали могат да бъдат изключени вероятни значителни влияния с оглед на целите на опазването на зоната	13
3.1.5. Закljučения: решение въз основа на резултата от скрининга	15
3.2. Етап 2: Подходяща оценка	17
3.2.1. Стъпка 1: събиране на информация за проекта и за съответната защитена зона по „Натура 2000“	18
3.2.2. Стъпка 2: оценяване на последиците от плана или проекта по отношение на целите на опазването на зоната, поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти	23
3.2.3. Стъпка 3: Установяване на влиянието на плана или проекта върху целостта на защитената зона по „Натура 2000“	34
3.2.4. Стъпка 4: Сметчаващи мерки	36
3.2.5. Закljučения от подходящата оценка	40
3.2.6. Допълнителни съображения: консултации, качество на подходящата оценка, достъп до правосъдие	42

3.3. Етап 3: Процедура по член 6, параграф 4	46
3.3.1. Стъпка 1: Проучване на алтернативни решения	47
3.3.2. Стъпка 2: Проучване на наложителни причини от приоритетен обществен интерес (НППОИ)	53
3.3.3. Стъпка 3: Определяне, оценяване и приемане на компенсаторни мерки	55
а) Основни видове компенсаторни мерки	55
б) Ръководни принципи за определяне на компенсаторни мерки и цели	57
в) График за компенсирането	59
г) Оценка и мониторинг на компенсаторните мерки съгласно член 6, параграф 4	59
д) Определяне на компенсаторни мерки за планове	61
4. СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ И ПОДХОДЯЩА ОЦЕНКА НА ПЛАНОВЕ	64
4.1. Стратегическо планиране	64
4.2. Подходяща оценка на планове	64
4.3. Картографиране на чувствителни области	66
4.4. Консултации и диалог при стратегическото планиране	70
5. ВРЪЗКИ С ДРУГИ ПРОЦЕДУРИ ЗА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА: Директива за ОВОС, Директива за СЕО и Рамкова директива за водите	71
5.1. Рационализиране на оценките на въздействието върху околната среда	71
5.2. Оценка на въздействието върху околната среда, стратегическа екологична оценка и подходяща оценка	71
5.2.1. Възможности и ползи от рационализиране на ОВОС/СЕО и подходящата оценка	72
5.2.2. Специфични особености на подходящата оценка и разлики с процедурите за ОВОС/СЕО	73
5.2.3 Връзка между СЕО/ОВОС/подходящата оценка и строгите разпоредби относно опазването на видовете, предвидени в директивите за опазване на природата	74
5.3. Оценки съгласно член 4, параграф 7 от Рамковата директива за водите, координирани или интегрирани с процедурата по член 6, параграф 3 съгласно Директивата за местообитанията	75
6. Основни препратки	77
ПРИЛОЖЕНИЕ	

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Цел и естество на документа

Целта на настоящия документ е да се предоставят методически насоки за прилагане на член 6, параграфи 3 и 4 от Директивата за местообитанията ⁽¹⁾. Настоящото ръководство е предназначено да бъде от помощ за органите и националните агенции на държавите членки и държавите кандидатки, както и за възложителите на проекти, консултантите, лицата, отговарящи за защитената зона, практикуващите специалисти и други заинтересовани страни при изпълнението на задълженията, произтичащи от посочените разпоредби. В настоящия документ са представени становищата на Европейската комисия и той не е правно обвързващ; единствено Съдът на Европейския съюз (наричан по-нататък „Съдът на ЕС“) е компетентен да тълкува авторитетно правото на Съюза.

Настоящото ръководство трябва да се разглежда във връзка с директивите и с националното законодателство, както и с препоръките, представени в известието на Комисията „Управление на защитените зони по „Натура 2000“: разпоредбите на член 6 от Директива 92/43/ЕИО за местообитанията“ ⁽²⁾ (наричано по-нататък в настоящия документ „ръководството по член 6“), което е отправната точка за тълкуване на основните понятия и концепции, съдържащи се в Директивата за местообитанията. За удобство на читателя в настоящото ръководство са цитирани съответните части от ръководството по член 6.

Комисията е приела също така няколко специфични за съответните сектори ръководства в различни области на политиката, като например енергетиката, в т.ч. възобновяемите енергийни източници, минното дело, превозите по вътрешните водни пътища, строителството в пристанища и естуари, селското и горското стопанство ⁽³⁾. В тези документи често са анализирани по-подробно специфичните особености на оценките на планове или проекти в посочените конкретни сектори. Поради това те могат да се използват за допълване на настоящото общо ръководство с практическа специфична за сектора информация.

Съгласно принципа на процесуална автономия отделните държави членки преценяват как да приведат в действие процесуалните изисквания, произтичащи от директивата. Отговорност на компетентния орган във всяка държава членка е да вземе основните решения, съдържащи се в оценките по член 6, параграфи 3 и 4. В настоящото ръководство с понятието „оценка“ се описва целият процес, чрез който информацията се събира от възложителя на плана или проекта, от органите, от агенциите за околна среда и от други агенции, от неправителствени организации (НПО), както и от обществеността, и се предоставя на компетентния орган за разглеждане и оценяване.

След това компетентният орган определя резултатите от оценката и решава дали да одобри плана или проекта и, ако това е така, при какви условия. В този процес се отчита, че оценките, изисквани съгласно член 6, параграфи 3 и 4, зависят от събирането на надеждна информация и данни от множество заинтересовани страни, както и от консултациите с тях и между тях.

Настоящият документ е актуализирана версия на предходното методическо ръководство относно прилагането на член 6, параграфи 3 и 4 от Директивата за местообитанията ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾. В него е използван натрупаният опит от прилагането на Директивата за местообитанията и съответната съдебна практика на Съда на ЕС, както и прегледът на ръководства и публикации на ЕС, материали от проучвания на казуси, отзиви и предложения вследствие на консултации с органи и заинтересовани страни от държавите — членки на ЕС. Подготовката на настоящото ръководство беше подпомогната от АТЕСМА S.L. и Adelphi Consult GmbH по поръчка, възложена от Европейската комисия ⁽⁶⁾.

1.2. Структура

Настоящият документ се състои от три основни части и приложение.

— В първия раздел са обяснени цялостният подход и принципите, на които се основава ръководството. Той включва диаграмата от ръководството по член 6, за да се илюстрира как следва да бъдат структурирани оценките по член 6, параграфи 3 и 4 и как различните етапи на оценките са свързани с изискванията на член 6, параграфи 3 и 4.

⁽¹⁾ Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна, ОВ L 206, 22.7.1992 г., стр. 7.

⁽²⁾ Европейска комисия, 2019 г. Известие на Комисията „Управление на защитените зони по „Натура 2000“: разпоредбите на член 6 от Директива 92/43/ЕИО за местообитанията“ (2019/C 33/01), на разположение на адрес: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?qid=1555085968125&uri=CELEX%3A52019XC0125%2807%29>

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

⁽⁴⁾ Методическо ръководство за прилагане на разпоредбите на член 6, параграфи 3 и 4 от Директива 92/43/ЕИО за местообитанията, Европейска комисия, 2002 г.

⁽⁵⁾ Актуализираният документ е един от крайните резултати във връзка със съобщението „План за действие за природата, хората и икономиката“, COM(2017) 198 final (действие 1).

⁽⁶⁾ Обществена поръчка за услуги на ЕС № 07.0202/2017/770634/SER/ENV.D.3 за техническа и научна помощ във връзка с изпълнението на „План за действие за природата, хората и икономиката“ — действия 1, 2 и 13.

- В следващия раздел се съдържа основното методическо ръководство стъпка по стъпка. За всеки етап са представени методи и инструменти, примери и предложения за начина на извършване на оценките. Това е подкрепено от използването на контролни списъци, матрици и инструкции стъпка по стъпка за всеки етап от оценката. Следва да се отбележи обаче, че те са само с цел онагледяване и в тях не могат да бъдат обхванати всички ситуации.
- В третия раздел е включена глава относно стратегическото планиране и по-специално относно процедурата за оценка на плановете. В този раздел са проучени и връзките с други екологични оценки, изисквани съгласно законодателството на ЕС.
- В приложението са дадени примери за методи и допълнителни насоки и инструменти, които могат да бъдат използвани за прилагане на процедурите по член 6, параграфи 3 и 4 (например контролни списъци или формати).

2. ОБЩ ПОДХОД И ПРИНЦИПИ

2.1. Етапи на процедурата по член 6, параграфи 3 и 4

Член 6, параграфи 3 и 4, гласи следното:

„3. Плановете или проекти, които не са непосредствено свързани с управлението на територията или не са необходими за него, но които поотделно или във взаимодействие с други плановете и проекти могат да окажат значително влияние, се подлагат на проверка, за да се оцени въздействието им върху територията от гледна точка на целите на съхраняването на тази територия. При съблюдаване на резултатите от изпитанието за въздействието върху територията и при спазване на разпоредбите на параграф 4 компетентните национални органи одобряват плана или проекта само след като установят, че той няма да има отрицателно влияние върху съответната територията и ако е подходящо, след като са получили мнението на обществеността.

4. Ако даден план или проект трябва да бъде осъществен въпреки негативната оценка на въздействието върху територията поради наложителни причини от по-важен обществен интерес, включително и такива от социален или икономически характер, и поради липсата на алтернативно решение, държавата членка предприема всички необходими компенсаторни мерки, за да осигури цялостната кохерентност на „Натура 2000“. Държавата членка информира Комисията за приетите от нея компенсаторни мерки. Ако в съответната област има приоритетен природен тип местообитание и/или приоритетен вид, единствените съображения, които могат да бъдат посочени, са свързаните със здравето на човека или обществената безопасност, с благоприятни въздействия върху околната среда от първостепенно значение или други наложителни причини от приоритетен обществен интерес съгласно становището на Комисията.“

В член 6, параграфи 3 и 4 е предвидена поэтапна процедура за оценяване на плановете или проекти, които биха могли да засегнат защитени зони по „Натура 2000“. Тя включва три основни етапа:

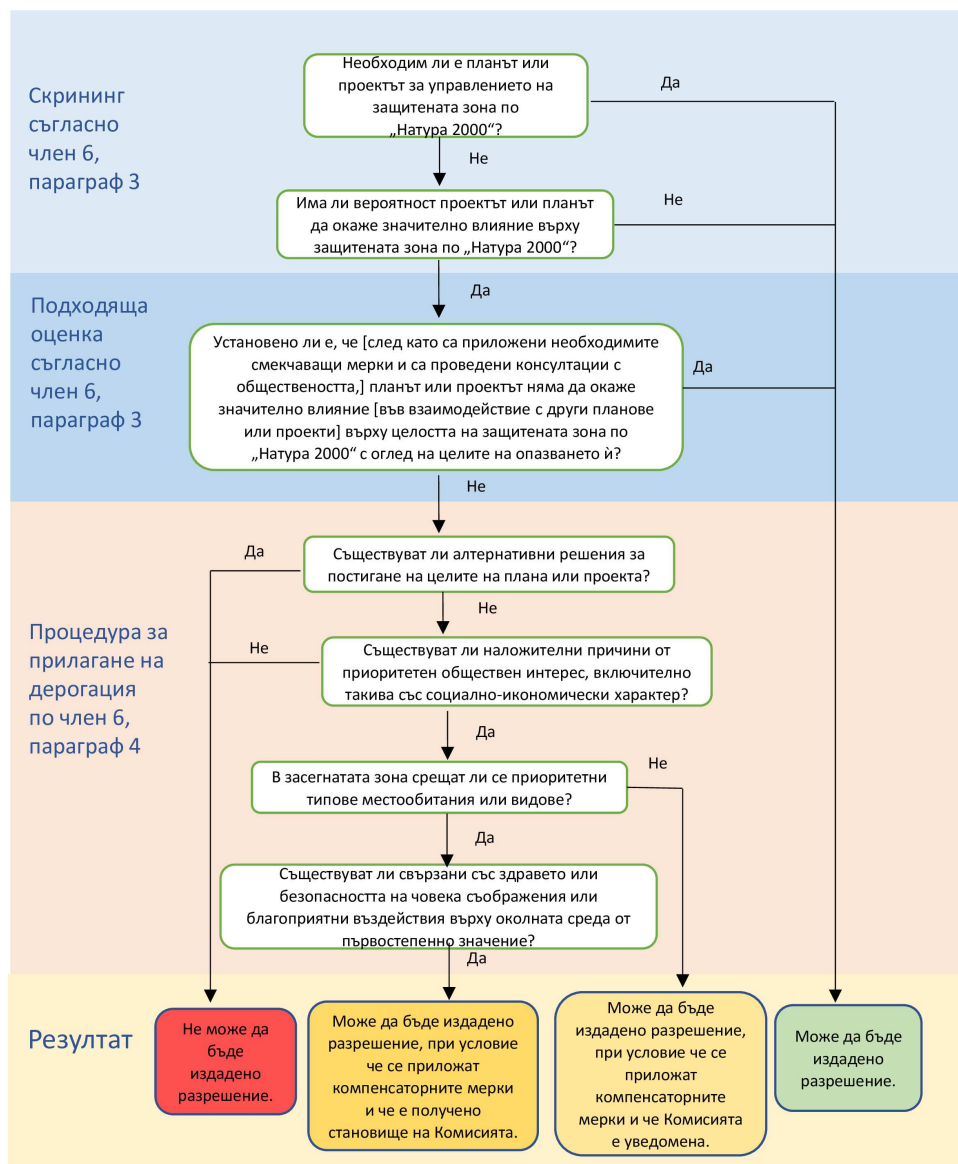
- **Етап 1: скрининг.** Първата част от процедурата се състои от етап на предварителна оценка („скрининг“), за да се установи дали планът или проектът е непосредствено свързан с управлението на защитена зона по „Натура 2000“, или е необходим за него и, ако това не е така, дали е вероятно той да окаже значително влияние върху защитената зона (*) (поотделно или във взаимодействие с други плановете или проекти) от гледна точка на целите на опазването на защитената зона. Етап 1 е уреден в първата част от първото изречение на член 6, параграф 3.
- **Етап 2: подходяща оценка.** Ако не могат да бъдат изключени значителни влияния, следващата стъпка от процедурата включва да се оцени въздействието на плана или проекта (поотделно или във взаимодействие с други плановете или проекти) спрямо целите на опазването на зоната и да се установи дали те ще засегнат целостта на защитената зона по „Натура 2000“, като се вземат предвид всички смекчаващи мерки. Отговорност на компетентните органи е да преценят дали да одобрят плана или проекта в контекста на заключенията от подходящата оценка. Етап 2 е уреден във втората част от първото изречение и във второто изречение на член 6, параграф 3.
- **Етап 3: дерогация от член 6, параграф 3 при определени условия.** Етап 3 от процедурата е уреден в член 6, параграф 4. До него се прибегва само когато въпреки отрицателната оценка възложителят на плана или проекта счита, че той все пак следва да бъде осъществен поради наложителни причини от приоритетен обществен интерес. Това е възможно единствено при липсата на алтернативни решения и ако наложителните причини от приоритетен обществен интерес са надлежно обосновани, а също и ако бъдат взети подходящи компенсаторни мерки, за да се гарантира защитата на цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“.

(*) На практика може да е необходимо да се разгледа повече от една защитена зона.

Всеки етап от процедурата оказва влияние върху следващия. Поради това редът на осъществяване на етапите е от огромно значение за правилното прилагане на член 6, параграфи 3 и 4. На фигура 1 е представена схема на тази процедура.

Фигура 1

Оценяване на планове и проекти във връзка със защитени зони по „Натура 2000“; трите етапа на процедурата по член 6, параграфи 3 и 4

2.2. Подход за вземане на решения

Подобно на цялото законодателство на ЕС в областта на околната среда, Директивата за местообитанията се основава на **принципа на предпазните мерки** ⁽⁸⁾, т.е. че липсата на научни доказателства за значителното отрицателно влияние на дадено действие не може да се използва като мотив за одобряване на това действие. Когато се прилага по отношение на процедурата по член 6, параграф 3, принципът на предпазните мерки предполага, че липсата на отрицателно влияние върху защитени зони по „Натура 2000“ трябва да се докаже, преди даден план или проект да може да бъде разрешен. С други думи, ако не е налице сигурност относно това дали ще има някакви отрицателни влияния, планът или проектът не може да бъде одобрен.

⁽⁸⁾ Съгласно член 191 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

От практическа гледна точка това означава, че възложителят на плана или проекта носи доказателствената тежест, а компетентният орган — да потвърди без основателни съмнения, че:

- на етап 1 (скрининг) може да се изключи наличието на вероятни значителни влияния; или
- на етап 2 (подходяща оценка) може да се изключи наличието на неблагоприятни влияния върху целостта на защитена зона по „Натура 2000“.

Когато наличието на неблагоприятни влияния върху защитена зона е сигурно или не може да бъде изключено, планът или проектът все пак може да бъде разрешен въз основа на изключението по член 6, параграф 4, при условие че няма алтернативни решения и че това е оправдано по наложителни причини от приоритетен обществен интерес, както и че са въведени достатъчни компенсаторни мерки за защита на цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“. Принципът на предпазните мерки също може да има някакво приложение в такива случаи, особено по отношение на обхвата на компенсаторните мерки, които трябва да бъдат приложени (вж. раздел 3.3.3).

В Директивата за местообитанията като основание за прилагане на член 6, параграф 3 изрично се посочват „целите на съхраняването на тази територия“. В решението си по дело C-849/19, Комисия/Гърция, Съдът на ЕС е потвърдил, че целите на опазването трябва да бъдат официално установени и да са специфични за конкретната защитена зона, да се отнасят до конкретните природни богатства, налични в защитената зона, и да бъдат точно разписани ⁽⁹⁾.

Освен това Съдът многократно е постановявал, че обхватът на задължението за извършване на подходяща оценка на влиянието на даден план или проект върху защитената зона следва да се определя с оглед на целите на опазването ⁽¹⁰⁾. С други думи, решението дали планът или проектът може да окаже значително въздействие върху защитена зона по „Натура 2000“ следва да се вземе с оглед на целите на опазването на въпросната зона (вж. раздел 3.1 „Скрининг“). **Поради това е жизненоважно за всички защитени зони по „Натура 2000“ незабавно да бъдат определени специфични за тях цели на опазването и те да бъдат направени обществено достояние.**

Както е обяснено в раздел 3.2.2 по-долу, трябва да се определят специфични за защитената зона цели на опазването за всички защитени местообитания и видове, чието наличие в зоната е значително (т.е. местообитания и видове, чиято оценка на зоната в стандартния формуляр за данни е А, В или С, но не и D ⁽¹¹⁾). В целите на опазването трябва да се заложат целеви стойности, които трябва да бъдат постигнати за всеки от елементите или параметрите, определящи природозащитния статус на защитените характеристики.

Оценките трябва да бъдат преразгледани — както на етапа на скрининг, така и на етапа на подходяща оценка — ако планът или проектът бъде изменен или доразвит по време на процеса на подготовка. Например ако по време на етапа на скрининг не може да се изключи вероятността от значителни влияния, възложителят на плана или проекта може да реши да преразгледа структурата му, за да се изключи рискът от възможни значителни влияния. В такива случаи измененият план или проект следва отново да бъде подложен на скрининг, за да се определи дали все още има вероятност да настъпят значителни влияния върху защитената зона.

Карта 1

Вземане на решение въз основа на подходяща оценка

Решението за одобряването на плана или проекта е отговорност на компетентните органи, като се вземат предвид заключенията от подходящата оценка на въздействията на плана или проекта върху съответната защитена зона по „Натура 2000“. Одобрение може да бъде дадено само ако компетентните органи **са се уверили, че предложеният план или проект няма да засегне неблагоприятно целостта на защитената зона по „Натура 2000“**. Това може да стане едва когато бъдат разсеяни всички основателни научни съмнения за наличието на такива влияния ⁽¹²⁾.

Следователно тежестта пада върху това да се докаже липсата на неблагоприятни влияния, а не тяхното наличие, което съответства на принципа на предпазните мерки ⁽¹³⁾. Следователно подходящата оценка трябва да бъде достатъчно подробна и мотивирана, за да се докаже отсъствието на неблагоприятни влияния в контекста на най-добрите научни достижения, съществуващи в тази област ⁽¹⁴⁾.

Същата степен на сигурност се изисква, ако решението се взема по време на етапа на скрининг, на този етап също следва да бъдат разсеяни всички основателни съмнения за липсата на вероятни значителни влияния.

⁽⁹⁾ Точки 58—59.

⁽¹⁰⁾ Точка 51.

⁽¹¹⁾ Вж. карта 4 „Източници, които да се използват за определяне на въздействието върху защитена зона по „Натура 2000“ в раздел 3.1.3 от настоящото ръководство.

⁽¹²⁾ Решение по дело C-127/02, т. 59.

⁽¹³⁾ Решение по дело C-157/96, т. 63.

⁽¹⁴⁾ Решение по дело C-127/02, т. 61.

3. МЕТОДИКАТА ПО ЧЛЕН 6, ПАРАГРАФИ 3 И 4

3.1. Етап 1: Скрининг

На този първи етап се разглежда **вероятността даден план или проект, поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти, да окаже значително влияние** върху защитена зона по „Натура 2000“. Ако не може да се изключат всички основателни съмнения за наличието на вероятни значителни влияния, планът или проектът ще трябва да премине пълна подходяща оценка съгласно член 6, параграф 3.

Понятията „план“ и „проект“ следва да се разбират в широк смисъл.

Проектът може да включва строителни работи, инсталации и други видове намеса в естествената околна среда, включително регулярно извършвани дейности, насочени към използването на природни ресурси.

По смисъла на член 6, параграф 3 понятието **план** също има потенциално широко значение, включително устройствени или териториални планове и секторни планове (например за транспорт, енергетика, управление на отпадъците, управление на водите, управление на горите и др.).

В директивата обхватът на понятията план или проект не е ограничен до конкретни категории. Основният решаващ фактор е дали те **могат да окажат значително влияние върху защитена зона по „Натура 2000“**.

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздели 4.4.1 и 4.4.2.

Като етап на предварителна оценка скринингът обикновено може да се основава на вече съществуваща информация, включително на експертни становища (например на компетентните органи по опазване на околната среда) или на публикувани материали (например карти на местообитания или описи на видовете), вместо да се изисква събиране на подробни нови доказателства. Когато обаче няма достатъчна информация, например относно наличието на защитени местообитания и видове в зоната, потенциално засегната от даден план или проект, или наличната информация е остаряла, може да се наложи да бъдат събрани и анализирани допълнителни данни, за да се определи дали е вероятно да съществуват значителни влияния. Ако няма налична информация, трябва да се допусне, че съществува вероятност от значителни влияния и че е необходима подходяща оценка.

Скринингът трябва да бъде извършен на ранен етап, обикновено преди да бъдат определени всички подробности на плана или проекта, например когато са известни местоположението и общият характер на проекта, но процесът на проектиране все още не е започнал. Ползите от **скрининга на ранен етап** са няколко:

- той може да допринесе за намаляване на риска от забавяне и допълнителни разходи на по-късен етап, когато планът или проектът се подава за издаване на разрешение за осъществяване;
- той дава възможност за консултация и обмен на информация на ранен етап между организаторите на планове или проекти, компетентните органи и други заинтересовани страни, които разполагат със съответни данни и опит;
- той дава възможност на възложителя на плана или проекта да прецени по-добре какви следващи стъпки може да са необходими, без да инвестира значително време и пари;
- той дава възможност да се установят и предвидят потенциални рискове както за защитените зони по „Натура 2000“, така и за самия план или проект, например като се открие необходимостта от алтернативен терен или структура на плана или проекта с цел да се избегнат рискове или увреждания или като се съберат допълнителни данни, за да се улесни своевременното извършване на оценка. Въпреки че ключовите аспекти на първоначалното планиране следва да са ясни, следва да има и възможност за коригиране на плана или проекта.

Когато скринингът на даден план или проект се извършва на ранен етап, може да се наложи той да бъде преразгледан на по-късен етап, когато станат известни повече подробности за плана или проекта. Обхватът на анализа в рамките на скрининга може да се различава за отделните планове и проекти в зависимост от мащаба на работите и вероятните влияния.

Анализът включва четири стъпки:

1. установяване дали планът или проектът е непосредствено свързан с управлението на защитена зона по „Натура 2000“, или е необходим за него;
2. определяне на съответните елементи на плана или проекта и на техните вероятни въздействия;
3. определяне на защитените зони по „Натура 2000“ (ако има такива), които могат да бъдат засегнати, като се има предвид потенциалното влияние на плана или проекта, поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти;
4. преценяване дали могат да бъдат изключени вероятни значителни влияния върху защитената зона по „Натура 2000“ с оглед на целите на опазването на тази зона.

В следващите раздели е представена по-подробно всяка от четирите стъпки, заедно с резултата от скрининга и свързаната с него документация.

В таблица 1 по-долу са описани основните разлики между етапите на скрининг и на подходяща оценка съгласно член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията.

Таблица 1

Разлики между етапа на скрининг и подходящата оценка

Скрининг	Подходяща оценка
Установява се дали съществува вероятност от значителни отрицателни влияния върху дадена защитена зона по „Натура 2000“ вследствие на изпълнението на плана или проекта с оглед на целите на опазването на зоната.	Оценяват се вероятните влияния върху защитената зона по „Натура 2000“ от гледна точка на целите на опазването на тази зона, както и дали ще настъпят или дали могат да настъпят неблагоприятни влияния върху целостта на зоната.
Ако вероятността от значително влияние не може да бъде изключена със сигурност, планът или проектът трябва да бъдат подложени на подходяща оценка.	Планът или проектът могат да бъдат разрешени само ако могат да бъдат изключени неблагоприятни влияния върху целостта на защитената зона по „Натура 2000“.
Обикновено се основава на съществуващи данни, налични знания и опит и експертни становища.	Необходими са подробен преглед, често проучвания на терен, експертни съвети и експертна оценка на конкретния случай.
Не могат да бъдат взети предвид смекчаващи мерки ⁽¹⁵⁾ .	Оценяват се смекчаващи мерки за премахване или намаляване на неблагоприятните влияния.

3.1.1. Стъпка 1: Установяване дали проектът или планът е непосредствено свързан с управлението на защитена зона по „Натура 2000“, или е необходим за него

В тази стъпка се установява дали планът или проектът е свързан с управлението на дадена зона или е необходим за него, т.е. дали допринася за постигане на целите на опазването на въпросната зона.

Понятието „управление“ се отнася до управлението на опазването на дадена зона, т.е. то трябва да се разбира в смисъла, в който е използвано в член 6, параграф 1. Следователно, ако дадена дейност е непосредствено свързана с изпълнението на целите на опазването и е необходима за тяхното изпълнение, тя се освобождава от изискването за оценка.

Плановите или проектите, непосредствено свързани с управлението на опазването на защитени зони по „Натура 2000“ или необходими за него, като цяло следва да бъдат изключени от разпоредбите на член 6, параграф 3, но все пак може да се изисква оценка на онези компоненти от тях, които не са свързани с опазването.

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 4.4.3.

Все пак може да се изисква подходяща оценка на несвързаните с опазването компоненти на план или проект, чиито цели включват управление на опазването. Например това може да се отнася за добив на дървен материал, който е част от план за управление на опазването на гори, определени като защитени зони по „Натура 2000“. Частта от дейността, която не е необходима за управлението на опазването на защитената зона, следва да бъде подложена на подходяща оценка ⁽¹⁶⁾.

Освен това при определени обстоятелства е възможно даден план или проект, непосредствено свързан с управлението на една защитена зона (целевата зона) или необходим за него, да оказва неблагоприятно влияние върху друга зона. Например, за да се подобри управлението на наводненията в целевата зона, в плана може да се предложи изграждането на бариера в друга зона, което може да окаже значително неблагоприятно влияние върху нея. Следователно планът или проектът следва да бъде подложен на оценка на потенциалните значителни влияния върху другата зона.

⁽¹⁵⁾ Решение по дело C-323/17.

⁽¹⁶⁾ В техническия доклад „Natura 2000 and Forests“ (Натура 2000 и горите) (2015 г.) (глава 4.6) са представени примери за това как да се избягват противоречия си цели между управлението на горите и управлението на защитени зони по „Натура 2000“: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Final%20Guide%20N2000%20%20Forests%20Part%20II-Annexes.pdf>

Следователно плановете или проектите, които ще бъдат непосредствено свързани с управлението на защитените зони по „Натура 2000“ съгласно Директивата за птиците и Директивата за местообитанията или необходими за него, следва да бъдат плановете или проекти, които имат за цел и ще допринесат за опазването или, когато е уместно, за възстановяването на благоприятния природозащитен статус на защитените местообитания и видове в тези зони.

Карта 2

Примери за критерии за установяване дали даден план или проект е непосредствено свързан с управлението на защитена зона по „Натура 2000“, или е необходим за него

- мерките, предвидени в плана или проекта, са включени в плана за управление на съответната защитена зона по „Натура 2000“ или са предложени като част от други закони, административни или договорни мерки, необходими за поддържане и възстановяване (ако е необходимо) на добрия природозащитен статус на зоната, на типовете местообитания и на биологичните видове в нея;
- има обоснована декларация от законоустановения орган, отговорен за управлението на защитената зона по „Натура 2000“, че дейността е непосредствено свързана с управлението на целевата зона или е необходима за него и че тя е ясно свързана с поддържане или подобряване на природозащитния статус на типовете местообитания или на биологичните видове в зоната.

3.1.2. Стъпка 2: Описание на плана или проекта и на факторите, на които се дължи неговото въздействие

Когато се описва планът или проектът, ще е необходимо да се посочат всички аспекти, които биха могли да окажат влияние на защитената зона по „Натура 2000“, поотделно или във взаимодействие с други плановете или проекти.

Трябва да бъдат взети под внимание всички етапи на проекта, включително изграждането, експлоатацията и извеждането от експлоатация.

За плановете трябва да бъдат събрани и анализирани подходящи сведения относно дейностите, извършвани в рамките на плана, за да се прецени дали поотделно или взети заедно те могат да окажат значително въздействие върху защитените зони по „Натура 2000“, включително във взаимодействие с други плановете или проекти.

В карта 3 са изброени ключовите параметри на плана или проекта, които трябва да бъдат посочени. Тези елементи са само ориентировъчни, за да бъдат адаптирани или допълвани така, че да отговарят на всеки отделен случай. За някои проекти или плановете може да е необходимо параметрите за етапите на изграждане, експлоатация и извеждане от експлоатация да бъдат определени отделно.

Карта 3

Примери за елементи на плана или проекта, които да бъдат взети предвид по време на скрининга

- размер (например по отношение на прякото усвояване на земя);
- обща засегната площ, включително площта, засегната от косвени въздействия (например шум, мътност, вибрации);
- физически промени в околната среда (например изменение на речните корита или на морфологията на други водни обекти, промени в плътността на горското покритие);
- промени в интензивността на съществуващия натиск (например увеличаване на шума, замърсяването или движението);
- изисквания във връзка с ресурсите (например водочерпене, добив на полезни изкопаеми);
- емисии (например азотни отлагания) и отпадъци (и дали те се изхвърлят на сушата, във водата или във въздуха);
- изисквания във връзка с транспорта (например пътища за достъп);
- времетраене на етапите на изграждане, експлоатация, извеждане от експлоатация и др.;
- аспекти, свързани с времето (график на различните етапи на плана или проекта);
- разстояние от защитени зони по „Натура 2000“ и по-специално от техните определящи характеристики;
- кумулативни въздействия с други проекти и плановете.

3.1.3. **Стъпка 3: Определяне на защитените зони по „Натура 2000“, които могат да бъдат засегнати от плана или проекта**

За да се определи кои зони по „Натура 2000“ могат да бъдат засегнати, следва да се вземат предвид всички аспекти на проекта или плана, които биха могли да окажат потенциално влияние върху някоя защитена зона по „Натура 2000“ в района на влияние на плана или проекта. При това следва да се вземат под внимание всички определящи характеристики (биологични видове, типове местообитания), чието наличие в защитените зони е значително, и свързаните с тях цели на опазването.

По-специално следва да се определят:

- всички защитени зони по „Натура 2000“, които се припокриват географски с някое от действията или аспектите на плана или проекта на който и да е от неговите етапи или са в съседство с такива действия или аспекти;
- всички защитени зони по „Натура 2000“, попадащи във вероятната зона на влияние на плана или проекта. Защитените зони по „Натура 2000“, разположени в околностите на плана или проекта (или на известно разстояние), които все пак биха могли да бъдат косвено засегнати от аспектите на проекта, включително по отношение на използването на природни ресурси (например вода) и различни видове отпадъци, зауствания или емисии на вещества или енергия;
- защитените зони по „Натура 2000“ в околностите на площадката на плана или проекта (или на известно разстояние), обитавани от животински видове, които могат да се придвижат до района на проекта и в резултат на това да понесат пагубни въздействия като увеличаване на смъртността или други (например загуба на райони за хранене или ограничаване на естествения ареал);
- защитените зони по „Натура 2000“, чиято свързаност или екологична непрекъснатост могат да бъдат засегнати от плана или проекта.

Обхватът на защитените зони по „Натура 2000“, които трябва да бъдат оценени, т.е. районът, в който могат да настъпят въздействия от плана или проекта, ще зависи от характера на плана или проекта и от разстоянието, на което може да се разпространят влиянията. За защитени зони по „Натура 2000“, разположени надолу по течението на реки или по протежение на влажни зони, захранвани от водоносни хоризонти, може да се окаже, че план или проект, дори ако се намира на голямо разстояние, може да повлияе на водните оттоци, миграцията на видовете риба и т.н. Емисиите на замърсители също могат да окажат влияние на голямо разстояние.

Някои проекти или планове, които не засягат непосредствено защитени зони по „Натура 2000“, могат все пак да оказват значително въздействие върху тях, ако пораждаат бариерен ефект или възпрепятстват екологични връзки. Това може да се случи например когато плановете засягат характеристики на ландшафта, които свързват защитени зони по „Натура 2000“ или могат да възпрепятстват движението на видовете или да нарушат непрекъснатостта на речна или горска екосистема.

За да се установят възможните влияния на плана или проекта върху защитена зона по „Натура 2000“, е необходимо да се определят не само съответните зони, но и местообитанията и видовете, чието наличие в тях е значително, както и специфичните цели на опазването на защитената зона.

В каре 4 са описани примери за източниците на данни, които могат да се използват за тази цел.

Каре 4

Източници, които да се използват за определяне на въздействието върху защитена зона по „Натура 2000“

- стандартен формуляр за данни по „Натура 2000“ за защитената зона;
- специфични цели на опазването на защитената зона (изложени в актовете за определяне на специалните защитени зони (СЗЗ) съгласно Директивата за местообитанията или в актовете за класифициране на специалните защитени зони съгласно Директивата за птиците, или в плана за управление на защитената зона, или в отделен акт);
- планове за управление на защитената зона (в които са посочени например видовете натиск и заплахите за защитената зона);
- съществуващи проучвания и данни от мониторинг на съответните биологични видове и типове местообитания, тяхното разпространение в зоната и около нея, природозащитен статус, натиск и заплахи, свързани с тях;
- актуални и предишни карти на зоната;
- земеползване и други съществуващи планове от значение;
- съществуващи материали за проучвания на зоната;
- съществуващи данни за хидрогеологията;
- съществуващи данни за съответни вещества (например азотни отлагания, състав на заустваните отпадъчни води);

- оценки на въздействието върху околната среда за подобни проекти или планове;
- съответни доклади относно състоянието на околната среда;
- карти и географски информационни системи;
- досиета с исторически данни за защитената зона и др.

Информацията, предоставена в стандартния формуляр за данни по „Натура 2000“⁽¹⁷⁾, е отправната точка за определяне на типовете местообитания и видовете, чието наличие в зоната е значително и които биха могли да бъдат засегнати от плана или проекта, както и на всеки съществуващ натиск и въздействие върху зоната. Друга информация на равнището на защитената зона може да бъде получена от източници като плана за управление на защитена зона по „Натура 2000“, списъците на дейности, които могат да причинят увреждане или влошаване на състоянието, резултатите от проучвания с цел мониторинг на местообитанията и видовете на територията на зоната, както и от източници извън защитената зона по „Натура 2000“ на биогеографско, национално и местно равнище.

Важно е тези данни и информация да бъдат направени публично достояние от националните или регионалните органи, например чрез централизирана база данни или чрез онлайн портали и уебсайтове, и редовно да бъдат актуализирани, така че всички заинтересовани страни и съответни органи да могат да имат лесен достъп до тях.

Карта 5

Основни източници на информация за определящите характеристики на защитените зони по „Натура 2000“

На разположение е **стандартен формуляр за данни** за всяка защитена зона по „Натура 2000“. Той съдържа информация за защитените биологични видове и типове местообитания в ЕС, които се срещат в зоната, и предоставя обща оценка на състоянието на всеки биологичен вид или тип местообитание в тази зона (с оценка от А до D). В него се предоставя информация за площта, представителността и природозащитния статус на местообитанията в зоната и се дава цялостна оценка на стойността на зоната за опазването на съответния тип естествено местообитание. Що се отнася до биологичните видове, обитаващи зоната, във формуляра се осигурява информация относно техните популации, състояние (постоянни, в размножителен период, зимуващи, мигриращи) и относно стойността на зоната за въпросния биологичен вид.

Във формуляра се съдържа и контекстна информация за зоната, в това число:

- общи характеристики, качество и значимост на зоната;
- уязвимост (натиск върху зоната от човешки и други влияния и нестабилността на местообитанията и екосистемите);
- въздействия, свързани с човешки дейности и естествени процеси, които могат да окажат положително или отрицателно влияние върху опазването и управлението на зоната, както и дял от площта на зоната, която е засегната;
- орган, отговарящ за управлението на зоната;
- планове и практики за управление на зоната, в това число традиционни човешки дейности;
- карта на зоната.

Мерки за опазване и планове за управление

По отношение на специалните защитени зони държавите членки трябва да разработят мерки за опазване, които да отговарят на екологичните изисквания на типовете естествени местообитания от приложение I и на видовете от приложение II, срещани се в тези зони (член 6, параграф 1 от Директивата за местообитанията). Това може да включва при необходимост планове за управление, специално разработени за съответните зони или включени в други развойни планове, и/или други мерки от правно, административно или договорно естество.

Специалните защитени зони трябва да бъдат обект също така на целенасочени мерки за опазване. Плановите за управление на защитени зони по „Натура 2000“, ако съществуват, могат да съдържат информация за целите на опазването на съответната зона, местоположението и състоянието на видовете и местообитанията, срещани се в зоната, заплахите за тях и мерките за опазване, необходими за подобряване на природозащитния статус на зоната. Всички тези данни могат да бъдат полезни за етапа на скрининг и за подходящата оценка.

⁽¹⁷⁾ Вж. обяснителните бележки в Решение за изпълнение на Комисията 2011/484/ЕС от 11 юли 2011 г. относно формуляра за представяне на информация за зони по Натура 2000 (Решение за определяне на формата на стандартния формуляр за данни).

На уебсайта на Комисията са предоставени данни и карти за всички защитени зони по „Натура 2000“ в ЕС чрез инструмента за преглед „Natura 2000 viewer“ (Наблюдател на „Натура 2000“) и публичната база данни на мрежата „Натура 2000“: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/data/indexen.htm>. Повечето държави членки също предоставят публично достъпна информация за защитените зони по „Натура 2000“ и техните характеристики. Географските информационни системи (ГИС) също могат да бъдат от помощ за разбирането на връзката между аспектите на даден план или проект и специфичните характеристики на защитената зона по „Натура 2000“.

В отделните държави са налице **практически инструменти и информационни системи**, които помагат да се установят потенциалните въздействия на различни видове проекти и планове върху защитени зони по „Натура 2000“. В каре 6 са дадени някои примери за такива инструменти.

Каре 6

Примери за информационни системи за установяване на потенциалното въздействие на различни видове проекти и планове върху защитени зони по „Натура 2000“

Германия

Необходимата информация за оценка на потенциалните отрицателни влияния от почти всички видове проекти се предоставя от информационната система FFH-VP-Info, създадена от Федералната агенция за околна среда. Тя поддържа обширна база данни за потенциалните въздействия и влияния върху конкретни типове местообитания и биологични видове, които могат да бъдат използвани за целите на скрининга и подходящата оценка. В системата е предоставена подробна информация относно чувствителността и потенциалните влияния на факторите на въздействие за почти всички местообитания и биологични видове, защитени съгласно директивите за природата, които се срещат в Германия. В нея също така са включени контролни списъци с оценки на сериозността/значимостта на всяко въздействие върху типовете местообитания и биологичните видове.

Вж.: <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp>.

Ирландия

В Ирландия в подкрепа на процеса на събиране на данни на етап 1 (скрининг) и етап 2 (подходяща оценка) е разработено приложението GeoTool. То дава възможност на ползвателя да избере точка на картата и след това да търси СЗЗ съгласно Директивата за местообитанията и СЗЗ съгласно Директивата за птиците в рамките на определено разстояние от точка, което ползвателят може да избере в зависимост от степента на потенциално въздействие върху околната среда на даден план или проект. Информацията, предоставена за всяка защитена зона по „Натура 2000“, намира се в избрания периметър, включва списък на местообитанията и видовете, заради които зоната е определена като защитена, и връзка към целите на опазването на всяка зона.

Вж.: <https://gis.epa.ie/EPAMaps/AAGeoTool>

Нидерландия

Нидерландското правителство е създадо инструмент за бърза оценка на потенциалното въздействие на даден проект по време на началния етап. В него са описани необходимите процедурни стъпки, ако оценката на влиянието върху защитени зони по „Натура 2000“ или върху защитени видове е част от процедурата за получаване на разрешение. Инструментът спомага да се установят потенциалните въздействия върху отделни биологични видове и типове местообитания и предоставя информация относно чувствителността на биологичните видове и типовете местообитания към различни дейности.

Вж.: www.natura2000.nl (в разделите „routeplanner beschermde natuur“ и „effectenindicator Natura 2000-gebieden“).

Белгия

В Белгия е осигурено интерактивно онлайн приложение за провеждане на първоначален скрининг с цел да се оценят увеличаването на киселинността и еутрофикацията поради отлагания от атмосферния въздух (отлагания на NO_x и NH₃, свързани с дейности като интензивно земеделие, процеси за добив на промишлена топлинна енергия и електрическа енергия и мобилност). То представлява инструмент за бързо сканиране за откриване на потенциални въздействия. Ако при сканирането се получи зелена светлина, не следва да се очакват вредни въздействия. Ако инструментът покаже червена светлина, може да възникнат вредни въздействия, които следва да бъдат проучени по-внимателно чрез подходяща оценка.

Вж.: <https://www.milieuinfo.be/voortoets/>

Допълнителни сведения относно информацията и практическите инструменти в помощ на скрининга и подходящата оценка ще откриете в приложението към настоящото ръководство (раздел 1.1).

3.1.4. Стъпка 4: Преценяване дали могат да бъдат изключени вероятни значителни влияния с оглед на целите на опазването на зоната

Следващата стъпка от етапа на скрининг е да се оценят вероятността и потенциалното значение на въздействията, установени при предходната стъпка, като се отчетат потенциалните кумулативни въздействия с други планове или проекти.

Оценяване на вероятността от значителни влияния

Вероятно значително влияние в този контекст означава всяко влияние, което разумно може да бъде предвидено като последица от даден план или проект и което би имало значителни отрицателни последици за определените цели на опазването на местообитанията и видовете, чието наличие в защитената зона по „Натура 2000“ е значително. То може да бъде резултат от дейности на място в зоната или извън нея или да се дължи на взаимодействие с други планове или проекти.

Тук следва да се припомни, че ако вероятни значителни влияния не могат да бъдат изключени отвъд всяко основателно съмнение, планът или проектът ще трябва да премине пълна подходяща оценка съгласно член 6, параграф 3 (за допълнителна информация относно оценяването на потенциални въздействия вж. раздел 3.2.2, буква б).

Доколко значителни са влиянията ще зависи от фактори като степен на въздействие, вид, обхват, продължителност, интензитет, време, вероятност, кумулативен ефект и уязвимост на съответните местообитания и видове.

В каре 7 са описани примери на показатели за количествено изразяване на значимостта на тези влияния.

Каре 7	
Примери на показатели за значимост	
Вид въздействие	Показател за значимост
Загуба на площ на местообитания Увреждане	Загуба на площ на местообитания в хектари, процент загубено местообитание. Площ (в абсолютно изражение и в проценти), на която елементите, използвани за определяне на природозащитния статус на видовете или на местообитанието, са се влошили, както и скала на увреждането за всеки от елементите.
Обезпокояване	Степен на интензитет, продължителност или постоянност на обезпокояващия фактор, отстоянието му от местата за размножаване.
Разпокъсване	Промяна в сравнение с първоначалното и желаното състояние (например формиране на няколко малки участъци от местообитанието вместо едно голямо местообитание, хектари от местообитанието, изложени на граничен ефект).
Косвени влияния:	Степен, в която зоната е изложена на други заплахи (проникване на инвазивни чуждоземни видове, на хора и животни, по-нататъшни благоустройствени работи).

Източниците на информация за оценяване на значимостта на влиянията включват доказателства от подобни операции, засягащи зони със сходни определящи характеристики, сходен природозащитен статус или сходни цели на опазването, както и експертни оценки въз основа на наличните доказателства. Тъй като обаче всеки случай неизбежно е различен, трябва да се вземат предвид местните обстоятелства. Ето защо оценката трябва винаги да се извършва за всеки отделен случай.

Както е посочено в ръководството по член 6, това, което може да е значително за една зона, може да не е значително за друга. Например загуба на местообитания в размер на сто квадратни метра може да е значителна за малка зона с редки орхидеи, докато подобна загуба в голяма степна зона може да е без значение, ако не оказва влияние върху целите на опазването на въпросната зона.

В случай на планове, в зависимост от равнището на определеност и детайлност за различните аспекти и компоненти на плана, на този етап може да е трудно да се оценят величината и значимостта на всички потенциални влияния върху отделните зони. Независимо от това **вероятността** от значителни влияния върху защитена зона по „Натура 2000“ все пак може да бъде оценена например с оглед на вида план или проект и потенциалната му зона на влияние.

Поради това плановете трябва да бъдат подлагани на скрининг с достатъчна степен на предпазливост (отвъд всяко основателно съмнение) и в светлината на принципа на предпазните мерки, за да се избегне пренебрегването на компоненти или действия с потенциално въздействие върху защитена зона по „Натура 2000“ и изключването им от по-нататъшна проверка в рамките на подходящата оценка.

Що се отнася до оценката на **смекчаващите мерки** ⁽¹⁸⁾ при прилагане на процедурата по член 6, параграф 3, Съдът е определил, че „за да се определи дали е необходимо впоследствие да се извършва подходяща оценка на въздействието на даден план или проект върху съответната територия, не следва във фазата на предварителната проверка да се вземат предвид мерките за избягване или намаляване на вредните последици от плана или проекта върху тази територия“ (дело C-323/17).

Възложителите обаче понякога могат да структурират проектите по такъв начин, че потенциалните въздействия да се избегнат или сведат до минимум от самото начало. Това може да стане чрез използване на най-добрите налични технологии или чрез прилагане на превантивни мерки, включително законови мерки (например забранени зони), предписани например в специфична за съответния сектор нормативна уредба, в плановете за управление на защитени зони по „Натура 2000“ или в териториални или регулационни плановете.

Такива общи компоненти на проекта могат да бъдат разгледани в рамките на скрининга, за разлика от специфичните за плана или проекта смекчаващи мерки, които не трябва да се вземат предвид на този етап. Тези компоненти следва да бъдат ясно посочени в описанието на проекта. Специфични смекчаващи мерки, например изграждането на зелени мостове, за да се създадат предпоставки за миграцията на видове, заради чиято защита зоната е определена като защитена, особено ако са наложени от компетентния орган, следва да бъдат разглеждани само по време на подходящата оценка, както е описано в раздел 3.2.5.

Оценяване на възможните кумулативни въздействия с други плановете или проекти.

На етапа на скрининг следва да се направи оценка на вероятността даден план или проект да окаже значително влияние поотделно или във взаимодействие с други проекти или плановете. Оценката на такива **кумулятивни въздействия** често е по-малко подробна на етапа на скрининг, отколкото на етапа на подходяща оценка. Все пак е необходимо да се установят всички други плановете или проекти, които биха могли да доведат до кумулативни въздействия с въпросния план или проект.

При скрининга за „взаимодействие“ трябва да бъдат установени други плановете и проекти, които могат да окажат потенциално влияние върху същите защитени зони по „Натура 2000“, и след това да се оцени способността им да окажат значително влияние, когато се разглеждат във взаимодействие с плана или проекта, предмет на скрининга. Ако при този анализ не може да се достигне до окончателни заключения, следва поне да се определят всички други съответни плановете и проекти, които по време на подходящата оценка да бъдат проверени по-подробно.

Оценяване на кумулативния ефект на етапа на скрининг

Поредица от самото по себе си слаби въздействия могат да си взаимодействат и да окажат значително влияние. Когато се определя вероятността от значително влияние, при оценката на плана или проекта следва да бъде проучено и взаимодействието с други плановете и/или проекти, за да се отчетат кумулативните въздействия.

*Разпоредбата относно взаимодействието се отнася за други плановете или проекти, които вече са **приключени, които са одобрени, но не са приключени, или които се предлагат** (т.е. за които е представено заявление за одобрение или съгласие). Освен това е важно да се отбележи, че оценката на кумулативния ефект **не е ограничена до оценката на подобни видове плановете или проекти**, обхващащи същия сектор на дейност. По време на оценката следва да бъдат обхванати всички видове плановете или проекти, които биха могли да окажат значително влияние във взаимодействие с разглеждания план или проект.*

*При оценката също така следва да се проучи кумулативният ефект не само между проекти или между плановете, а и **между проекти и плановете (и обратното)**. Например нов проект за изграждане на основна магистрала може сам по себе си да не оказва неблагоприятно въздействие върху зоната, но когато бъде разгледан във взаимодействие с вече одобрен план за изграждане на жилища в същия район, тези въздействия могат да бъдат достатъчно значителни, така че да засегнат зоната по неблагоприятен начин. За разлика от това даден план сам по себе си може да не оказва значително влияние върху защитените зони по „Натура 2000“, но да бъде оценен различно, ако бъде разгледан във взаимодействие с вече предложен или разрешен голям благоустройствен проект, който не е включен в този план.*

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 4.5.3.

⁽¹⁸⁾ Вж. <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=bg&num=C-323/17>

Получаването на информация за други планове и проекти, при чието взаимодействие може да настъпят кумулативни въздействия върху защитената зона по „Натура 2000“, може да бъде предизвикателство. Много е полезно наличието на бази данни или информационни системи, които могат да предоставят тази информация в избрана област и които вече съществуват или се разработват в някои държави ⁽¹⁹⁾. Съществуващите бази данни за информиране на обществеността относно СЕО и ОВОС на планове и проекти могат да се използват и за установяване на възможния кумулативен ефект ⁽²⁰⁾.

Във всеки случай следва да се направи консултация с компетентните органи (органи за опазване на околната среда или секторни органи) и те следва да могат да предоставят информация за други планове/проекти, които да бъдат разгледани на етапа на скрининг.

В таблица 2 са очертани ключовите стъпки за оценка на кумулативния ефект върху защитена зона по „Натура 2000“.

Таблица 2

Оценка на кумулативното въздействие

Стъпки на оценката	Дейност, която трябва да бъде извършена
Определяне на географските граници и сроковете за оценка	Определете граници, в рамките на които да бъде проучен кумулативният ефект; имайте предвид, че те ще бъдат различни за различните видове въздействия (например влияния върху водните ресурси, шума) и може да се простират до отдалечени места (извън местоположението на проекта).
Установяване на всички проекти/планове, които биха могли да си взаимодействат	Определете всички възможни източници на влияния, произтичащи от разглеждания план или проект, заедно с други източници в дадената среда и други влияния, които могат да възникнат от други предложени проекти или планове; времето и фазите на проектите или плановите.
Определяне на въздействието	Определете видовете въздействие (например шум, намаляване на водните ресурси, химически емисии), които могат да засегнат структурата и функциите на защитената зона, уязвими на промяна.
Установяване на механизмите на кумулативния ефект	Определете механизма, по който настъпва потенциалният кумулативен ефект ⁽²¹⁾ (например по вода, въздух; вследствие на натрупване на влияния във времето или в пространството). Проучете състоянието на зоната, за да установите къде уязвимите аспекти на структурата и функцията ѝ са изложени на риск.
Прогноза	Предвидете мащаба/обхвата на установения вероятен кумулативен ефект.
Оценяване	Обяснете дали потенциалните кумулативни въздействия е вероятно да бъдат значителни или не, като вземете предвид информацията, събрана по време на стъпката „оценяване на значимостта“.

Когато защитеното местообитание или защитеният вид в зоната вече е с неблагоприятен природозащитен статус или когато критичните прагове на въздействие за специфичните елементи на местообитанията или видовете са надвишени (или когато зоната е обект на кумулативен ефект, който ще доведе до някое от тези състояния), всеки допълнителен план или проект, който самостоятелно или във взаимодействие с други добавя допълнителни въздействия към тези равнища, вероятно ще окаже значително влияние върху защитената зона по „Натура 2000“.

3.1.5. **Заключения: решение въз основа на резултата от скрининга**

Решението дали даден план или проект има вероятност да окаже значително влияние върху защитена зона по „Натура 2000“ води до практически и правни последици. Планове и проекти, за които отгъд всяко основателно съмнение се счита, че няма вероятност да окажат значително влияние, могат да преминат през оценката, без да се извършват следващите стъпки по член 6, параграф 3.

⁽¹⁹⁾ Например в Германия базата данни и информационната система за изпитвания за съвместимост на местообитания за растителни и животински видове (Flora Fauna Habitat — FFH) в Северен Рейн-Вестфалия: <http://ffh-vp.naturschutzhinformatioenen.nrw.de/ffh-vp/de/start>

⁽²⁰⁾ Например в Чехия е създадена информационна система с база данни за планове и проекти, преминали през ОВОС и СЕО, включително такива, които подлежат на подходяща оценка: <https://portal.cenia.cz/eiasea/view/eia100cr>; <https://portal.cenia.cz/eiasea/view/SEA100konserce>

⁽²¹⁾ За тази задача може да бъде полезен модел „източник — механизъм на кумулативния ефект — приемане“.

Подобно на етапа на подходяща оценка, етапът на скрининг трябва да приключи с писмено мотивирано решение на компетентния орган, за да бъдат документирани причините за достигане до това заключение. При изготвянето на заключенията трябва да се вземе предвид и становището на органа, отговарящ за управлението на защитената зона по „Натура 2000“.

Освен това решението следва да бъде направено публично достояние. Въпреки че това не е посочено изрично в текста на директивите, Съдът е потвърдил, че участието на обществеността се изисква и на етапа на скрининг съгласно член 6, параграф 3 (дело C-243/15, т. 46—49). В допълнение Съдът е признал правото на НПО да оспорват взетото от органите решение в резултат на скрининга (дело C-243/15, т. 56—61).

Тъй като дори само възможността за значително влияние върху зоната ще породить необходимост от извършване на подходяща оценка, това решение може да бъде взето или след задълбочено проучване на плана или проекта, или въз основа на обикновен анализ, когато вече се предполага вероятност от значително влияние (поради вида, размера или мащаба на плана или проекта, характеристиките на защитената зона по „Натура 2000“ или поради високия риск от комбинирано влияние с други планове или проекти). Това ще позволи подходящата оценка да започне възможно най-рано.

В случай на съмнение, т.е. ако въз основа на наличната информация не може да бъде изключена вероятността даден план или проект, поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти, да окаже значително влияние върху защитена зона по „Натура 2000“, планът или проектът трябва да бъде подложен на подходяща оценка.

В идеалния случай в решението в резултат на скрининга следва също така да се предоставят някои насоки относно обхвата на подходящата оценка, която трябва да последва, и относно вероятното значително влияние, което трябва да бъде проучено⁽²³⁾. Когато става въпрос за план, това следва да включва също така всички защитени зони по „Натура 2000“, които могат да бъдат засегнати от плана.

В каре 8 е представен образец за анализ при скрининга.

Каре 8

Образец за анализ при скрининга

Обобщено описание на плана или проекта и на основните аспекти, които могат да породят въздействие

Цели на плана или проекта и негови основни характеристики/дейности през различните етапи (например изграждане, експлоатация и извеждане от експлоатация, ако е уместно).

Обобщено описание на защитените зони по „Натура 2000“ и на техните ключови характеристики

Местообитания и видове, заради които зоната е определена като защитена, и свързани с тях цели на опазването.

Описание на отделните аспекти на плана или проекта, които могат да породят въздействия върху защитени зони по „Натура 2000“, включително:

- размер и мащаб;
- отстояние от защитените зони по „Натура 2000“;
- усвояване на земя (пряко/косвено);
- изисквания във връзка с ресурсите (например водочерпене, изкопаване на почви, добив на полезни изкопаеми);
- емисии (отлагания в почвата, водата или въздуха);
- изисквания във връзка с транспорта;
- времетраене и срокове за етапите на изграждане, експлоатация, извеждане от експлоатация;
- набор от фактори на въздействие (например шум, отлагане на азот, мътност).

Описание на вероятните влияния върху защитени зони по „Натура 2000“ с оглед на конкретните цели на опазването, заложили за определящите характеристики, включително:

- намаляване на площта, увреждане или разпокъсване на местообитанието;
- обезпокояване на видовете, намаляване на популациите и плътността на видовете;

⁽²³⁾ Вж. раздел 3.2.1 относно определянето на обхвата.

- промени в екологичните функции и/или характеристики, които са от съществено значение за екологичните изисквания за местообитанията и видовете (например качество и количество на водата);
- намеса в основни връзки, които определят структурата и функцията на зоната.

Описание на вероятните въздействия при взаимодействие с други планове или проекти:

- фактори на въздействие, които трябва да бъдат оценени за кумулативен ефект;
- списък и описание на проекти, които могат да допринесат за кумулативния ефект;
- оценка на степента и значимостта на кумулативния ефект от гледна точка на специфичните за зоната цели на опазването.

Критерии за оценка на значимостта, показатели за значимост от гледна точка на специфичните за зоната цели на опазването, например:

- степен на загуба на местообитания (абсолютна, относителна), промени в структурата на местообитанията;
- риск от изместване на популации на видове, степен на обезпокояване, намаляване на естествения ареал, местата за хранене и местата за подслон на видове, промяна на благоприятни условия за размножаване;
- значение на засегнатите местообитания и видове, например представителност, местни разновидности;
- значение на зоната (например граница на площта на разпространение за определени местообитания и видове, стъпало от значение за екологичната свързаност);
- нарушаване или изменение на екологични функции;
- промени в ключови екологични характеристики на зоната (например в качеството на водата).

Заклучения: описание, въз основа на горепосочената информация, на аспектите на плана или проекта или на комбинацията от аспекти, които могат да окажат значително влияние, и на аспекти, по отношение на които естеството и величината на въздействията не са известни.

Вероятни значителни влияния:

☐ Няма

| ☐ Има или не са определени

3.2. Етап 2: Подходяща оценка

Целта на подходящата оценка е да се оценят последиците от плана или проекта с оглед на целите на опазването на зоната, поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти.

Заклученията следва да позволят на компетентните органи да установят дали планът или проектът ще окаже неблагоприятно въздействие върху целостта на съответната зона. Поради това подходящата оценка е насочена конкретно към видовете и/или местообитанията, заради които зоната е определена като защитена зона по „Натура 2000“.

Ръководство по член 6 — раздел 4.6.1.

Подходящата оценка се прилага както за планове, така и за проекти. Тя може да бъде координирана с други екологични оценки или да бъде включена в тях, а именно в оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС) за проекти и в стратегическата екологична оценка (СЕО) за планове и програми и в оценки, извършвани в контекста на Рамковата директива за водите (вж. раздел 5.2).

Както при процедурите по ОВОС и СЕО, възложителят на плана или проекта обикновено представя доклад за подходящата оценка на компетентния орган за проверка. Ако при оценката бъдат установени отрицателни влияния или вероятност да възникнат такива, възложителят на плана или проекта може да включи на този етап и смекчаващи мерки за намаляване на въздействието.

След това отговорност на компетентния орган е да установи дали планът или проектът ще окаже неблагоприятно въздействие върху целостта на съответната зона, т.е. дали планът или проектът може да бъде одобрен или не. Компетентният орган може също така да постави условия за одобрение и, ако е уместно, да потърси предварително мнението на широката общественост. Допълнителна информация относно консултациите в контекста на подходящата оценка е предоставена в раздел 3.2.7.

Процесът на оценка включва събиране и преценяване на информация от множество заинтересовани страни, включително национални, регионални и местни органи по опазване на природата, научни експерти и НПО. Компетентният орган може също така да използва информацията, предоставена от възложителя на проекта или плана, за провеждане на консултации с вътрешни и външни експерти и с други заинтересовани страни.

В някои случаи може да се наложи компетентният орган да поиска допълнителна информация, за да гарантира, че окончателната оценка е възможно най-изчерпателна и обективна. Следва да се припомни, че подходящата оценка трябва да бъде достатъчно подробна и мотивирана, за да се докаже *отсъствието* на неблагоприятни влияния в контекста на най-добрите научни достижения, съществуващи в тази област.

Накратко подходящата оценка включва следните стъпки:

1. събиране на информация за проекта и за съответната защитена зона по „Натура 2000“;
2. оценяване на последиците от плана или проекта по отношение на целите на опазването на зоната, поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти;
3. установяване дали планът или проектът може да окаже неблагоприятно влияние върху целостта на зоната;
4. разглеждане на смекчаващи мерки (включително мониторинг на изпълнението им).

Възможно е да се наложи тези стъпки да се изпълняват многократно, като някои от тях се повтарят поради резултатите от последващите стъпки. Всяка от стъпките е описана в следващите раздели. Допълнителни аспекти, като обществените консултации и осигуряването на качеството на подходящите оценки, са разгледани в края на настоящата глава.

3.2.1. *Стъпка 1: събиране на информация за проекта и за съответната защитена зона по „Натура 2000“*

Информацията, необходима за подходящата оценка, включва описание на защитените зони по „Натура 2000“, които вероятно ще бъдат засегнати, видовете и местообитанията, чието наличие в зоната е значително (така наречените определящи характеристики), и свързаните с тях цели на опазването, както и описание на плана или проекта и възможното му влияние върху целите на опазването на зоната. Част от тази информация може вече да е била събрана по време на етапа на скрининг, но обикновено информацията за подходящата оценка трябва да бъде по-подробна.

Съгласно член 5, параграф 2 от Директивата за ОВОС и член 5, параграф 4 от Директивата за СЕО по искане на възложителя на проекта компетентният орган следва да определи обхвата на оценката на въздействието върху околната среда (**определяне на обхвата**). Целта на определянето на обхвата е да се установят онези елементи, които следва да бъдат включени в доклада за оценка на въздействието върху околната среда, изготвен от възложителя на проекта и представен на компетентния орган. По-конкретно определянето на обхвата следва да помогне да се установят най-важните елементи, които трябва да бъдат проучени, така че да могат да бъдат разгледани по-подробно ⁽²³⁾.

Обхватът варира в зависимост от плана или проекта и от съответните зони. Обикновено обаче той включва описание на зоната, описание на плана или проекта и установяване на потенциалните му влияния върху разглежданата зона с оглед на свързаните с нея цели на опазването. Независимо дали подходящата оценка е включена в ОВОС/СЕО при определянето на обхвата следва да се посочат изходното състояние на зоната (т.е. състоянието на защитените местообитания и видове, чието наличие в зоната е значително, специфичните цели на опазването на защитената зона, както и състоянието на други елементи, които определят нейната цялост, и значението на зоната за кохерентността на мрежата), което ще трябва да бъде установено и проучено по време на подходящата оценка, степента на подробност на анализа, методите, критериите за оценяване на значимостта, видовете смекчаващи мерки и алтернативи, които трябва да бъдат анализирани, и т.н.

Член 5, параграф 2 от Директивата за ОВОС (Директива 2011/92/ЕС, изменена с Директива 2014/52/ЕС).

В случай че възложителят на проекта поиска, компетентният орган, като взема предвид информацията, предоставена от възложителя на проекта, и по-специално относно специфичните характеристики на проекта (включително неговото местонахождение и технически капацитет) и вероятното му въздействие върху околната среда, издава становище относно обхвата и степента на подробност на информацията, която трябва да се включи от възложителя на проекта в доклада за оценка на въздействието върху околната среда, в съответствие с параграф 1 от настоящия член. Компетентният орган се консултира с органите, посочени в член 6, параграф 1, преди да даде своето становище.

⁽²³⁾ European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (Европейска комисия, Оценка на въздействието върху околната среда на проекти. Насоки относно определянето на обхвата), 2017 г.

Държавите членки могат също да изискат от компетентните органи да дадат становище, както е посочено в първата алинея, независимо дали възложителят на проекта е поискал становище или не.

Член 5, параграф 4 от Директивата за СЕО (Директива 2001/42/ЕО)

Органите, посочени в член 6, параграф 3, се консултират при решаването за обхвата и нивото на подробности на информацията, която следва да се включи в екологичния доклад.

Степента и нивото на подробност, необходими при събирането на данни, проучванията и разследванията, ще се различават в зависимост от проекта и засегнатите зони. Ето защо те трябва да се преценяват за всеки отделен случай. Те могат да зависят например от сложността на проекта и на зоната, както и от значението на зоната за видовете и местообитанията, заради които тя е определена като защитена. Те ще зависят и от вече наличните данни относно зоната и видовете и местообитанията, чието наличие в зоната е значително, както и от информацията от предишни оценки и т.н.

Хармонизираната и висококачествена географска информация обикновено улеснява работата на възложителите, органите и заинтересованите страни и е особено полезна при трансгранични проекти и въздействия. Например в случай на проект, засягащ пресичаща границата река или инсталация, която потенциално може да предизвика трансгранично замърсяване, е много важно да се използват общи стандарти за установяване, оценяване и смекчаване на тези въздействия. Директивата на ЕС за създаване на инфраструктура за пространствена информация „INSPIRE“ (INfrastructure for SPatial InfoRmation in Europe) има за цел да се осигурят наличието и използването на такива стандартизирани данни ⁽²⁴⁾.

В таблица 3 е представен примерен контролен списък на информацията за изходното състояние, необходима за подходящата оценка, а в таблица 4 са дадени примери за информацията, която трябва да се събира при оценяването на влиянието на планове и проекти във връзка с „Натура 2000“.

⁽²⁴⁾ Директива 2007/2/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2007 г. за създаване на инфраструктура за пространствена информация в Европейската общност (INSPIRE) (ОВ L 108, 25.4.2007 г., стр. 1).

Таблица 3

Примерен контролен списък на информацията за изходното състояние, необходима за подходящата оценка

Информацията за изходното състояние на защитените зони по „Натура 2000“ и техните ключови характеристики	Източници на информация	На разположение на/от:
цели на опазването на защитените зони по „Натура 2000“ Мерки за опазване, определени за зоните Земеползване, забранени и разрешени дейности в зоните Основни заплахи и натиск, установени в зоните Карти на защитените зони по „Натура 2000“ (указващи границите на зоната и местоположението на съответните характеристики)	Стандартни формуляри за данни по „Натура 2000“ Законови актове за определяне на СЗЗ съгласно Директивата за местообитанията или СЗЗ съгласно Директивата за птиците Планове за управление и други документи/актове за управление на зоната (подзаконови актове, договори, споразумения)	Национални/регионални онлайн портали Официални вестници, включително Държавен вестник Органи/агенции за опазване на околната среда Наблюдател на „Натура 2000“ ⁽¹⁾ База данни на мрежата „Натура 2000“ ⁽²⁾ Национални бази данни
Типове местообитания и биологични видове, налични в зоната, и тяхното състояние: степен на опазване, представителност и др. Значение на зоната за наличните местообитания и видове. Основни екологични изисквания, уязвимост и чувствителност на типовете местообитания и биологичните видове.	Стандартни формуляри за данни по „Натура 2000“ Планове за управление на зоните Актове за определяне на защитена зона Законоустановени планове и политики за опазване на природата на национално/регионално/местно равнище Планове за действие за опазване на видове и местообитания Карти и проучвания с актуални данни и данни от минали периоди и т.н. Информация, основана на експертни становища	Национални/регионални онлайн портали Наблюдател на „Натура 2000“ База данни на мрежата „Натура 2000“ Национални бази данни Компетентни органи Налични публикации Научни институции
Природозащитен статус на местообитанията и видовете, тенденции, основни заплахи и натиск върху тях (в биогеографския регион и на национално равнище).	Национални доклади относно природозащитния статус съгласно член 17 от Директивата за местообитанията и член 12 от Директивата за птиците.	Онлайн доклади ⁽³⁾
Информация за изходното състояние във връзка с проекта/плана	Източници на информация	На разположение на/от:
Пълни характеристики на плана или проекта: обща площ, засегната от проекта, проектни дейности, емисии, използване на природни ресурси, етапи, график и др. Връзки (например основни отстояния или пътища) между площадката на плана или проекта и съответната защитена зона по „Натура 2000“	Документи относно плана или проекта (схема, карти и т.н.) Карти, ГИС	Организатор на плана/проекта Наблюдател на „Натура 2000“
Характеристики на други планове или проекти (осъществени, одобрени или предлагани), които могат да породят кумулативен ефект или влияние върху защитени зони по „Натура 2000“ във взаимодействие с оценявания проект.	Бази данни, например за СЕО, ОВОС, подходящи оценки на планове/проекти, регионални или общински планове, приложения за планиране на местните органи	Компетентни органи Онлайн платформи

Информация за други оценки, които се изискват за издаване на съгласие за проект или за одобрение на план.	Национално законодателство	Компетентни органи Официални вестници, включително Държавен вестник
Организации, участващи в свързаните с плана/проекта сектори или дейности или засегнати от тях	Браншови организации/сдружения	Възложител на плана/проекта Компетентни органи
Оценки на сходни планове или проекти	Декларации за ОВОС и за CEO, доклади за подходяща оценка и други документални доказателства от други планове или проекти, оценявани в миналото	Официални вестници Компетентни органи, съответни агенции и други структури

(¹) <http://natura2000.eea.europa.eu/>

(²) Европейската база данни относно защитените зони по „Натура 2000“ е съставена от наборите от данни, предоставяни от държавите членки на Европейската комисия. Европейската база данни по правило се актуализира веднъж годишно, за да се отразят актуализациите в съдържанието на националните бази данни на държавите членки. Тя е достъпна на следния адрес: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/natura-10>

(³) <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

Таблица 4

Информация, която трябва да се събира за оценяването на влиянието на планове или проекти върху защитени зони по „Натура 2000“ (насоки в Испания)

Елементи	Обхват	Информация, която трябва да се събира
Защитени зони по „Натура 2000“	Местообитания	Общи положения
		— код, наименование, приоритетен характер; — характерни видове; — съответни променливи на структурата и функцията и екологични изисквания.
		Биогеографски регион (на равнище държава)
	Видове	Защитена зона по „Натура 2000“
		— степен на опазване и представителност на местообитанието в зоната; — цели на опазването, определени за местообитанието в тази зона; — площ на разпространение на местообитанието в зоната (включително картографиране), % от общата площ (на равнище държава/регион); — видове натиск, заплахи и въздействия, засягащи местообитанието в зоната; — уязвимост на потенциалните въздействия на проекта.
		Общи положения
		— код, наименование, приоритетен характер, природозащитен статус в региона/държавата; — екологични изисквания и фактори, които оказват влияние върху динамиката на популацията на съответните видове.
		Биогеографски регион (на равнище държава)
		— природозащитен статус на вида в биогеографския регион (на национално равнище); — роля и значение на зоната за опазването на вида.
		Защитена зона по „Натура 2000“
		— природозащитен статус на вида в зоната; — цели на опазването, определени за вида в тази зона; — площ на разпространение на вида в зоната и използване на зоната (включително картографиране); — популация и тенденции в зоната; % от общата популация в държавата/региона; — съществуващи видове натиск и заплахи за вида в зоната; — уязвимост на вида на потенциални въздействия (например чувствителност на обезпокояване).

Особености на ландшафта, които са важни за кохерентността на мрежата „Натура 2000“	Биогеографски регион (на равнище държава)	<ul style="list-style-type: none"> — тип (екологичен коридор, стъпало и т.н.); — Защитени зони по „Натура 2000“ и други райони, които са свързани или взаимнообвързани в екологично отношение (включително картографиране); — видове (или местообитания), за които е важна зоната, и нейната значимост за опазването им; — видове натиск, заплахи и въздействия, засягащи съответната особеност; — уязвимост на проекта и на потенциалните му въздействия.
---	---	---

Адаптирано от: Препоръки относно информацията, която да бъде включена в подходящата оценка на проекти във връзка с мрежата „Натура 2000“ в документите за ОВОС на националната администрация в Испания (Ministerio de Agricultura y Pesca, Alimentación y Medio Ambiente, 2018 г.). На разположение на адрес: <https://www.miteco.gob.es/es/calidad-y-evaluacion-ambiental/temas/evaluacion-ambiental/guias-directrices/>

3.2.2. Стъпка 2: оценяване на последиците от плана или проекта по отношение на целите на опазването на зоната, поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти

Подходящата оценка също така следва да включва подробно определяне на всички потенциални влияния на плана или проекта върху зоната, които биха могли да бъдат значителни, като се вземат предвид кумулативният ефект и други влияния, които биха могли да възникнат в резултат на взаимодействието на оценявания план или проект с други планове или проекти.

(Ръководството по член 6 — раздел 4.6.2)

Подходящата оценка следва да гарантира пълното отчитане на всички структурни и функционални аспекти, които допринасят за целостта на зоната, както при определянето на изходното състояние, така и на етапите, водещи до установяване на потенциални въздействия, смекчаващи мерки и евентуални остатъчни въздействия след прилагането на смекчаващи мерки.

Стъпка 2 включва следните дейности:

- установяване на целите на опазването на защитените зони по „Натура 2000“, засегнати от плана или проекта;
- установяване и оценяване на последиците от плана или проекта с оглед на целите на опазването на защитените зони;
- отчитане на кумулативния ефект с други планове или проекти.

а) Установяване на целите на опазването на защитените зони по „Натура 2000“, засегнати от плана или проекта

При подходящата оценка влиянията на даден план или проект трябва да бъдат оценени спрямо целите на опазването, определени за защитените местообитания и видове, срещани се в защитените зони по „Натура 2000“.

Компетентните органи трябва да определят целите на опазването на всяка защитена зона. Трябва да се определят цели за всички биологични видове и типове местообитания от интерес за Общността съгласно Директивата за местообитанията и за видовете птици от приложение I към Директивата за птиците, чието наличие в защитената зона по „Натура 2000“ е значително, както и за мигриращите видове птици, които се срещат обичайно.

Целите на опазването на равнище защитена зона представляват набор от конкретни цели, които трябва да бъдат изпълнени в дадена защитена зона, за да се гарантира, че тя допринася по най-добрия възможен начин за постигане на благоприятен природозащитен статус на подходящото равнище (като се вземе предвид естественият ареал на съответните биологични видове или типове местообитания).

Целите на опазването на равнище защитена зона следва да определят желания природозащитен статус на биологичните видове и типовете местообитания в тази защитена зона, за да се увеличи възможно най-много нейният принос за постигането на БПС [благоприятен природозащитен статус] на подходящото равнище. Понякога те се определят като набор от цели, които трябва да бъдат постигнати в рамките на определен период от време. Тези цели следва да бъдат определени с оглед на оценката на опазването на всеки тип местообитание и вид в защитената зона, вписана в СФД [стандартния формуляр за данни].

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 2.3.1 и „Бележка на Комисията относно определяне на целите на опазването“ (на разположение на адрес: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm)

Целите на опазването на дадена защитена зона по „Натура 2000“ обикновено се определят в плановете за управление или в съответните инструменти за управление, или в други документи, публикувани за защитените зони (например актове за определяне на защитена зона, публикувани в официални вестници, включително Държавен вестник). Те също така следва да бъдат публично достъпни.

Целите на опазването на всеки тип местообитание и вид, срещани се в защитената зона, следва да бъдат свързани с отнасящите се до тях екологични изисквания и да бъдат установени по отношение на използваните параметри за определяне на природозащитния статус на защитената зона (например нейната площ, структура и функции или популации). В тях следва да бъдат заложили целеви стойности, които трябва да бъдат изпълнени за всеки от тези елементи/параметри. Освен това те следва да включват целеви стойности/ограничения за екологичните функции и процеси, от които зависят местообитанията и видовете (например определяне на необходимото качество и количество на водата за водните видове).

Целите на опазването трябва да бъдат:

- **конкретни** — т.е. да се отнасят за конкретна характеристика (биологичен вид или тип местообитание) и да определят условията, необходими за изпълнение на съответната цел на опазването;
- **измерими и пригодни за отчитане** — т.е. да включват количествени целеви стойности (евентуално допълнени от качествени целеви стойности, като например описание на добрия природозащитен статус на дадено местообитание или структура на популациите), позволяващи мониторинг, за да се оцени дали целите на опазването са изпълнени, както и за целите на член 17 от Директивата за местообитанията;
- **реалистични** — да включват разумен срок и ресурси;
- **последователни по отношение на подхода** — т.е. структурата на целите на опазването трябва, доколкото е възможно, да бъде еднаква за всички защитени зони, а при защитени зони, поддържащи една и съща характеристика, да се използват сходни елементи и целеви стойности, за да се опише благоприятният природозащитен статус; и
- **всеобхватни** — т.е. елементите и целевите стойности следва да обхващат параметрите на характеристиката, необходими за да се определи нейният природозащитен статус като благоприятен или неблагоприятен.

Също така трябва да се посочи дали предназначението на целите е „да се възстанови“ или „да се запази“ природозащитният статус на конкретната характеристика на защитената зона (равнището на албиция, предопределящо необходимите мерки за опазване).

Адаптиран текст от „Бележка на Комисията относно определяне на целите на опазването“ (на разположение на адрес: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm)

Липсата на специфични цели на опазването на защитената зона или определянето на цели на опазването, които не отговарят на описания по-горе стандарт, осуетява постигането на съответствие с изискванията по член 6, параграф 3.

В каре 9 са представени примери за цели на опазването на равнище защитена зона.

Каре 9

Примери за цели на опазването на типове местообитания и биологични видове в защитени зони по „Натура 2000“

Рифове (1170)

- постоянната площ на местообитанието (xx ha) е устойчива или се увеличава под действието на естествени процеси;
- разпространението на рифовете е устойчиво или се увеличава (предоставена е карта);
- при естествени условия са опазени следните видове съобщества: комплекс от съобщества на открити крайбрежни рифове (xx ha); комплекс от съобщества на открити сублиторални рифове (xx ha) (предоставено е описание на всеки вид съобщество).

Подвижни дюни по крайбрежната ивица с *Ammophila arenaria* („бели дюни“) (2120)

- площта на местообитанието (xx ha) е устойчива или се увеличава и не се наблюдава намаляване на разпространението ѝ (предоставена е карта) под въздействието на естествени процеси;
- естествената циркулация на наносни материали и органични вещества е запазена, без да съществуват никакви физически препятствия (например физически бариери);
- наличието на бедни на видове съобщества, при които преобладава *Ammophila arenaria*, е запазено;
- индикаторните видове, показващи неблагоприятно състояние на околната среда (включително видове, които не са местни, видове, показващи промени в съдържанието на хранителните вещества, и видове, които не се считат за характерни за местообитанието), представляват по-малко от 5 % от покритието.

Суха пустош (4030)

- настоящата площ (xx ha) и разпространението на местообитанието в рамките на защитената зона се увеличават с x % (предоставена е карта);
- гъстотата на популациите на характерните видове в рамките на защитената зона е запазена (представен е списък);
- запазено е слабо покритие на разположени наредко местни видове дървета и храсталаци (< 10 % покритие);

- най-малко 1 %, но не повече от 10 % от покритието на площта на местообитанието е гола земя;
- азотните отлагания са запазени под стойностите на критично натоварване, определени за защитената зона (например 10—20 kgN/ha/година).

Ливади с *Molinia* на варовикови, торфени или глинесто-лъсови почви (*Molinion caeruleae*) (6410)

- настоящата площ (xx ha) и разпространението на местообитанието в рамките на защитената зона се увеличават с x % (предоставена е карта);
- съставът на растителността е подобрен: присъстват най-малко xx индикаторни видове, показващи благоприятно състояние на околната среда, включително един вид, показващ отлично състояние на околната среда; индикаторните видове, показващи неблагоприятно състояние на околната среда, обхващат общо не повече от 20 % от покритието, като покритието на всеки отделен вид е по-малко от 10 %, а покритието на видове, които не са местни, е не повече от 1 %;
- структурата на растителността е подобрена: покритието на дървесни видове и на орлова папрат (*Pteridium aquilinum*) е не повече от 5 %, а покритието на широколистни плевели е между 40 и 90 %. Най-малко 30 % от моравата е с височина на растенията между 10 cm и 80 cm;
- физическата структура е запазена: не повече от 10 % гола почва.

Активни преовлажнени тресавища (7110)

- площта на местообитанието в защитената зона е разширена (например увеличаване на настоящата площ с 10 % — от xx ha на yy ha) и статусът му е подобрен (например чрез увеличаване на равнището на покритие на характерния вид торфен мъх — *Sphagnum*, до максимум x %);
- подходящите нива на водата са възстановени в цялата защитена зона (през по-голямата част от годината средното ниво на водата е близо до или над повърхността на тревните площи в тресавището; сезонните колебания не следва да надвишават 20 cm и следва да са само 10 cm под повърхността, с изключение на много кратки периоди от време);
- запазени са рН на почвата и подходящо съдържание на хранителни вещества (предоставени са данни за съответните хранителни вещества и техните естествени граници за защитената зона);
- покритието на разположени наредко местни дървета и храсталаци е по-малко от 10 %.

Букови гори от типа *Luzulo-Fagetum* (9110)

- настоящият природозащитен статус е запазен (благоприятен);
- настоящата площ на местообитанието в защитената зона от xx ha е запазена;
- характерните видове дървета са запазени: най-малко 70 % дървесна растителност, състояща се от *Picea abies*, *Fagus sylvatica* ssp. *sylvatica*, *Abies alba* в различни пропорции, с рядко присъствие на *Betula pendula*, *Sorbus aucuparia*, с 80—90 % покритие и 22—30 m височина за смърч и ела, 18—24 m за бук при 100-годишни дървета;
- характерните видове за тревистата растителност са запазени: тревиста растителност, представена от най-малко три вида/1 000 m² от следните ацидофилни видове *Calamagrostis arundinacea*, *Luzula luzuloides*, *Vaccinium myrtillus*, *Hieracium rotundatum*, *Athyrium filix-femina*, *Digitalis grandiflora*, *Dryopteris filix-mas*, *Festuca drymeia*, *Galium odoratum*, *Galium schultesii*, *Lamium galeobdolon*, *Luzula luzuloides*, *Oxalis acetosella*, *Poa nemoralis*, *Pteridium aquilinum*, *Veronica officinalis*;
- покритието на инвазивни и алохтонни дървесни видове, включително покритието на неотговарящи на екологичните изисквания видове, е по-малко от 20 %; дървета, способстващи съхранението: най-малко три дървета/ha; обем на мъртвата дървесина: най-малко 20 m³/ha.

Букови гори от типа *Asperulo-Fagetum* (9130)

- настоящата площ (xx ha) и разпространението на местообитанието в рамките на защитената зона се увеличават с x % (предоставена е карта);
- качеството на местообитанието (по отношение на екологичната структура и функция) е подобро, като се гарантира, че: най-малко 95 % от дърветата, образуващи покритието от дървесни корони, са местни видове като бук, ясен и дъб, а най-малко 50 % са *Fagus sylvatica*; при приблизително 10 % от дървесната растителност е налице динамичен модел на изместване на празните участъци, насърчаващ естественото възстановяване на дървесни видове от всички възрасти; най-малко X възрастни дървета/ha и най-малко X съответни ниски растителни видове/ha (предоставен е списък на съответните видове);

- стоящата и падналата мъртва дървесина се увеличава, когато е възможно, за да се осигури местообитание за безгръбначни видове, гъби и други видове горска растителност (паднали дървета и клони, сухи клони на живи дървета или стоящи сухи дървета, като диаметърът на всички изброени е > 20 cm; посочен е минималният обем).

Европейска видра (*Lutra lutra*)

- настоящата популация (xx екземпляра) е запазена;
- екологичното качество на местообитанията в пресни води (реки) е подобро (над xx km);
- броят на местата за почивка и на дупките (броят е предоставен) е запазен и няма значителен спад в наличната рибна биомаса (xx kg);
- свързаността с други популации на европейската видра по протежението на реката е подобрена.

Морска свиня (*Phocoena phocoena*)

- настоящата популация на вида в защитената зона е запазена (xx екземпляра);
- максималният подводен шум е ограничен до xx dB;
- разпространението на вида в рамките на защитената зона е запазено, като се гарантира, че няма изкуствени пречки, които биха могли да ограничат използването на защитената зона;
- наличието и плътността в рамките на защитената зона на популациите на видове, които служат за плячка, са запазени (например включително пясъчна змиорка, меджид, херинга и цаца);
- предотвратен е приловът на морска свиня с риболовни уреди в защитената зона.

Малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*)

- популацията е запазена, като минималният брой прилепи за летните убежища е xx;
- броят и състоянието на летните и алтернативните убежища е запазен;
- големината на потенциалните места за хранене (xx ha) и линейните елементи (xx km) е запазена, като няма значителен спад или загуба в периметър от 2,5 km от убежищата (предоставена е карта);
- няма значително увеличение на интензитета на изкуствената светлина в близост до убежището или по маршрутите за ловуване в периметър от 2,5 km от убежището.

Ако не са определени цели на опазването ⁽²⁵⁾, при подходящата оценка следва да се приеме като минимум, че целта е да се гарантира, че състоянието на типовете местообитания или местообитанията на видовете, чието наличие в защитената зона е значително, не се влошава спрямо сегашното равнище (към момента на оценката) и че видовете не се обезпокояват значително, в съответствие с член 6, параграф 2 ⁽²⁶⁾.

Въпреки че оценката следва да бъде съсредоточена върху птиците и биологичните видове и типовете местообитания от интерес за Общността, чието наличие в защитената зона е значително, следва да се има предвид, че тези целеви характеристики също така взаимодействат по сложни начини с други видове, типове местообитания, както и с естествената околна среда. Във връзка с това е възможно други видове също да бъдат от значение при разглеждането на потенциалните влияния върху защитените местообитания, ако те представляват типични растителни и животински видове за въпросния тип местообитание ⁽²⁷⁾ или ако играят съществена роля в хранителната верига, от която зависят целевите характеристики на защитената зона по „Натура 2000“. Това ще бъде отразено в целите на опазването на защитената зона и при подходящата оценка следва също така да се разгледат възможните въздействия на плана или проекта върху тези други видове, когато е приложимо.

Характеристиките на ландшафта, които допринасят за екологичната кохерентност на мрежата, включително за нейната свързаност, също следва по целесъобразност да се вземат предвид при оценката на влиянието на плановете и проектите върху защитени зони по „Натура 2000“ (вж. таблица 4).

⁽²⁵⁾ Държавите членки разполагат с шест години от момента, в който защитената зона бъде включена в списъка на ЕС, за да приемат специфични за защитената зона цели на опазването и да определят зоната от значение за Общността (ЗЗО) като СЗЗ съгласно Директивата за местообитанията. По отношение на СЗЗ съгласно Директивата за птиците подходящи специфични цели на опазването на защитената зона трябва да бъдат определени, считано от датата на тяхната класификация.

⁽²⁶⁾ Съдът е потвърдил това становище в решението си по дело C-127/02: Разрешението за план или проект по необходимост означава, че същият не може да има отрицателно въздействие върху целостта на съответната зона и в резултат от това не може да причини влошаване на състоянието или значително обезпокояване по смисъла на член 6, параграф 2 (т. 36).

⁽²⁷⁾ За обяснение на конкретните понятия вж. „Тълковен наръчник на местообитанията в Европейския съюз — EUR28“ на адрес <http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/indexen.htm#interpretation>

б) **Установяване и оценяване на въздействието на плана или проекта с оглед на определените за зоната цели на опазването**

Всички аспекти на плана или проекта, които могат — било то поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти — да засегнат целите на опазването на зоната, трябва да бъдат установени с оглед на най-добрите научни достижения в областта.

Оценяването на влиянията трябва да се основава на обективни и по възможност количествени критерии. Въздействията следва да бъдат прогнозирани възможно най-точно, а базата за тези прогнози следва да бъде изяснена и документирана в доклада за подходящата оценка.

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 4.6.

Оценката трябва да обхваща въздействието на целия разглеждан план или проект, на всички дейности, които включва, и през всички етапи от изпълнението му (подготовка, изграждане, експлоатация и, когато е приложимо, извеждане от експлоатация или обновяване). В оценката въздействията трябва да бъдат установени и разграничени по различните видове въздействия, включително преки и косвени влияния, временни или постоянни влияния, краткосрочни и дългосрочни влияния и кумулативен ефект.

Оценката обикновено включва анализ на следните възможни въздействия:

- **Пряка загуба:** намаляване на покритието на местообитанието в резултат на физическото му унищожаване (например поради неговото премахване или поради натрупване на строителни или наносни материали); загуба на места за размножаване, хранене и почивка на видовете.
- **Увреждане:** влошаване на качеството на местообитанието, което води до намалена гъстота на популациите на характерните видове или до променена структура на съобществото (видов състав). Това може да бъде причинено от промени в абиотичните условия (например нива на водата или увеличено отлагане на наносни материали, замърсители или прах); влошаване на състоянието на местата за размножаване, хранене и почивка на видовете.
- **Обезпокояване:** промяна в съществуващите условия на околната среда (например увеличено шумово или светлинно замърсяване, по-често присъствие на хора и превозни средства). Обезпокояването може, наред с другото, да причини например изместване на екземпляри от вида, промени в поведението на видовете, риск от заболяемост или смъртност.
- **Разпокъсване:** то води до промяна в площите на разпространение на съответните местообитания и видове, например чрез създаване на физически или екологични бариери в райони, които са физически или функционално свързани, или чрез разделянето им на по-малки и по-изолирани участъци.
- **Други косвени влияния:** косвена промяна в качеството на околната среда (произтичаща например от промяна в наличността на хранителни вещества и светлина или от увеличена уязвимост на защитената зона към други нови заплахи като инвазивни чуждоземни видове, проникване на хора и животни).

Тези влияния следва да бъдат анализирани с оглед на специфичните цели на опазването на защитената зона, което означава, че анализът трябва да се направи не само по отношение на текущия статус на местообитанията и видовете, чието наличие в защитената зона е значително, но и по отношение на техния желан статус, определен чрез целите на опазването (например увеличаване на числеността на популацията или покритието на местообитанията с x %).

Следователно трябва да се направи анализ на влиянията и с оглед на специфичните цели на опазването на защитената зона въз основа на специфичните елементи или параметри, които определят природозащитния статус на защитените характеристики (например ареал, местообитание, структура и функция, численост на популацията, бъдещи перспективи).

Всеки аспект на плана или проекта следва да бъде проучен поотделно и потенциалните влияния от него следва да бъдат разглеждани с оглед на целите на опазването на защитената зона. След това следва да бъдат разглеждани влиянията върху всички засегнати местообитания и видове в тяхната съвкупност и едно спрямо друго, за да бъдат отчетени и взаимодействията между тях.

Могат да се използват различни методи, за да се предвиди потенциалното въздействие на плана или проекта. В каре 10 са описани някои примери за методи, които могат да бъдат използвани, за да се предвидят въздействията, както и техният мащаб.

*Карте 10***Примери на методи за предвиждане на въздействията**

С преки измервания, например на площта на изгубените или засегнатите местообитания, могат да се определят пропорционалните загуби на популации на биологични видове, местообитания и общества.

Чрез **блок-схеми, мрежови диаграми и схеми на системи** се илюстрират веригите на въздействията, произтичащи от преките и косвените въздействия, според това как са причинени, като се онагледяват взаимовръзките и етапите на процеса.

Чрез **количествените модели за предвиждане** се правят прогнози по математически път въз основа на данни и допускания за силата и посоката на въздействието. С помощта на такива модели могат да бъдат екстраполирани прогнози, съответстващи на минали и настоящи данни, да се анализират тенденции и сценарии, да се извеждат аналогии въз основа на информация от други подобни територии, да се правят интуитивни прогнози. С някои често използвани модели се предвиждат разпространението на замърсители във въздуха, ерозията на почвата, отлагането на наносни материали от потоци и недостигът на кислород при замърсени реки.

Географските информационни системи (ГИС) могат да служат за създаване на модели на пространствените връзки, например при припокриващи се ограничения, или за картографиране на чувствителни области и на места със загуба на местообитания. ГИС съчетават възможностите на компютризираната картография и съхранението на картографски данни със система за управление на бази данни, в която се съхраняват елементи като земеползване или наклон. ГИС дават възможност за бърз анализ, изобразяване и комбиниране на съхранените променливи.

Информацията от предходни аналогични проекти може да бъде полезна, особено ако включва количествени прогнози, които са били направени в началото и се наблюдават в хода на експлоатацията.

Експертни мнения и оценки могат да бъдат извлечени от предишен опит и чрез консултации.

В таблица 5 е представен пример за систематичен кръстосан анализ между елементите на проекта и защитените характеристики на защитена зона по „Натура 2000“.

Таблица 5

Пример за систематичен кръстосан анализ между компонентите на проекта и защитените характеристики на защитена зона по „Натура 2000“ Опростен пример за рибовъдно стопанство

Етап на проекта	Компонент на проекта	Местообитание 1 Река	Местообитание 2 Крайречни гори	Местообитание 3 Влажна пустош	Вид 1 Риба	Вид 2 Безгръбначни	Вид 3 Птици
Изграждане	Езера	Промяна на речните корита и речния отток (xx m — дължина)	Загуба на площ (xx m ²)	Загуба на площ (xx m ²)		Промени в съобщества от видове	Обезпокояване, изместване на екземпляри Загуба на местообитания за размножаване
	Сгради			Загуба на площ (xx m ²)		Загуба и влошаване на състоянието на местообитания	
	Пътища		Промени във водния отток на местно равнище	Загуба на площ (xx m ²)		Загуба и влошаване на състоянието на местообитания	
Експлоатация	Хранене и третиране на риба	Замърсяване на водата с биологични и химични продукти			Промяна на качеството на местообитанието поради замърсяване на водата		Обезпокояване, изместване на екземпляри
	Водочерпене	Промяна на местообитанието поради намаляване на оттока		Увреждане на местообитанието поради намаляване на оттока	Увреждане на местообитанието поради намаляване на оттока		
	Осветление					Обезпокояване, изместване на екземпляри	Обезпокояване, изместване на екземпляри
	Шум						Изместване на екземпляри

Оценката трябва да се основава на най-добрите налични научни познания в областта. Това означава, че информацията трябва да бъде пълна и актуална. Поради тази причина често е необходимо да се провеждат **проучвания на терен**, за да се запълнят празнините в информацията и да се съберат точни данни. Това може да включва например проучване на зоната (чрез методи за вземане на проби, преброяване на популациите, описи и т.н.), за да се установят или да се потвърдят точното местоположение и разпространението на природните характеристики във връзка с планираните дейности, предвидени в оценявания план или проект, и техният природозащитен статус.

Би било полезно да се проведе предварително документално проучване, за да се прегледат наличните знания и да се установят нуждите от информация, които налагат допълнителна работа чрез проучвания на терен. Това може да бъде полезна практика например когато документалното проучване показва, че са налице уязвими местообитания, които имат свързани рядко срещани съобщества от флора и/или фауна, или че зоната, която ще бъде засегната, се обитава от видове, които са от критично значение за природозащитните ѝ цели.

Данните, получени от проучвания на терен, следва да осигурят обективна основа за процеса на оценяване, който трябва да се извърши с оглед на специфичните цели на опазването на защитената зона. За да бъдат данните от проучването на терен пълни, трябва да бъде определен достатъчно дълъг срок, например едногодишно или по-продължително проучване, което обхваща цял вегетационен цикъл, като се отчита сезонният характер на дивата флора и фауна, или проучвания на фауната, които може да се наложи да се повторят, за да се потвърдят популациите и тенденциите в рамките на определен период от време.

За големи проекти като автомагистрали, железопътни линии, вятърни паркове, пристанища, водни пътища и др., които поради мащаба и характера си се очаква да окажат значително влияние върху дадена защитена зона, почти винаги са необходими проучвания на терен. Те трябва да включват подробно картографиране на защитените местообитания или места за размножаване или почивка на видове и т.н. (освен ако някои от тези проучвания и изследвания вече са извършени наскоро, например по време на подготовката или актуализацията на плана за управление или по време на оценката на друг голям благоустройствен проект в зоната).

Въздействието следва да бъде количествено определено или документирано с помощта на параметри, които дават възможност да се оценят мащабът и тежестта на въздействието върху конкретните цели на опазването на местообитанията и видовете, чието наличие в защитената зона е значително (вж. също каре 7 в раздел 3.1.4 за показателите за значимост). Тези параметри могат да включват например:

- площта от местообитанието или местообитанието на даден вид, които са трайно изгубени (например поради разчистване на растителността или премахване на подходящи места за размножаване/гнездене), оценени спрямо площта на местообитанието в защитената зона на регионално, национално и биогеографско равнище (процент на площта от местообитанието, която е изгубена) и спрямо целевата стойност, заложена в специфичната цел на опазването на защитената зона (която може да включва целева стойност за възстановяване);
- площта от местообитанието или местообитанието на засегнатия вид (например поради замърсяване, шум, влошаване на други екологични условия), оценени спрямо процента на площта на местообитанието от защитената зона на регионално, национално и биогеографско равнище (процент от засегнатата площ на местообитанието) и спрямо целевата стойност, заложена в специфичната цел на опазването на защитената зона (която може да включва целева стойност за възстановяване);
- числеността на засегнатите популации от постоянни и мигриращи видове, оценена спрямо местните, регионалните, националните и международните популации (процент на засегнатата популация) и спрямо целевата стойност, заложена в специфичната цел на опазването на защитената зона (която може да включва целева стойност за увеличаване на популацията в рамките на защитената зона);
- мащаб на въздействието (например поради замърсяване, шум, влошаване на други екологични условия) върху качеството на местообитанието или на местообитанието на съответния вид или върху оцеляването на засегнатите видове с оглед на екологичните изисквания за тях в защитената зона, както е определено в специфичната цел на опазването на защитената зона (която може да включва целева стойност за възстановяване).

Както вече беше споменато в точките по-горе, при оценката на евентуални неблагоприятни влияния следва да се вземат предвид не само отрицателните промени в текущия статус, но и промените, които могат да попречат на постигането на целите на опазването, доколкото съгласно тях се изисква подобряване на текущия статус.

в) Оценка на кумулативния ефект с други планове и проекти

Кумулативните въздействия могат да бъдат резултат от последователни, натрупващи се и/или комбинирани влияния от благоустройствени работи (план, проект), когато си взаимодействат с други съществуващи, планирани и/или разумно очаквани благоустройствени работи (вж. също раздел 3.1.4, таблица 2 относно ключовите стъпки за оценяване на кумулативния ефект върху защитена зона по „Натура 2000“). Примерите за кумулативни въздействия включват:

- повишени концентрации на замърсители (особено във водата и почвата) над равнищата, които са съвместими с екологичните изисквания на местообитанието или с видовете, защитени в тази зона;
- намаляване на водния отток във водосборния басейн под равнището, което е съвместимо с екологичните изисквания за местообитанието или с видовете, защитени в тази зона, поради многобройни водовземания;

- намеса в миграционните маршрути или в движението на дивите животни;
- повишен натиск върху местообитанията и видовете в дадена екосистема вследствие на различни благоустройствени работи.

Кумулативните въздействия обхващат широк спектър от влияния с различни географски мащаби и срокове. В някои случаи се проявяват кумулативни въздействия, тъй като се осъществяват поредица *проекти от един и същ вид*. Основни примери за това са:

- когато няколко проекта за добив на водноелектрическа енергия се изграждат или се планира да бъдат изградени на една и съща река или в рамките на един водосборен басейн;
- когато в непосредствена близост се осъществяват множество проекти за добив на нефт и газ или за рудодобив; или
- когато няколко вятърни парка се изграждат или се планира да бъдат изградени в рамките на един и същ миграционен маршрут или регион.

В други случаи кумулативни въздействия се проявяват поради комбинираните влияния на различни видове проекти в една и съща зона, като например изграждането на рудодобивна площадка, пътища за достъп, електропроводи и други подобни проекти за земеползване в съседство. В някои ситуации различни компоненти на един и същ проект се прилагат и оценяват поотделно, което означава, че кумулативните въздействия от тези компоненти също следва да бъдат предмет на оценка на кумулативното въздействие.

Другите планове или проекти, които биха могли да окажат значително влияние върху дадена защитена зона във взаимодействие с разглеждания план или проект, трябва да бъдат взети предвид по време на подходящата оценка. Например предложен пътен участък ще преминава на известно разстояние от защитена зона по „Натура 2000“ и обезпокояването, което ще причини (например шум), няма да засегне значително видовете птици, защитени в зоната. Ако обаче има други съществуващи или предложени проекти или планове (например път от другата страна на защитената зона по „Натура 2000“), тогава общите нива на шум от всички тези проекти, взети заедно, могат да причинят значително равнище на обезпокояване на тези видове птици (нива на шум над съвместимите с екологичните изисквания за вида).

Трябва да се отбележи също така, че кумулативни въздействия могат да се проявят, когато засегнатите зони си взаимодействат. Пример за това може да бъде предложен проект, който би могъл да доведе до намаляване на нивото на водите в защитена зона по „Натура 2000“. Въпреки че намаляването на ресурсите само по себе си може да не е значително, ако наличните остатъци от торове и пестициди достигнат до защитената зона от близка зона за интензивно земеделие, по-ниското ниво на водите може да означава по-висока концентрация на замърсители, когато се има отток, до такава степен, че комбинираното влияние да стане значително, т.е. концентрация на замърсители над нивата, които са съвместими с екологичните изисквания за местообитанието или видовете, защитени в тази зона.

Влиянията „във взаимодействие“ би следвало да са проучени на етапа на скрининг (раздел 3.2) и всички други планове и проекти, които могат да си взаимодействат, би следвало да са установени. Оценката на етапа на скрининг може да е била опростена, но на етапа на подходящата оценка установените въздействия на други проекти или планове, които могат да функционират във взаимодействие с плана или проекта, предмет на оценката, следва да бъдат надлежно оценени. За това е необходимо количествено и/или качествено определяне на величината на тези други въздействия и установяване на засегнатите характеристики на защитените зони по „Натура 2000“.

Както е посочено в раздел 3.1.4, разпоредбата относно взаимодействието се отнася за **други планове или проекти, които вече са приключени, които са одобрени, но не са приключени, или които са представени за съгласие**.

В допълнение към влиянието на тези планове или проекти, които са основният предмет на оценката, може да бъде улестно да се проучи влиянието на вече приключени планове и проекти, включително такива, които предхождат датата на транспонирането на директивата или датата на определянето на зоната за защитена. Влиянието на такива приключени планове и проекти обичайно представлява част от изходното състояние на зоната, които се проучват на този етап.

В разпоредбата относно взаимодействието следва да бъдат включени също планове и проекти, които са били одобрени в миналото, но все още не са осъществени или приключени. Що се отнася до други предложени планове или проекти, от съображения за правна сигурност изглежда подходящо обхватът на разпоредбата за взаимодействие да бъде ограничен до действително предложените планове и проекти, т.е. до онези, за които е представено заявление за одобрение или съгласие. Същевременно трябва да е ясно, че при оценката на даден предложен план или проект държавите членки не създават предимство за други планове или проекти в бъдеще, които все още не са предложени.

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 4.5.3

Географският обхват, който трябва да се използва при разглеждане на кумулативния ефект, зависи от вида на плана или проекта и от местообитанията и биологичните видове, чието присъствие в защитената зона е значително. Той може да бъде например в рамките на определен радиус, на базата на водосборен басейн или по миграционен маршрут на вид птици. Географският обхват обаче следва да включва целия географски район, в който всички дейности по плана или проекта и кумулативният ефект от тях вероятно ще окажат влияние върху целите на опазването на разглежданите защитени зони по „Натура 2000“.

Оценките на равнище план са особено подходящи за оценяване на кумулативните и синергичните ефекти, тъй като могат да допринесат за предотвратяването на трудности след етапа на разработване на проекта, например в случай на планове за конкретни сектори като транспорт, енергетика, управление на водите, както и на регионални планове и стратегии, планове за земеползване и др. В този контекст може да бъде особено полезно да се направи справка с екологичните оценки на други съществуващи планове и проекти, засягащи същата зона (СЕО и подходяща оценка, когато е приложимо).

Подходящата оценка, извършена на тези планове, може също така да определи обхвата на подходящата оценка на отделни компоненти на плана (проекти) от гледна точка на кумулативния им ефект. Например при определяне на обхвата на подходящата оценка на план за рудодобив би било от полза да се определят обхватът или степента, до която по-широката мрежа от пътища за достъп до защитените зони за добив може да допринесе за кумулативните въздействия, например във връзка с разпукване на местообитанията, засягащо популациите на видовете.

На таблица 3 са илюстрирани източниците, от които може да се черпи информация за други планове и проекти, които могат да доведат до кумулативен ефект. Инструментите за съпоставяне на кумулативни въздействия, като **бази данни** за документиране на проектите и плановете, които ще бъдат разглеждани, са полезни, за да се рационализира оценката на кумулативния ефект. Например много по-лесно е да се придобие обща представа за различни дейности, ако съществува актуална национална или регионална база данни, за предпочитане включваща динамична карта, която позволява на ползвателите да извършват търсене във всички проекти, включително тези, които все още са на етап планиране. За да може тези бази данни да бъдат от полза за подходящата оценка, компетентните органи следва да се стремят да поддържат съответните документи онлайн (например оценка на въздействието, въведени смекчаващи мерки или определени условия за получаване на одобрение) и след издаване на разрешенията.

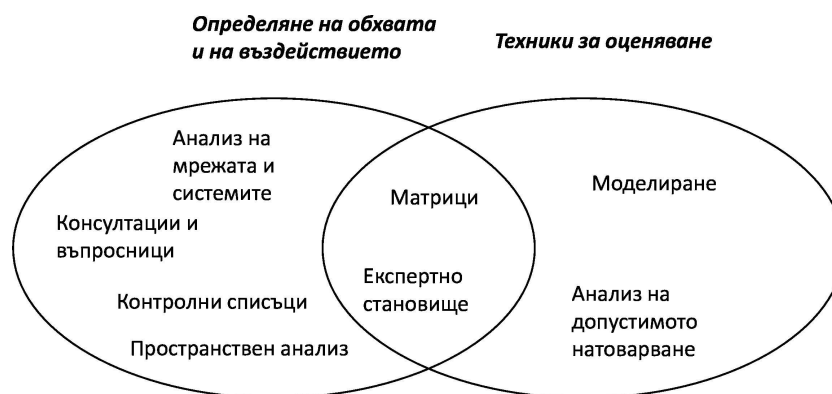
Следва да се търсят консултации с **компетентните органи** (по въпроси, свързани с опазването на природата, или по секторни въпроси), за да се събере информация за другите планове/проекти, които следва да бъдат разглеждани по време на оценката. Компетентните органи могат също да допринесат или да подкрепят оценката на кумулативните въздействия, тъй като имат най-добрата обща представа и знания за други дейности в по-широки области. Освен това те могат да събират цялата необходима информация и да я предоставят на възложителите на проекта и на консултантите по проекта.

Оценката на кумулативните въздействия може да се основава на информация от различни **източници**, включително екологични проучвания и програми, стратегически, секторни и регионални екологични оценки, екологични оценки на етапа на разработването на проекта, оценки на кумулативното въздействие от сходни ситуации и целеви проучвания по специфични въпроси. Експертните съвети също могат да бъдат добър източник на информация за кумулативния ефект.

За оценката на кумулативните въздействия могат да бъдат използвани много разнообразни **методи и инструменти**, което обикновено включва и етап на определяне на обхвата и етап на оценка (вж. фигура 2 по-долу).

Фигура 2

Методи и инструменти за оценка на кумулативните въздействия и на взаимодействията между въздействията

Източник: Европейска комисия, 1999 г. Насоки за оценяване на косвените и кумулативните въздействия, както и на взаимодействията между тях.

Консултацията, контролните списъци, наслагващите се карти, анализът на мрежата и системите могат да бъдат подходящи инструменти при определянето на обхвата, при което ще се установят потенциалните въздействия, които трябва да бъдат разглеждани допълнително при оценката на кумулативните въздействия.

- *Анализите на мрежата и системите* се основават на концепцията, че съществуват връзки и начини за взаимодействие между отделните характеристики на околната среда и че когато един елемент е специфично засегнат, това ще окаже влияние и върху други характеристики, които взаимодействат с него.
- *При пространствените анализи* се използват географски информационни системи (ГИС) и наслагващи се карти, за да се установи къде може да се прояви кумулативен ефект от редица различни действия и да се определят взаимодействията на въздействията. При този анализ могат също така да се насложат влиянията на проекта върху избрани засегнати обекти, характеристики или ресурси, за да се определи къде въздействието би било най-голямо.
- *Картографирането на чувствителни области* също може да бъде полезно, тъй като може да помогне да се предвидят потенциални кумулативни въздействия на определени дейности върху природни характеристики, които са уязвими към влиянията на тези дейности (за повече подробности вж. раздел 4.2.2 от настоящото ръководство) ⁽²⁸⁾.
- Могат да бъдат сформирани *експертни групи* за установяване и оценяване на кумулативните въздействия. Могат да се използват матрици за оценка на въздействията и за разглеждане на кумулативните въздействия на множество действия върху дадена защитена зона или характеристика, както и на взаимодействията между въздействията.
- *Моделирането* представлява аналитичен инструмент за количествено определяне на причинно-следствените връзки чрез симулиране на екологичните условия. То може да варира от моделиране на качеството на въздуха или на шума до използването на модел, представляващ сложна природна система.
- *При анализите на допустимото натоварване* ⁽²⁹⁾ се разглежда натрупването на въздействия спрямо съответни прагове. Невинаги обаче може да се зададе прагът или допустимото натоварване за конкретна характеристика или засегнат обект.

Каквито и методи да бъдат избрани, те следва да бъдат съобразени с наличната информация за целите на анализа и да осигуряват, когато е възможно, количествена оценка на кумулативното въздействие. Ако трябва да се разработят качествени оценки на кумулативното въздействие, те следва да се основават на консенсусна оценка на група от независими експерти, а не на мнението на отделен експерт. Групата от експерти също може да бъде полезна и дори необходима, например когато кумулативният ефект, който трябва да бъде оценен, се дължи на различни проекти, например изграждане на водноелектроцентрала, драгиране и напояване от една и съща река.

Не е необходимо избраният метод да бъде сложен. Целта следва да бъде резултатите да се представят по начин, който може лесно да бъде разбран от възложителя на проекта, от лицето, вземащо решенията (т.е. компетентния орган), и от обществеността. Правителствата могат да играят важна роля, като предоставят и прилагат благоприятстващи правни уредби за насочване на тази дейност и помагат за установяване и управление на кумулативните въздействия.

В каре 11 е представен пример за поетапен процес на извършване на оценка на кумулативното въздействие. Процесът трябва да се прилага гъвкаво, т.е. стъпките могат да бъдат предприемани последователно и може да се наложи да се приложат неколккратно, като някои стъпки бъдат повторени в отговор на резултатите от други стъпки.

Каре 11

Пример за процес на извършване на оценка на кумулативното въздействие

Стъпка 1. Определяне на обхвата

- Определяне на географските граници и срока на оценката на кумулативното въздействие;
- определяне на защитените местообитания и видове, чието присъствие в защитената зона е значително, и на екологичните процеси, които трябва да се вземат предвид;
- определяне на други съществуващи и планирани планове и проекти (и човешки дейности), които влияят/биха повлияли на природните характеристики, които трябва да бъдат включени в оценката на кумулативното въздействие;
- определяне на природните екологични фактори, които също влияят върху състоянието на характеристиките, разглеждани в оценката на кумулативното въздействие.

⁽²⁸⁾ Пример за онлайн инструмент за картографиране на екологично чувствителни области в подкрепа на процесите на изготвяне на екологична оценка в Ирландия е на разположение на адрес: <http://airo.maynoothuniversity.ie/mapping-resources/airo-research-maps/environmental-research-projects/environmental-sensitivity>

⁽²⁹⁾ В екологията допустимото натоварване се измерва като максималното натоварване на околната среда. Физическите характеристики, присъстващи в околната среда, служат като ограничаващи фактори (например храна, вода, конкуренция и др.). <https://www.biologyonline.com/dictionary/carrying-capacity>

Стъпка 2. Оценяване на кумулативните въздействия върху защитените местообитания и видове

- Събиране на налична информация за въздействието на други планове, проекти, дейности и природни фактори върху специфичните цели на опазването на защитената зона, определени за природните характеристики в защитената зона;
- оценяване на кумулативното въздействие върху специфичните цели на опазването на защитената зона, свързани със защитените характеристики, т.е. общото въздействие върху защитените характеристики, когато въздействията на плана или проекта, предмет на разглеждане, си взаимодействат с други планове или проекти.

Стъпка 3. Оценяване на значимостта на очакваните кумулативни въздействия

- Оценяване на значимостта на очакваните кумулативни въздействия върху разглежданите природни характеристики, като се вземат предвид свързаните с тях цели на опазването. Например когато кумулативното въздействие върху състоянието на природните характеристики се доближава или надвишава прага за конкретен елемент, определен в природозащитната цел за тази характеристика, въздействието е значително.

Стъпка 4. Управление на кумулативните въздействия

- Определяне, когато е необходимо, на допълнителни смекчаващи мерки, за да се намали очакваното кумулативно въздействие върху защитените характеристики (изпълнението на задачите, описани в стъпки 2 и 3, ще бъде необходимо, за да се оцени стойността на такива допълнителни смекчаващи мерки).

3.2.3. Стъпка 3: Установяване на влиянието на плана или проекта върху целостта на защитената зона по „Натура 2000“

Със събраната информация и направените прогнози за степента и равнището на интензивност на въздействията и промените, които могат да са резултат от различните етапи на плана или проекта, вече следва да е възможно да се оцени степента на влияние на плана или проекта върху целостта на защитената зона.

Описанието на целостта на защитената зона и оценката на въздействието следва да се основават на параметрите, които определят целите на опазването и които са специфични за местообитанията и видовете в защитената зона и за свързаните с тях екологични изисквания. Това може да бъде полезно и за последващия мониторинг на въздействието на плана или проекта по време на изпълнението.

Що се отнася до конотацията или значението на понятието „цялост“, очевидно става въпрос за екологична цялост. Целостта може да се разглежда като качеството или състоянието на цялостност или завършеност. В контекста на екологичната динамика това понятие може да се разглежда също така в смисъл на устойчивост и способност за развитие по начини, които са благоприятни за опазването.

„Целостта на зоната“ може удобно да се определи като съгласувана съвкупност от екологичната структура, функцията и екологичните процеси на цялата територия на защитената зона, което ѝ позволява да поддържа местообитанията, комплекса от местообитания и/или популациите на видове, заради които зоната е определена като защитена.

Може да се счита, че дадена зона има висока степен на цялост, когато наличният потенциал за постигане на целите на опазването е оползотворен, запазена е способността на зоната да се възстановява и обновява сама в динамични условия и за управлението ѝ е необходимо минимално външно подпомагане.

Вж. ръководството по член 6 — раздел 4.6.4.

Съответно „целостта на защитената зона“ е свързана с целите на опазването на защитената зона, нейните основни природни характеристики, екологична структура и функция. Ако целите на опазването на защитената зона не са накърнени от предложения план или проект (самостоятелно и във взаимодействие с други планове и проекти), тогава се счита, че целостта на защитената зона не е неблагоприятно засегната.

„Целостта“ на защитената зона се отнася и до основните екологични процеси и фактори, които поддържат дългосрочното наличие на видовете и местообитанията в защитената зона по „Натура 2000“. Обикновено целите на опазването на защитената зона обхващат тези процеси и фактори (например да се подобри качеството на местообитанието или да се разшири естественият ареал на даден вид в рамките на зоната). Нарушаването на тези фактори може да застраши постигането на тези цели и да има неблагоприятно влияние дори ако видовете или местообитанията не са пряко засегнати. Например хидрологичният режим на реката, процесите на речната морфология, ерозията, транспортирането и натрупването

на наносни материали са решаващи фактори за опазване на речните местообитания и видове, отразени в свързаните с тях цели на опазването. Влиянието върху тези процеси може да окаже въздействие върху целостта на защитената зона дори ако известни участъци от естествени местообитания и места с потвърдено наличие на видове не са пряко засегнати.

Когато трайната загуба на част от местообитание или популация на вид, чието присъствие в защитената зона е значително, или дълготрайното влошаване на екологичната структура, функция и процеси в защитената зона са определени като въздействие, произтичащо от проекта или плана, може да се заключи, че планът или проектът ще има неблагоприятно влияние върху целостта на защитената зона.

Независимо от това трябва също така да се има предвид, че способността за естествено възстановяване или устойчивост може в някои случаи да позволи на екологичната структура и функциите на защитената зона да се възстановят за относително кратък период от време, например дадено съобщество или популация от видове биха могли да се възстановят по естествен път след известно временно обезпокояване. Ако това е така, може да се счита, че проектът няма да има неблагоприятно влияние върху целостта на защитената зона. Капацитетът за естествено възстановяване обикновено се отразява в целите на опазването на защитените характеристики (например определяне на конкретни прагове или граници на промяна, като позволяване временно размътване в определена степен поради дейностите по поддръжка на реки или други водни обекти).

Въз основа на степента на временните неблагоприятни влияния може да се определи дали може да се заключи, че е налице неблагоприятно влияние върху защитената зона. Ако времето, необходимо за възстановяване на местообитанието, се изчислява в дни, седмици или дори няколко месеца, може да се счита, че няма да има неблагоприятни последици за целостта на защитената зона. Следователно кратък период на обезпокояване, засягащ някои местообитания или видове, може да не предизвика неблагоприятно влияние върху целостта на защитената зона. Това обаче трябва да бъде анализирано внимателно за всеки отделен случай, като се вземат предвид циклите на екосистемите в конкретната защитена зона, структурата на съобществата, екологичните функции и процесите в защитената зона.

Оценката на влиянията върху целостта на защитената зона може да бъде сравнително лесна в малки защитени зони само с едно или няколко местообитания или видове и с ясни екологични функции. Ще бъде по-трудно обаче да се извърши оценка в големи защитени зони със сложни екосистеми и екологични функции, в които се срещат много местообитания и видове.

За да се оценят влиянията върху целостта на защитената зона по систематичен и обективен начин, е важно да се установят прагове и целеви стойности за всеки от елементите, които определят целите на опазването на типовете местообитания и видовете, защитени в зоната. С оглед по-лесно да се определи дали целостта на дадена защитена зона по „Натура 2000“ е засегната, в каре 12 по-долу е предоставен ориентируващ контролен списък, отразяващ параметрите, използвани за определяне на целите на опазването на защитените местообитания/видове в зоните.

Каре 12

Оценяване на влиянията върху целостта на защитената зона: примерен контролен списък

Планът или проектът има ли потенциал:

- да възпрепятства или да причини забавяне в постигането на напредък по целите на опазването на защитената зона?
- да намали площта или качеството на защитените типове местообитания или на местообитанията на защитени видове, които се срещат в защитената зона?
- да намали популацията на защитените видове, чието присъствие в защитената зона е значително?
- да доведе до обезпокояване, което може да засегне числеността или плътността на популацията, или баланса между видовете?
- да причини изместването на защитени видове, чието присъствие в защитената зона е значително, и по този начин да намали площта на разпространение на тези видове в защитената зона?
- да доведе до разпокъсване на местообитанията или местообитанията на видовете, изброени в приложение I?
- да доведе до загуба или намаляване на ключови характеристики, природни процеси или ресурси, които са от съществено значение за поддържането или възстановяването на съответните местообитания и видове в защитената зона (например дървесни корони, излагане на приливи, ежегодно наводняване, видове, които служат за плячка, хранителни ресурси)?
- да наруши факторите, които помагат за запазването на благоприятния статус на защитената зона или които са необходими за възстановяването им до постигане на благоприятен статус в рамките на защитената зона?
- да наруши баланса, разпространението и плътността на видовете, които са показателите за благоприятния статус на защитената зона?

3.2.4. Стъпка 4: Стекчаващи мерки

Ако при подходящата оценка бъдат установени неблагоприятни последици за целостта на зоната или не може да бъде изключена такава вероятност, съответният план или проект не може да бъде одобрен. При все това, в зависимост от степента на установеното въздействие може да е възможно да се приложат определени стекчаващи мерки, с които тези въздействия да се предотвратят или да се намалят до степен, при която вече няма да засягат неблагоприятно целостта на зоната.

Вж. ръководството по член 6 — раздел 4.6.6

Смекчаващи мерки могат да бъдат предложени от възложителя на плана или проекта или да бъдат изискани от компетентните национални органи, за да се отстранят, предотвратят или намалят въздействията, установени при подходящата оценка, до равнище, при което вече не засягат неблагоприятно целостта на зоната.

На практика необходимостта от смекчаващи мерки често се отчита на ранен етап от проектирането или в самото начало на плана/проекта (например чрез обсъждане между възложителя на плана или проекта/заявителя и консултантите в областта на опазването на природата преди подаването на заявление) и се включва като част от заявлението за издаване на разрешение. Въпреки че смекчаващите мерки не могат да бъдат взети под внимание на етапа на скрининг на плана или проекта, фактът, че те са определени като необходими, може значително да подпомогне ефикасното, ефективно и навременно изпълнение на етапа на подходящата оценка, а оттам и решението дали планът/проектът може да бъде разрешен съгласно член 6, параграф 3.

Йерархията на смекчаващите мерки предполага първо *избягване* (т.е. предотвратяване на значителни въздействия в самото начало) и след това *намаляване* на въздействието (т.е. намаляване на величината и/или вероятността от въздействие). Примери за това са представени в таблица 6 по-долу:

Таблица 6

Примери за видове смекчаващи мерки

Избягване на въздействие:

- технически решения за предотвратяване на отрицателните влияния на плана или проекта (например устройства за предотвратяване на шум или светлина, или прах);
- придвижване на елементи на проекта с цел избягване на чувствителни области (цели защитени зони по „Натура 2000“ или ключови области в рамките на защитена зона по „Натура 2000“, или ключови области, свързващи защитени зони по „Натура 2000“);
- защитни огради и други мерки за предотвратяване на увреждане на растителността или дивата флора и фауна;
- избягване на дейности през чувствителни периоди (например размножителен сезон на даден вид);
- оптимизиране на координацията на дейностите, за да се избегнат кумулативни въздействия.

Намаляване на въздействието:

- контрол на емисиите;
- бариери срещу шум, например паравани;
- уловители на замърсители;
- контролиран достъп до чувствителни области по време на изграждане/експлоатация;
- зелени мостове (например прелези, тунели и „еко-дукти“);
- адаптиране на дейността, пораждащи въздействие, с цел да се намалят, доколкото е възможно, влиянията (например от шум, светлина, прах...).

На равнището на плановете смекчаващите мерки могат да включват например преместване или премахване на компоненти на плана, за които е установено, че имат значителни неблагоприятни последици за целостта на защитената зона. Предложените мерки могат да бъдат прецизирани през целия процес на оценяване. На по-високо равнище на планиране (например в национални/регионални плановете) смекчаването може да означава определяне на потенциални мерки, които да бъдат разработени по-подробно на по-ниско равнище в съответствие с екологичните, местните, правните и финансовите параметри и сроковете, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на всеки етап от планирането.

Смекчаващите мерки **не трябва да се бъркат с компенсаторните мерки**, които се разглеждат само съгласно процедурата по член 6, параграф 4 (вж. раздел 3.3.3 от настоящия документ).

Смекчаващите мерки са мерки, които имат за цел да се сведат до минимум или дори да се премахнат отрицателните въздействия, които могат да се проявят при изпълнението на даден план или проект, така че целостта на защитената зона да не бъде засегната по неблагоприятен начин. Тези мерки са разглеждани в контекста на член 6, параграф 3 и представляват неразделна част от спецификациите на съответния план или проект или са условие за разрешаването му.

Компенсаторните мерки са независими от проекта (включително от евентуални свързани смекчаващи мерки). Те имат за цел да се компенсират остатъчните отрицателни влияния на плана или проекта, така че да се запази цялостната екологична кохерентност на територията „Натура 2000“. Те могат да бъдат разглеждани само в контекста на член 6, параграф 4.

Вж. ръководството по член 6 — раздел 5.4.1.

По-конкретно мерки, които не са функционална част от проекта, като подобряване и възстановяване на местообитанията (дори ако допринасят за нетно увеличаване на площта на местообитанията в засегнатата защитена зона ⁽³⁰⁾) или създаване и подобряване на места за размножаване или почивка на видовете, не следва да се разглеждат като смекчаващи мерки, тъй като не намаляват отрицателното въздействие на самия проект. Този вид мерки, ако са извън обичайната практика, необходима за опазването на защитената зона, отговарят по-скоро на критериите за компенсаторни мерки.

Всички смекчаващи мерки трябва да бъдат описани подробно, като се посочи как ще доведат до премахване или намаляване на установените неблагоприятни въздействия и как, в какъв срок и от кого ще бъдат приложени. Трябва да се посочат следните аспекти:

- въздействията, към които са насочени смекчаващите мерки, включително информация за съответните параметри (например площта на местообитанията от интерес за Общността, чието състояние се влошава, както и степента на опазването им в защитената зона, популацията на видовете, обект на обезпокояване);
- очакваните резултати от прилагането на предложените смекчаващи мерки, като се посочи всеки параметър (например площта на местообитанията, числеността на популациите на видовете или структурата и функциите);
- осъществимостта от техническа и научна гледна точка и очакваното равнище на ефективност на предложените мерки;
- лицето или органът, отговарящ за изпълнението;
- управлението на зоната, в която ще бъдат приложени смекчаващите мерки (методи, продължителност);
- местоположението и времето на прилагане на мерките във връзка с плана или проекта;
- методите за проверка на изпълнението на мерките;
- финансирането на мерките;
- програмата за мониторинг с цел проверка на ефективността на мерките и адаптирането им, ако е необходимо.

Ефективността на смекчаващите мерки, например по отношение на успешното прилагане в други подобни благоустройствени работи, трябва да се докаже и да бъде наблюдавана и да се въведе система за наблюдение на резултатите и предприемане на коригиращи мерки при откриване на неефективност. За оценка на ефективността може да се използва следният контролен списък:

Каре 13

Оценка на ефективността на смекчаващите мерки

- Осъществими ли са смекчаващи мерки в рамките на плана или проекта, предмет на оценка?
- Смекчаващите мерки ясно насочени ли са към въздействията, установени при подходящата оценка? Ефективни ли са те за намаляване на тези въздействия под равнището на значимост?
- Предвидени ли са достатъчно средства и ресурси за прилагане на смекчаващите мерки?
- Има ли документиранни данни, че предложените смекчаващи мерки са прилагани успешно преди?
- Има ли признаци за ограничаващи фактори и оценки за успеха или неуспеха на предложените мерки?
- Има ли изчерпателен план за това как да се приложат и поддържат смекчаващите мерки (включително мониторинг и оценка, когато е необходимо)?

Мониторингът на смекчаващите мерки е от решаващо значение за проверката на успешното и своевременното им прилагане и за откриване на всякакви неочаквани въздействия, изискващи допълнителни мерки.

⁽³⁰⁾ Вж. решение на Съда на ЕС по дело C-521/12.

Ефективността на смекчаващите мерки трябва да бъде доказана, преди планът или проектът да бъде одобрен. Освен това, когато ефективността на смекчаващите мерки зависи от наличието на устойчиви природни условия или естествени процеси, които биха могли да се променят (например поради наводнения, суши, бури или други събития), мониторингът следва да се използва и за проверка на очакваните резултати и откриване на възможните промени, обуславящи адаптирането или повторното програмиране на мерките.

Резултатите от мониторинга следва да се споделят с компетентните органи, за да помогнат за формулирането на подходящи варианти за реагиране, ако е необходимо, например да се обърне внимание на всяка явна неефективност на смекчаващата мярка или да се отговори на неочаквани въздействия или влияния, за които е бил установен само риск. В таблица 7 е представен пример за матрица за представяне на информация относно смекчаващи мерки.

Очакваните резултати от прилагането на смекчаващата мярка по отношение на предотвратяването или намаляването на въздействията, установени при оценката, трябва да бъдат правилно документираны.

В таблица 8 е онагледен пример за матрица за представяне на резултата от оценката след смекчаващата мярка.

Таблица 7

Информация относно смекчаващите мерки, предложени за плана или проекта

Установени неблагоприятни влияния (списък)	Описание на мерките, подробности за изпълнението, ефективността, мониторинга				
Влияние # 1	Мярка # 1				
Наименование/описание	Обяснете как мярката ще допринесе за избягването/намаляването на влиянията върху целостта на защитената зона.	Обяснете как ще се прилага и от кого.	Докажете ефективността ѝ (например въз основа на научни доказателства/експертно становище).	Осигурете срок за изпълнение, съответстващ на плана или проекта.	Изложете предложената схема за мониторинг и изискванията за докладване, включително как ще бъдат разгледани всички възможни неочаквани въздействия.
	Посочете подробности за смекчаващата мярка, като обясните елементите, с които ще бъдат преодолените неблагоприятните влияния.	Това може да включва подробности за правно обвързващи споразумения, които следва да бъдат сключени преди издаването на разрешение за плана или проекта.	Това може да включва оценка на следните елементи: i) доклади или доказателства от подобни проекти или планове; ii) становища на съответните експерти; или iii) подкрепа от съответната агенция за околна среда.	Някои смекчаващи мерки могат да бъдат включени в плана или проекта; в някои случаи това ще бъде допълнителна мярка, която трябва да бъде въведена или преди издаването на разрешението за плана или проекта, или малко след това.	Това може да стане посредством правно обвързващи споразумения преди издаването на разрешение за плана или проекта.

Таблица 8

Обобщени резултати от оценката след прилагане на смекчаващите мерки

Съответни характеристики в защитената зона	Кратко описание на въздействията/неблагоприятните влияния	Значение/величина на влиянията	Описание на предложените смекчаващи мерки	Очаквани резултати по отношение на смекчаването на влиянията
Местообитания — —				
Видове — —				
Други природни елементи от значение за целостта на защитената зона				

3.2.5. *Заклучения от подходящата оценка*

Оценката, извършена съгласно член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията, трябва да съдържа пълни, точни и окончателни констатации и заключения с оглед на най-добрите научни достижения в тази област. Въз основа на нея трябва да могат да се разсеят всички основателни научни съмнения относно влиянията на предложени план или проект върху съответната защитена зона.

Заклученията от подходящата оценка трябва да се отнасят по безспорен начин до целостта на зоната и до целите на опазването ѝ. Ако при оценката се стигне до заключението, че ще има неблагоприятни влияния върху целостта на зоната, следва да се изясни за кои аспекти при отчитане на смекчаващите мерки, може да има остатъчни неблагоприятни влияния. Това ще бъде важно, ако планът или проектът се разглежда допълнително съгласно член 6, параграф 4.

В таблица 9 на следващата страница е представен разработен пример за възможен формат на протоколиране на резултатите от подходящата оценка.

Таблица 9

Пример за протокол от подходяща оценка

Защитена зона 1: СЗЗ съгласно Директивата за птиците Ххх						
Кратко описание: В разглежданата СЗЗ съгласно Директивата за птиците се намират блатата с най-голяма площ в регион Хххххх. Благодарение на богатото разнообразие от крайбрежни местообитания, намиращи се в защитената зона, в нея през цялата година пребивават значителен брой водни птици.						
Потенциално въздействие	Засегната характеристика	Цели на опазването	Неблагоприятно влияние върху характеристиката само от плана/проекта	Неблагоприятно влияние върху засегнатата характеристика от плана/проекта във взаимодействие с други планове или проекти	Възможно избягване или смекчаване на неблагоприятните влияния	Заклучение: неблагоприятни влияния върху целостта на защитената зона: Има. Няма. Не са определени. Дългосрочни Краткосрочни
Загуба на местообитания Обезпокояване на видовете	Птици от крайбрежни местообитания: (наименование на вида)	Запазване на популацията и разпространението на видовете ... (подробности във връзка с целите на опазването). Запазване на структурата и функциите и на спомагателните процеси, от които зависят местообитанията на видовете ... (подробности във връзка с целите на опазването).	Поради компонент Х от плана ще се намали площта на соленото блато, което обитават видовете. В подходящата оценка е прогнозирана потенциална загуба от 110 ha.	Съществува потенциал за неблагоприятни влияния във взаимодействие с други планове, които биха увеличили косвения натиск върху защитените зони. Засиленото обезпокояване поради увеличаване на използването с цел отдих, свързано с други проекти, би оказало неблагоприятно влияние върху защитената зона.	Не	Да — дългосрочни
Влошаване на състоянието на местообитанието	Птици от влажни низинни тревни съобщества (наименование на вида)	Запазване на популацията и разпространението на видовете ... (подробности във връзка с целите на опазването). Запазване на структурата и функциите и на спомагателните процеси, от които зависят местообитанията на видовете ... (подробности във връзка с целите на опазването).	Поради компонент Y от плана може да настъпи промяна в режима на водния поток, която може да засегне влажни тревни съобщества, осигуряващи подходящо местообитание за видовете ... (подробности във връзка с целите на опазването).	Не се очаква	Не е определено	Не е определено (компонент Y не е подробно определен, така че влиянията върху режима на потока не могат да бъдат правилно оценени и определени количествено).
.....						

След приключването на подходящата оценка заключенията от нея следва да бъдат представени ясно в доклад, в който:

- а) да се съдържа достатъчно подробно описание на плана или проекта, за да може обществеността да добие представа за неговото естество, мащаб и цели;
- б) да се опишат изходното състояние на защитената зона по „Натура 2000“, както и целите на опазването ѝ;
- в) да се определят неблагоприятните влияния на плана или проекта върху защитената зона по „Натура 2000“ с оглед на специфичните цели на опазването ѝ;
- г) да се обясни как тези влияния ще бъдат избегнати или намалени в достатъчна степен чрез смекчаване;
- д) да се определят срокове и да се посочат механизмите, чрез които ще бъдат обезпечени, приложени и наблюдавани смекчаващите мерки;
- е) да бъде изведено надлежно обосновано заключение относно въздействието върху целостта на защитената зона.

Докладът за подходящата оценка следва да бъде изготвен ясно и да съдържа: i) лесна за проследяване причинно-следствена връзка при доказателствата (например водеща от дейностите до съответния натиск и до съответната чувствителност и уязвимост на засегнатите природни характеристики); и ii) доказателства или анализ на адекватно равнище, което е подходящо за консултации със съответните агенции за опазване на околната среда и с обществеността.

По отношение на някои от елементите или компонентите на плана неблагоприятните влияния върху целостта на защитената зона може да бъдат неопределени или да не е възможно да се определят с достатъчна степен на увереност. Такива аспекти обаче все пак се налага да бъдат допълнително проучени. Много национални стратегии включват ключови планирани инвестиции, като например нови резервоари или транспортни коридори, които могат да засегнат защитени зони по „Натура 2000“, но чието точно местоположение, структура или подробности във връзка с експлоатацията все още не са определени; тези елементи трябва да бъдат надлежно оценени на етапа на разработването на проекта. В такива случаи този факт, т.е. оставащата неопределеност, следва да бъде протоколиран в резултатите от оценката и въпросните компоненти/елементи на планове трябва да бъдат подложени на подходяща оценка на етапа на разработването на проекта (вж. също раздел 4.2).

Заключенията от подходящата оценка, заедно с всички договорени смекчаващи мерки или условия, следва да бъдат част и от разрешителното или от всяко друго решение, което ще бъде взето във връзка с разглеждания план или проект.

Вземане на решение въз основа на подходяща оценка

Одобряването на плана или проекта е отговорност на компетентните органи, като се вземат предвид заключенията от подходящата оценка за последиците от плана или проекта върху съответната защитена зона по „Натура 2000“. Компетентните органи могат да направят това само ако са се уверили, че планът или проектът няма да има неблагоприятни влияния върху целостта на зоната. Това може да стане едва когато бъдат разсеяни всички основателни научни съмнения за липсата на такива влияния.

Ако все пак има съмнения относно липсата на неблагоприятни влияния върху целостта на зоната, свързана с разглеждания план или проект, компетентният орган ще трябва да откаже да издаде разрешение (C-127/02, точка 57).

Вж. допълнителни подробности в ръководството по член 6 — раздел 4.7.3.

Образец на доклад за представяне на резултатите от подходящата оценка е даден в каре 16 в края на раздел 3.2.

Ако компетентният орган определи, че ще настъпят неблагоприятни влияния или че те не могат да бъдат изключени, тогава осъществяването на плана или проекта не може да продължи (освен ако се прилагат условията на член 6, параграф 4 — вж. раздел 3.3).

3.2.6. Допълнителни съображения: консултации, качество на подходящата оценка, достъп до правосъдие

Консултации

Консултациите с експерти, други органи, НПО, потенциално засегнати групи или широката общественост могат да подобрят информацията за околната среда, с която разполагат извършващите подходящата оценка и отговорните лица, например като допринесат за установяване на въздействието върху околната среда или за планиране на подходящи смекчаващи мерки. Консултациите също така могат да спомогнат за свеждане до минимум на потенциални конфликти и закъснения.

Консултацията със съответните органи, експерти в областта на биологията или екологията, както и с представители на съответните отрасли и сектори на политиката, заинтересовани страни и НПО по време на процедурите, определени в член 6, параграф 3, допринася за подобряване на наличната информация и за отчитането на различни гледни точки.

Органите за опазване на околната среда и секторните органи следва да си сътрудничат по време на процеса на оценяване, за да се гарантира, че: i) подходящата оценка се основава на най-добрата налична информация и опит; и ii) всички съответни аспекти са взети предвид по подходящ начин.

Участие на обществеността в процедурата по член 6, параграф 3

Директивата за местообитанията не включва изрично задължение да се поиска мнението на широката общественост, когато се дава разрешение за планове или проекти, изискващи извършването на подходяща оценка. В съответствие с текста на член 6, параграф 3 това може да бъде извършено само ако бъде счетено за „подходящо“. Съдът обаче е изяснил, че въз основа на изискванията на Конвенцията от Орхус ⁽³¹⁾ засегнатата общественост, включително признатите природозащитни НПО, имат право да участват в процедурата за издаване на разрешение (C-243/15, точка 49). Това право включва по-специално „правото на „ефективно участие на обществеността във вземането на решения за околната среда“, посредством представянето „в писмена форма или по друг подходящ начин [на] всякакви коментари, информация, анализи и становища, които счита за уместни, спрямо предлаганата дейност“ (C-243/15, точка 46).

Вж. допълнителни подробности в ръководството по член 6 — раздел 4.7.2.

Когато подходящата оценка се координира или протича съвместно с оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС)/стратегическата екологична оценка (СЕО), за нея също могат да се приложат необходимите разпоредби относно участието на обществеността съгласно тези директиви. Важно е обаче резултатите от подходящата оценка да бъдат разграничени и да се отличават от тези от ОВОС/СЕО. Това се изисква, за да се гарантира правилното прилагане на член 6, параграф 3, второ изречение (разрешение може да се даде само след като се установи, че няма да има неблагоприятно влияние върху целостта на съответната защитена зона).

Съгласно Директивата за ОВОС (член 6) от държавите членки се изисква: i) да осигурят консултация със съответните органи; и ii) да предоставят навременни и ефективни възможности за информиране на заинтересованата общественост и да й дадат възможност да участва в процедурите по вземане на решения за околната среда. Това включва определянето на разумни срокове за различните фази на участие. Подобни изисквания са посочени в член 6 от Директивата за СЕО.

Участие на обществеността съгласно Директивата за ОВОС и Директивата за СЕО

Директива за ОВОС

Преамбюл:

- Ефективното **участие на обществеността** във вземането на решения дава възможност на обществеността да изрази, а на вземащия решенията да вземе предвид мненията и проблемите, които могат да бъдат свързани с тези решения, като по такъв начин се увеличават отговорността и прозрачността на процеса на вземането на решения и се допринася за общественото разбиране на въпросите, свързани с околната среда, и за подкрепа относно взетите решения.
- Участието, включително участието на сдружения, организации и групи, по-специално на неправителствени организации, подкрепящи опазването на околната среда, следва да бъде съответно поощрено, включително, наред с другото, чрез насърчаване на екологичното образование на обществеността.
- Сред целите на Конвенцията от Орхус е желанието да се гарантират правата на участието на обществеността във вземането на решения по въпроси, свързани с околната среда, за да се допринесе за защитата на правото на живот в околна среда, която е подходяща за личното здраве и благосъстояние. Член 6 от Конвенцията от Орхус предвижда участие на обществеността в решения по дейности, които не са включени в нея, които могат да имат значителен ефект върху околната среда.

⁽³¹⁾ Конвенция за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда. Тази конвенция е сключена през юни 1998 г. в Орхус, Дания. ЕС е страна по тази Конвенция от 2005 г. насам в съответствие с Решение 2005/370/ЕО <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/legislation.htm>.

Член 6, параграф 2: С цел да се гарантира ефективното участие на заинтересованата общественост в процедурите за вземане на решение, обществеността се информира по електронен път и чрез публично оповестяване или чрез други подходящи средства за следните въпроси на ранен етап от процедурите за вземане на решения в областта на околната среда, посочени в член 2, параграф 2, и най-късно веднага след като информацията може разумно да се предостави

Директива за CEO

Преамбюл: С оглед допринасяне за по-прозрачното вземане на решения и с цел осигуряване предоставената информация за оценка да е изчерпателна и благонадеждна, необходимо е да се предвиди органите, притежаващи съответни екологични отговорности и обществеността да бъдат консултирани по време на оценката на плановете и програмите, и да се предвидят подходящи срокове, позволяващи достатъчно време за консултации, включително и за изразяването на становище.

Член 6, параграф 4. Държавите членки идентифицират обществеността за целите на параграф 2, включително засегнатата общественост, или която е вероятно да бъде засегната, или има интерес от вземането на решения по силата на настоящата директива, включително съответните неправителствени организации, като тези, подпомагащи защитата на околната среда, и други засегнати организации.

Осигуряване на качеството на подходящата оценка

Както вече беше посочено, подходящата оценка трябва да се основава на най-добрите научни достижения в областта. Следователно подходящата оценка трябва да се изготвя от лице или лица с необходимите експертни познания и опит в областта на опазването на околната среда. При необходимост към проучването следва да бъдат добавени допълнителни експертни познания и опит (например в областта на геологията, хидрологията, инженеринга или планирането, екологичното законодателство) и то следва да бъде проведено по изчерпателен, професионален и обективен от научна гледна точка начин.

Макар че проучването, осигуряващо входящите данни за подходящата оценка, обикновено се внася от лицата, които искат да получат одобрение за даден план или проект, компетентните органи от своя страна трябва да се уверят, че то доказва достатъчен експертен опит, обхват и насоченост към екологични или други съответни въпроси (например хидроложки) и достатъчна компетентност и стандарти по отношение на научната методика и оценката на въздействието. За да бъдат спазени тези изисквания за качество, някои държави са въвели схема за сертифициране/издаване на разрешения на лицата, които извършват проучването за подходящата оценка (вж. каре 14).

Осигуряване на качеството на докладите за оценка на въздействието върху околната среда съгласно Директивата за ОВОС

За да се гарантират пълнотата и качеството на докладите за оценка на въздействието върху околната среда:

- а) възложителят на проекта гарантира, че докладът за оценка на въздействието върху околната среда е изготвен от компетентни експерти;
- б) компетентният орган гарантира, че разполага или има достъп, когато е необходимо, до експертни познания за разглеждане на доклада за оценка на въздействието върху околната среда; и
- в) когато е необходимо, компетентният орган търси от възложителя на проекта допълнителна информация в съответствие с приложение IV, която има пряко отношение към достигането до обосновано заключение относно значителните последици на проекта за околната среда.

Държавите членки гарантират, ако това е необходимо, че всеки орган, който притежава съответната информация във връзка с член 3, предоставя тази информация на възложителя.

(Член 5, параграфи 3 и 4 от Директивата за ОВОС)

Каре 14

Използване на лицензирани експерти за подходяща оценка в Чехия

В Чехия право да извършват подходяща оценка (ПО) имат само лицензирани експерти. Системата за лицензиране се основава на Закона за опазване на околната среда, а подробните разпоредби са разписани в министерско постановление. Първият основен критерий за получаване на лиценз е лицето да притежава диплома за висше образование по биология или екология или да е издържало държавен изпит по екология. Не се допуска дерогация от това правило, тъй като опитът в тази област е показал, че познанията по екология са решаваща предпоставка за правилните оценки.

Изпитът за придобиване на правоспособност се състои от писмен тест по екология, зоология, ботаника и национално право (последната област е свързана с въпроси, засягащи ПО и ОВОС/СЕО) и устно представяне на казус. Изпитите се провеждат приблизително два пъти годишно и определеният стандарт е доста висок, като особено е наблегнато на познанията по екология. Министерството на околната среда издава на одобрените кандидати лиценз за период от 5 години.

Схемата за лицензиране е оказала положителни косвени ефекти от гледна точка на подобряване на цялостния процес на ПО. Лицензираните оценители организират редовни срещи, за да споделят опит и да обсъждат сложни случаи. С оглед на това Министерството на околната среда им е възложило да изготвят редица документи с практически насоки за подобряване на ПО и за осигуряване на съгласуван подход.

Независимо дали разпоредбите на член 6, параграф 3 са спазени чрез съществуващите процедури за оценка на въздействието на околната среда или чрез други специфични подходи, резултатите от оценките по член 6, параграф 3 следва да позволяват пълно проследяване на евентуално взетите решения.

Каре 15

Елементи на осигуряването на качеството на подходящата оценка

В рамките на оценката се извършва следното:

- разглеждат се всички елементи, които допринасят за целостта на защитената зона по „Натура 2000“, както е посочено в целите на опазването ѝ, в плана за управление (когато е наличен) и в стандартния формуляр за данни за защитената зона, както и значимостта на съответните местообитания и видове в контекста на мрежата, като оценката се основава на най-добрите налични научни достижения в тази област;
- разглеждат се ролята на зоната и нейната функция в биогеографския регион, както и екологичната кохерентност на мрежата „Натура 2000“;
- определят се подробно всички потенциални въздействия на плана или проекта, които биха могли да бъдат от значение за зоната, като се вземат предвид кумулативните въздействия, които биха могли да възникнат в резултат на взаимодействието на оценявания план или проект с други планове или проекти;
- ако е уместно, в плана или проекта се включват ефективни смекчаващи мерки за избягване, намаляване или дори премахване на отрицателното въздействие върху защитената зона;
- прилагат се най-добрите налични техники и методи, за да се оцени степента на влиянието на плана или проекта върху екологичната цялост на зоната или зоните;
- включват се надеждни показатели за наблюдение на изпълнението на плана или проекта.

За да се спазят изискванията за оценката по член 6, параграф 3 отговорните за „Натура 2000“ органи могат да изготвят официални спецификации за типа информация и критериите, които да бъдат следвани при извършването на подходящата оценка.

Силно препоръчително е да се осигурят обмен на добри практики и обучение за всички, заинтересовани от подходящата оценка (например съответните законоустановени органи на всички нива на управление, консултанти, възложители на проекти или планове).

Каре 16

Примерно съдържание на доклада за подходящата оценка**Описание на плана или проекта**

Цел, обхват, местоположение, основни дейности

Защитени зони по „Натура 2000“, които могат да бъдат засегнати, и цели на опазването им

Очертаване на защитените зони по „Натура 2000“, които могат да бъдат засегнати, на видовете и местообитанията, заради които зоните са определени като защитени, както и на целите на опазването на тези зони.

Оценяване на влиянието на плана или проекта върху целостта на защитената зона

- Описание на елементите на плана или проекта (самостоятелно или във взаимодействие с други проекти или планове), които могат да окажат значително влияние върху защитената зона по „Натура 2000“ (да се използват резултатите от скрининга).
- Описание на начина, по който планът или проектът ще засегне видовете и местообитанията, защитени в тази зона, и на последиците за целите на опазването на зоната (например загуба на местообитание, разпокъсване, обезпокояване на видове, слъртност на видове, химически изменения, хидроложки или геоложки изменения). Отчитане на неопределеността и празнините в информацията.
- Посочване дали планът или проектът ще засегне целостта на зоната.
- Отчитане на неопределеността и празнините в информацията.

Смекчаващи мерки

- Описание на смекчаващите мерки, които трябва да бъдат въведени, за да се избегнат или ограничат неблагоприятните влияния върху целостта на защитената зона, както и доказване на тяхната ефективност за намаляване на въздействието под прага на значимост.
- Отчитане на неопределеността и празнините в информацията.
- Очертаване на предвидените мерки за мониторинг.

Заклучение

Посочване дали планът или проектът може да засегне/ще засегне целостта на зоната, или че със сигурност няма да я засегне (при съблюдаване на принципа на предпазните мерки).

Използвани източници при изготвянето на подходящата оценка

Посочване на използваните източници на информация.

Резултати от консултациите

Наименования/имена на агенциите, органите или експертите, с които са проведени консултации.

Обобщение на отговорите

Достъп до правосъдие

Съдът на Европейския съюз е признал също така правото на обществеността, в т.ч. на природозащитните организации, да оспорва решенията за подходяща оценка, издавани от органите (дело C-243/15, т. 56—61), включително относно валидността на заключенията от оценката по отношение на рисковете от съответния план или проект за целостта на защитената зона.

3.3. Етап 3: Процедура по член 6, параграф 4

В член 6, параграф 4 се предвиждат изключения от общото правило по член 6, параграф 3, но прилагането им не е автоматично. Органът трябва сам да прецени дали може да се приложи дерогация от член 6, параграф 3. Член 6, параграф 4 трябва да бъде приложен в последователността, определена в директивата — тоест след като са взети предвид в удовлетворителна степен всички разпоредби на член 6, параграф 3.

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 5.2

Плановете или проектите, за които в подходящата оценка не може да се заключи, че няма да засегнат целостта на съответните защитени зони, могат да бъдат одобрени от компетентните органи само ако се прибегне до дерогация съгласно разпоредбите на член 6, параграф 4.

В разпоредбите са заложени три основни изисквания, които трябва да бъдат изпълнени и документирани:

1. да са разгледани алтернативни решения и да може да се докаже, че предложената за одобрение алтернатива в най-малка степен вреди на местообитания и видове, както и на целостта на защитената зона по „Натура 2000“, и че не съществува друга осъществима алтернатива, която не оказва неблагоприятно влияние върху целостта на зоната;
2. да съществуват наложителни причини от приоритетен обществен интерес, включително „такива от социален или икономически характер“;
3. да са взети всички необходими компенсаторни мерки, за да се гарантира опазване на цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“.

Тези три основни изисквания са обсъдени в следващите раздели.

3.3.1. **Стъпка 1: Проучване на алтернативни решения**

Компетентните национални органи трябва да гарантират, че всички осъществили алтернативни решения, които отговарят на целите на плана/проекта, са проучени еднакво подробно. Тази оценка следва да бъде извършена с оглед на видовете и местообитанията, заради които зоната е определена като защитена, и с оглед на целите на опазването на зоната.

Трябва да се докаже, че не съществуват алтернативни решения, преди да се проучва дали планът или проектът е необходим поради наложителни причини от обществен интерес (решение на Съда по делото *Castro Verde*, C-239/04, точки 36—39).

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 5.3.1

Първото задължение по процедурата съгласно член 6, параграф 4 е да се проучи дали съществуват алтернативни решения на плана или проекта. Алтернативно решение може да означава алтернативен план на проекта (например различно трасе на пътя или различен брой ленти за движение). То може да означава също така по-широк обхват на вариантите за постигане на същата обща цел, например подобрене на железопътната връзка може да се разглежда като алтернатива на нов автомобилен път, проект на инсталация за вятърна енергия — като алтернатива на водноелектрическа централа.

Проучването на алтернативни решения съгласно член 6, параграф 4 включва следните задачи:

- установяване на алтернативни решения;
- сравнителна оценка на разглежданите алтернативни решения;
- обосновка на липсата на осъществими алтернативни решения, които да бъдат разгледани съгласно член 6, параграф 4 (ако е приложимо).

a) **Установяване на алтернативни решения**

Първата задача е да се разгледат възможните алтернативи за постигане на целите на плана или проекта, които биха могли да съществуват. От решаващо значение е да се разгледа сценарият „непредприемане на действия“, известен също така като „нулев вариант“, в който се предоставя изходното състояние за съпоставяне на алтернативните решения.

Алтернативните решения могат да включват различни:

- начини за постигане на целите на предложения благоустройствен проект;
- места, които могат да са подходящи за благоустройствения проект с оглед на защитените местообитания и видове, например като се определят различни коридори за сухопътен транспорт в генералните планове за автомобилни пътища и магистрала или различни райони за жилищно строителство;
- мащаб и размер на благоустройствения проект;
- проектантски решения за благоустройствения проект;

- техники, методи на строителство или оперативни методи за изпълнението на проекта;
- срокове за различните дейности и задачи за всеки от етапите на изпълнение, включително по време на изграждането, експлоатацията, поддръжката и, когато е приложимо, извеждането от експлоатация или обновяването.

Природосъобразните решения (за разлика от традиционната „сива“ инфраструктура) често могат да бъдат също толкова жизнеспособни и по-малко увреждащи за защитените зони по „Натура 2000“. Например възстановяването на речно корито в по-естествен вид с разположени в съседство влажни зони може да осигури подобна или по-добра защита от наводнения от изкуствените диги и/или водоеми, като същевременно оказва значително по-малко въздействие върху защитените местообитания и видове или дори подобрява тяхното състояние. Следователно такива алтернативни решения следва да бъдат надлежно проучени по време на анализа на наличните варианти.

В случай на планове, национални или регионални политики и стратегии и други документи, в които се определят секторни политики (например относно инсталации за възобновяема енергия или други инфраструктурни проекти), да се предостави рамка за оценяване на обхвата и вида на възможните алтернативни решения. Процесът на изготвяне на плана е особено подходящ за анализиране на алтернативните решения, тъй като е повтарящ се процес, позволяващ намиране на решения за опазване на защитените зони по „Натура 2000“ и за гарантиране на устойчивото развитие на дейностите, за да се отговори на потребностите на обществото.

Следва да се разгледат алтернативни решения за всички компоненти, дейности и операции от плана, за които е установено, че засягат по неблагоприятен начин целостта на защитената зона или зони по „Натура 2000“.

Както беше обсъдено в раздел 3.2.6, в случай на планове някои компоненти или действия от плана може да не са определени достатъчно подробно, което поставя ограничения при оценката на алтернативни решения. Въпреки това следва все пак да се определят, опишат и оценят разумни алтернативни решения, съобразени с целите и географския обхват на плана или програмата. Такова изискване е предвидено и в Директивата за СЕО (член 5).

Прилагането на процедурите по член 6, параграф 4 може да бъде по-лесно, ако възложителите на проекти или планове обсъждат възможните алтернативни решения с компетентните органи и/или със законоустановените органи по опазване на околната среда на ранен етап от процеса.

Подходяща рамка за намиране на алтернативни решения е предоставена с процедурите за обществени консултации, например тези, предвидени в Директивата за СЕО и в Директивата за ОВОС.

б) Сравнителна оценка на разглежданите алтернативни решения

Отговорност на компетентните органи е да оценят относителното въздействие на алтернативните решения с цел да се обоснове решение по реда на член 6, параграф 4. Компетентните органи трябва да определят дали предложената за одобрение алтернатива в най-малка степен вреди на местообитания и видове, както и на целостта на съответната защитена зона или зони по „Натура 2000“. Оценяването на алтернативни решения е необходимо дори ако инвестицията вече е предварително обоснована поради наложителни причини от приоритетен обществен интерес, например чрез националното законодателство.

Различните алтернативи трябва да бъдат съпоставени с оглед на влиянието им върху местообитанията и видовете, чието наличие в защитената зона е значително, и на целите на опазването им, както и на влиянието им върху целостта на защитената зона и нейното значение за екологичната кохерентност на мрежата „Натура 2000“.

Установените въздействия на всяко алтернативно решение трябва да бъдат напълно и точно описани и количествено определени, доколкото е възможно, по отношение на следното (неизчерпателен списък) и с оглед на специфичните цели на опазването на зоната:

- засегната защитена зона по „Натура 2000“;
- изгубена площ от местообитанието и площ от него с влошено състояние;
- численост на засегнатите популации от даден вид;
- влошаване на важни функции;
- обезпокояване;
- изместени популации от даден вид.

Това следва да осигури основата за съпоставяне на алтернативните решения и за определяне кои от тях увреждат най-малко защитените зони по „Натура 2000“ и видовете и местообитанията, чието наличие на територията им е значително, с оглед на специфичните за защитената зона цели на опазването. Това трябва да бъде установено въз основа на набор от качествени и количествени критерии.

На втори етап при избора на алтернативни решения могат да бъдат взети предвид други критерии, като социални съображения и разходи за анализирания алтернатива.

Разходите за мерките, които могат да бъдат взети предвид при прегледа на алтернативните решения, не могат да са единственият решаващ фактор при избора на алтернатива. С други думи, възложителят на проект не може да се обоснове, че не са проучени алтернативни решения, защото биха стрували твърде скъпо.

Вж. ръководството по член 6 — раздел 5.3.1.

Задачите, които трябва да бъдат изпълнени при оценката на алтернативите, са обобщени в каре 17.

Каре 17

Оценяване на алтернативни решения:

- консултиране с компетентни агенции и организации;
- използване на събраната информация за провеждане на свързаните със скрининг и подходяща оценка етапи от оценките, предвидени в член 6, параграф 3;
- определяне и охарактеризиране на ключовите цели на плана или проекта, също в широк (стратегически) смисъл ⁽³²⁾;
- определяне на всички алтернативни средства за постигане на целите на проекта или плана;
- осигуряване на възможно най-много информация, признаване на празнините в информацията и предоставяне на източници на информация;
- оценяване на въздействията (по качествен и количествен начин) на всяко алтернативно решение върху целите на опазването на защитената зона.

В таблица 10 по-долу е представена матрица за определяне и оценяване на алтернативните решения. Матрицата може да се използва и за докладване на резултатите от оценката на алтернативните решения.

⁽³²⁾ Целите на даден план или проект следва да бъдат анализирани не само във връзка с една конкретна технология, а по-скоро във връзка с постигането на определена цел (например за план или проект за водноелектрическа централа целта следва да бъде анализирана от гледна точка на „производството на x MW възобновяема енергия“, така че да могат да бъдат оценени и възможностите за използване на други технологии (например вятърна, слънчева или геотермална енергия).

Таблица 10

Матрица за оценяване на алтернативните решения

Оценяване на алтернативните решения		
Описание и цели на плана или проекта		Сценарий „непредприемане на действия“
Прогнозирани неблагоприятни влияния на плана или проекта върху защитената зона по „Натура 2000“ въз основа на подходящата оценка		
Съпоставка с плана или проекта		
Възможни алтернативни решения	Доказателства за това как са били оценени алтернативните решения	Описание на относителното влияние върху целите на опазването на мрежата „Натура 2000“ (по-значителни или по-слаби неблагоприятни влияния)
Алтернативни места/трасета		
Алтернатива 1		
Алтернатива 2		
Алтернатива 3		
Алтернативен размер и мащаб		
Алтернатива 1		
Алтернатива 2		
Алтернатива 3		
Алтернативни средства за постигане на целите (например управление на енергопотреблението)		
Алтернатива 1		
Алтернатива 2		
Алтернатива 3		
Съпоставка с плана или проекта (продължение)		
Възможни алтернативни решения	Доказателства за това как са били оценени алтернативните решения	Описание на относителното влияние върху целите на опазването на мрежата „Натура 2000“ (по-значителни или по-слаби неблагоприятни влияния)
Алтернативни методи (за изграждане, експлоатация, извеждане от експлоатация)		
Алтернатива 1		
Алтернатива 2		
Алтернатива 3		

	Алтернативни срокове	
Алтернатива 1		
Алтернатива 2		
Алтернатива 3		
Заключения от оценката на алтернативните решения		

В каре 18 по-долу са обобщени примери за алтернативни решения, които са разгледани в контекста на уведомленията във връзка със становища от страна на Комисията съгласно член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията ⁽³³⁾.

Каре 18

Примери за алтернативни решения, разгледани съгласно процедурата по член 6, параграф 4

Случай 1. Удълбочаване и разширяване на фарватера за кораби на река

Проектът включва удълбочаване и разширяване на фарватера на река Майн по протежение на участъците Випфелд, Гаршат и Швайнфурт в Бавария, Германия.

В подходящата оценка се заключава, че ще настъпи значително въздействие върху две защитени зони по „Натура 2000“ и два типа местообитания ще бъдат пряко увредени, което ще доведе до загуба на площ от 9 460 m² за приоритетно местообитание 91E0* и от 6 440 m² за местообитание 6510.

В допълнение към нулевата алтернатива са проучени три алтернативи. Нулевата алтернатива показва важно значение за целите, свързани с речния транспорт. Една от алтернативите е отхвърлена, тъй като би засегнала неблагоприятно друга защитена зона по „Натура 2000“ и освен че би удължила времето за строителство, би разширила и пространствения обхват на проекта. Друга алтернатива е отхвърлена, тъй като въпреки по-слабото неблагоприятно екологично въздействие, което би имала, тя не би подобрила плавателните характеристики на реката, което е една от целите на проекта.

Избраното алтернативно решение включва изграждане на непрекъснат плавателен канал с еднаква минимална ширина и дълбочина и е ограничено основно в рамките на съществуващото речно корито. Въпреки че то би засегнало двата типа местообитания от интерес за Общността, посочени по-горе, компетентните органи считат, че при предложеното решение се постига най-добрият баланс между екологичните цели и целите, свързани с речния транспорт. Загубата на местообитанията би била компенсирана по подходящ начин.

Случай 2. Железопътни връзки за превози на дълги разстояния и крайградски превози

Проектът се отнася за железопътна връзка за превози на дълги разстояния и крайградски превози от Бад Каншат до Щутгарт (Германия). Той би засегнал значително защитена зона по „Натура 2000“, в която се намира важно местообитание за бръмбара отшелник (*Osmoderma eremita*) — защитен приоритетен вид.

Органите са проучили алтернативни трасета, включващи целия участък, части от участъка, както и нулевия вариант. Последният не отговаря на критериите на проекта за свързване на гарите Щутгарт и Бад Каншат и за обновяване на железопътния мост над река Некар. Всички други алтернативни решения биха засегнали значително защитената зона по „Натура 2000“, включително зони с приоритетни видове, и съпоставката им показва, че някои биха обхванали по-голяма площ от защитената зона по „Натура 2000“ от избраната или биха довели до премахването на по-голям брой дървета, които осигуряват потенциални местообитания за вида. Ето защо предложеното решение осигурява най-добрия баланс между екологичните и икономическите цели.

Случай 3. Изграждане на ново пристанище

Проектът се отнася до изграждането на ново пристанище в Гранадиля, Тенерифе, Канарските острови. Проектът би засегнал неблагоприятно две защитени зони по „Натура 2000“, определени като такива с цел опазване на морската костенурка карета (*Caretta caretta*), приоритетен вид, и на приоритетен тип местообитание 2130 (неподвижни дюни с тревиста растителност, „сиви дюни“).

Испанските органи са проучили няколко алтернативни решения, включително възможността да не се изгражда допълнителен пристанищен капацитет („нулев вариант“), както и по-нататъшното разширяване и изграждане на съществуващото пристанище в Санта Круз. Нулевият вариант е отхвърлен, тъй като съществуващите пристанищни съоръжения не биха били достатъчни за поемане на очакваното увеличение на морския трафик и тъй като увеличаването на пристанищния капацитет е необходимо за икономическото развитие на острова. Разширяването на съществуващите пристанищни съоръжения в Санта Круз не би било възможно по редица технически причини. Не би било възможно да се изберат други алтернативни места поради различни фактори, като например дълбочината на морското дъно покрай брега, липсата на кариера в достатъчна близост до предвидената строителна площадка, наличието на свободна прилежаща земя за товаро-разтоварни и логистични операции, на подходящи транспортни връзки с вътрешността, както и близостта до ползвателите на пристанища.

⁽³³⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm

в) **Резултати — обосновка на липсата на алтернативи**

След като оценката на алтернативните решения приключи, следва да се запишат всички алтернативи, които са били разгледани, резултатите от тяхната оценка и агенциите и другите органи, с които са били направени консултации. Целта е да се определи дали обективно може да се заключи, че не съществуват алтернативни решения. Ако са били открити алтернативни решения, с които ще се избегнат всички неблагоприятни въздействия или които биха довели до по-умерени последици върху защитената зона, ще бъде необходимо потенциалното им въздействие да се определи чрез подходяща оценка. От друга страна, ако може разумно и обективно да се заключи, че не съществуват алтернативни решения, ще е необходимо да се премине към следващата стъпка от процедурата по член 6, параграф 4.

3.3.2. **Стъпка 2: Проучване на наложителни причини от приоритетен обществен интерес (НППОИ)**

При липсата на алтернативни решения без неблагоприятни влияния върху целостта на засегнатата защитена зона по „Натура 2000“ или при наличието на решения с още по-отрицателно въздействие върху околната среда в защитената зона, компетентните органи трябва да проучат дали съществуват наложителни причини от приоритетен обществен интерес, включително такива от социален или икономически характер, които биха обосנוвали осъществяването на въпросния план или проект.

В директивата не е посочено определение на понятието „наложителна причина от приоритетен обществен интерес“. В член 6, параграф 4, втора алинея обаче като примери за подобни наложителни причини от приоритетен обществен интерес се споменават здравето на човека, обществената безопасност или благоприятни въздействия върху околната среда от първостепенно значение.

Що се отнася до „други наложителни причини от приоритетен обществен интерес“ от социален или икономически характер, от текста става ясно, че само обществени интереси, независимо дали те са поддържани от публични или частни организации, могат да бъдат съпоставяни с целите на опазването, посочени в директивата. Следователно проекти, разработвани от частни образувания, могат да бъдат разглеждани само ако доказано обслужват такива обществени интереси.

Разумно е да се приеме, че „наложителни причини от приоритетен обществен интерес, включително и такива от социален или икономически характер“, се отнасят за ситуации, за които е доказано, че предвидените планове или проекти са крайно необходими:

- като част от действия или политики, насочени към опазването на основни за живота на гражданите ценности (здраве, безопасност, околна среда);
- като част от основни за държавата и обществото политики;
- като част от осъществяването на дейности от икономически или социален характер в изпълнение на специални задължения за обществени услуги.

Компетентните органи трябва да направят съпоставка между наложителните причини от приоритетен обществен интерес, с които е свързан планът или проектът, и целта за опазване на естествените местообитания и на дивата фауна и флора. Те могат да одобрят плана или проекта само ако наложителните причини за плана или проекта са с по-голяма тежест от въздействието му по отношение на целите на опазването.

Вж. ръководството по член 6 — раздел 5.3.2.

Когато определя НППОИ, компетентен орган трябва да вземе предвид всички елементи, т.е. дали причината е:

- **наложителна:** планът или проектът обслужва важен обществен интерес, а не частни интереси;
- **приоритетна:** интересът, обслужван от плана или проекта, надвишава увреждането (или риска от увреждане) на целостта на защитената зона, установен(о) в подходящата оценка;
- **от обществен интерес:** например тя е основна за държавата и обществото част от публичните политики.

Обществени интереси могат да възникнат на национално, регионално или местно равнище, но независимо от равнището, другите елементи от проверката също трябва да бъдат изгълнени. На практика е по-вероятно от обществен интерес да бъдат планове и проекти, които са в съответствие с националните или регионалните стратегически планове или политики (например определени в национален инфраструктурен план). Все пак обаче трябва да се прецени дали в конкретния случай този интерес има по-голяма тежест от вредата, която ще бъде нанесена на засегнатите защитени зони, и следователно дали може да бъде доказана НППОИ. По отношение на планове или проекти, които попадат извън националните стратегически планове, включително такива с по-малък географски мащаб, също могат да бъдат доказани НППОИ.

Наличието на НППОИ трябва да бъде оценявано за всеки отделен случай в контекста на: i) целта на конкретния план или проект; и ii) неговото специфично въздействие върху засегнатите защитени зони по „Натура 2000“, определено в подходящата оценка.

Съпоставяне на НППОИ с целите на опазването

В описанието на целите на плана или проекта може вече да присъстват елементи, които да могат да се използват за оценка на наличието на НППОИ. При тази оценка, подобно на оценката, свързана с откриването на по-малко вредни алтернативи, се изисква всяка НППОИ да бъде съпоставена с уврежданията, причинени на защитената зона по „Натура 2000“ в резултат на осъществяването на разглеждания план или проект, като се вземат предвид неговите цели на опазването, както и цялостното значение на зоната за видовете и местообитанията, заради които тя е определена като защитена.

Колкото по-важна или уязвима е природозащитната стойност на засегнатата защитена зона, толкова по-ограничителен ще бъде обхватът, в който НППОИ може да бъде счетена за приемлива, а увреждането, определено от подходящата оценка — за оправдано.

Когато е засегнат приоритетен тип естествено местообитание или приоритетен вид, единствените съображения, които могат да бъдат повдигнати като НППОИ съгласно член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията, са онези, свързани със здравето на човека, обществената безопасност или с благоприятни последици за околната среда от първостепенно значение. При позоваване на други НППОИ се изисква становище на Комисията.

Елементите, с които се обосновава наличието на НППОИ, може до някаква степен да бъдат включени в описанието на плановите или програмите, по-конкретно в изложението на целите, мотивиращи благоустройствения проект. Такива причини могат също така да бъдат посочени в официално решение на съответното управленско равнище (например регионално, национално) и да бъдат ясно документирани.

Разглеждането на НППОИ може да бъде свойствено за стратегическото планиране в определени области на политиката (например управление на риска от наводнения), които са от значение за здравето на човека, обществената безопасност или защитата на общественото благо. По този начин при дейности, които е вероятно да бъдат оправдани поради НППОИ, необходимостта от разглеждане на алтернативи и компенсации може да бъде отчетена на ранен етап в процеса на планиране (вж. пример каре 20 по-долу).

Примери за НППОИ, използвани в контекста на искания за становища на Комисията съгласно член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията ⁽³⁴⁾, са представени в каре 19 по-долу.

Каре 19

Примери за НППОИ съгласно член 6, параграф 4

Случай 1. Удълбочаване и разширяване на фарватер ⁽³⁵⁾

Река Майн е част от трансевропейската мрежа (ТЕМ) и е единственият вътрешен воден път, свързващ няколко държави членки с югоизточната част на Европа. Тя изпълнява важни функции като трансгранично трасе за превоз на стоки, свързващо Ротердам (NL) и Констанца (RO), и поради това има икономическо значение.

Проектът е една от последните липсващи свързващи отсечки, необходими за привеждане на фарватера в съответствие с новото политическо и икономическо развитие и с изискванията на разширяващия се Европейски съюз. Понастоящем в тази част на река Майн е налице участък от 30 km с недостатъчен капацитет, в който все още съществуват ограничения за корабите по отношение на ширината и дълбочината им на газене.

⁽³⁴⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm

⁽³⁵⁾ Становище на Комисията C(2013) 1871 final от 5 април 2013 г. <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Commission%20Opinion%20Main%20EN%20SEC-2013-1871.pdf>.

Случай 2. Железопътна връзка за превози на дълги разстояния и крайградски превози ⁽³⁶⁾

Според органите проектът ще допринесе за подобряване на услугите за пътнически регионални превози и превози на дълги разстояния, което ще създаде и ще укрепи междурегионалните връзки с други области на развитие. Това ще бъде част от пътна мрежа, необходима за подобряване на железопътния транспорт в региона. Проектът ще включва също така възстановяване на мост, който е на повече от 100 години.

Случай 3. Изграждане на ново пристанище ⁽³⁷⁾

Остров Тенерифе (Канарските острови, Испания) е силно зависим от морския транспорт и от наличието на ефективна пристанищна система. Главното пристанище, което понастоящем се намира в столицата, все по-често изпитва претоварване.

С новото пристанище би се добавил така необходимият капацитет за: i) поемане на бъдещ растеж на морския трафик, особено по отношение на трафика на контейнери, който се очаква да се увеличи значително на острова; и ii) намаляване на претоварването на съществуващото пристанище. Очаква се новото пристанище да генерира солидна вътрешна норма на възвръщаемост и също така да осигури на острова възможност за привличане на международен трафик за трансбордиране на контейнери.

3.3.3. Стъпка 3: Определяне, оценяване и приемане на компенсаторни мерки

След като бъде установено с пълна сигурност и документирано, че не съществуват по-малко вредни за защитената зона алтернативни решения и че НППОИ са обосновани, трябва да бъдат предприети всички компенсаторни мерки, за да се гарантира защитата на цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“.

Компенсаторните мерки представляват специфични за съответния план или проект мерки в допълнение към обичайните задължения, произтичащи от Директивата за птиците и Директивата за местообитанията. С тези мерки се цели да се компенсират конкретно отрицателното въздействие на плана или проекта върху съответните видове или местообитания. Те се прилагат само в краен случай и единствено когато другите предпазни мерки, предвидени в директивата, са изчерпани и въпреки това е взето решение за разглеждане на плана/проекта, който оказва отрицателно въздействие върху целостта на защитена зона по „Натура 2000“ или за който не може да се изключи такава вероятност.

Компенсацията следва да е свързана с целите на опазването на защитената зона по „Натура 2000“ и със засегнатите по неблагоприятен начин местообитания и видове в съпоставима степен спрямо тяхното качество, количество, функции и статус. Същевременно съответната защитена зона трябва да бъде подходящо заместена в изпълнението на нейната роля по отношение на биогеографското разпространение.

Вж. ръководството по член 6 — раздел 5.4.

a) Основни видове компенсаторни мерки

Компенсаторните мерки в контекста на член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията следва: i) да бъдат специфични за разглеждания план или проект; и ii) да надхвърлят рамките на необходимите мерки за определяне, опазване и управление на защитените зони по „Натура 2000“, както е посочено в целите на опазването на съответната зона.

Следните действия не могат да се разглеждат като компенсаторни мерки: i) изпълнението на план за управление на защитената зона; ii) мерки за подобряване на природозащитния статус на тип местообитание в защитената зона, които вече са планирани, независимо от плана/проекта; или iii) определянето на зона като специална защитена зона съгласно Директивата за местообитанията, за която вече е определено, че е територия от значение за Общността. Вместо това компенсаторните мерки следва да бъдат в допълнение към мерките за опазване, които трябва да бъдат установени и прилагани в защитената зона по „Натура 2000“, и в допълнение към други разпоредби за защита, изисквани съгласно Директивата за местообитанията и Директивата за птиците или съгласно задълженията, предвидени в законодателството на ЕС.

⁽³⁶⁾ Становище на Комисията C(2018) 466 final от 30 януари 2018 г. <https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/C2018466F1COMMISSIONOPINIONENV5P1961037.pdf>.

⁽³⁷⁾ Становище на Комисията във връзка с проект за строителство на новото пристанище в Гранадила (Тенерифе), 2006 г. <https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/granadillaen.pdf>

Примери за видове компенсаторни мерки, заедно със съпътстващи мерки, които могат да позволят и улеснят тяхното прилагане, са представени в таблица 11 по-долу. Важно е да се отбележи, че всички тези **мерки трябва да надхвърлят обичайните задължения** съгласно Директивата за птиците и Директивата за местообитанията, включително онези, свързани с определянето, управлението и възстановяването на защитени зони.

Таблица 11

Примери за видове компенсаторни мерки, подходящи за целите на член 6, параграф 4

Компенсаторна мярка	Описание
Възстановяване или подобряване на състоянието на съществуващи защитени зони	Увеличаване на площта на местообитанието в рамките на засегнатата зона или възстановяване на местообитанието в друга защитена зона по „Натура 2000“ в съответствие със загубата в резултат на плана или проекта, ако това не е вече предвидено в специфичните цели на опазването на зоната.
Пресъздаване на местообитанието	Създаване или възстановяване на местообитание в нова или разширена зона, която да бъде включена в мрежата „Натура 2000“ с оглед на нейната защита/управление.
Определяне на нова защитена зона в мрежата „Натура 2000“ с прилагане на съпътстващи мерки за управление	Определяне на нова защитена зона с достатъчно качество съгласно Директивата за птиците или Директивата за местообитанията и прилагане на подходящите мерки за защита и опазване.
Повторно въвеждане, възстановяване и укрепване на видове, включително укрепване на видове, които служат за плячка	Повторно въвеждане на видове в защитени зони, в които съответният вид е изчезнал (при условие че такова повторно въвеждане е научно обосновано), или допълване на популациите на видовете в райони, в които те намаляват, и впоследствие опазване и управление на тези зони в полза на видовете.
Възможни съпътстващи мерки	Описание
Закупуване на земя и установяване/прилагане на подходящи мерки за защита и опазване	Придобиване на парцели земя с цел опазване на природата и установяване/прилагане на подходящи мерки за защита и опазване.
Придобиване на права във връзка с опазване на природата и установяване/прилагане на подходящи мерки за защита и опазване	Придобиване на права на управление върху парцели земя или участъци в морето и установяване/прилагане на подходящи мерки за защита и опазване.
Създаване на резерват	Установяване на ограничения при използването на участъци на сушата или в морето в допълнение към онези, които се изискват за спазването на други разпоредби на Директивата за птиците и Директивата за местообитанията.
Намаляване на заплахите	Намаляване на (други) заплахи, било то чрез действие по отношение на един източник или чрез координирани действия по отношение на всички фактори на заплахата.

Възможността за разработване и прилагане на ефективни компенсаторни мерки ще варира в зависимост от различните съответни местообитания и видове и местни условия. Въпреки че има много добри примери за успешно възстановяване или създаване на нови местообитания за водни птици или за размножаване на земноводни, за много видове и местообитания все още не са добре известни или налични ефективни техники за възстановяване.

Във всички случаи възстановяването и пресъздаването на екосистеми и местообитания на видове за компенсаторни цели трябва да се основава на добро познаване на възстановителната екология ⁽³⁸⁾.

⁽³⁸⁾ Съответните източници включват научни списания или специализирани уебсайтове (например <http://www.restorationevidence.org/>), както и проекти за възстановяване, подкрепени по линия на Програмата за околната среда и действията по климата (програма LIFE) (на разположение на адрес: <https://ec.europa.eu/easme/en/life>).

В някои случаи адекватното компенсиране чрез възстановяване може да не е възможно. Такъв може да е случаят по-специално в следните ситуации:

- когато местностите, които са от решаващо значение за застрашени видове или типове местообитания, трябва да бъдат унищожени, но не могат да бъдат заменени с подобни ключови места (например подходящи места, които играят в ареала на вида роля, подобна на тази на засегнатите местности);
- когато възстановяването не е осъществимо защото би изисквало изключително дълго време (например за ефективното възстановяване на тресавище ще са необходими няколко хиляди години) или поради настоящата липса на познания за възстановителната екология на видовете организми или типове местообитания (такъв например може да е случаят с карстови извори или естествени алкални мочурища).

Когато няма гаранция за ефективното възстановяване или възвръщане на увредени местообитания и видове, спазването на член 6, параграф 4 не е осигурено. В описаните по-горе ситуации обаче все още може да е възможно, като компенсаторна мярка, да се определи, опазва и управлява нова защитена зона, в която съществува подходяща площ от същото засегнато местообитание или местообитания (вж. по-горе в таблица 12).

б) **Ръководни принципи за определяне на компенсаторни мерки и цели**

Основната цел на компенсаторните мерки съгласно член 6, параграф 4 е да се запази цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“. Следователно трябва да бъдат взети предвид два аспекта, които определят проектирането и прилагането на компенсаторни мерки: *пропорционалността и екологичната функционалност*.

Тези два принципа определят обхвата и равнището на амбиция на необходимите мерки за компенсиране на неблагоприятните влияния на плана или проекта. Компенсаторните мерки следва да имат за цел също така компенсиране на най-песимистичните сценарии за вероятните неблагоприятни влияния.

Следователно, с цел да се осигури цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“, предложените за даден проект компенсаторни мерки следва: а) да бъдат насочени в съпоставима степен към неблагоприятно засегнатите местообитания и видове; и б) да осигуряват функции, сравними с тези, с които са изпълнени критериите за избор на първоначалната защитена зона, особено по отношение на подходящото географско разпространение. Ето защо не е достатъчно компенсаторните мерки да се отнасят до същия биогеографски регион в съответната държава членка.

Разстоянието между първоначалната защитена зона и мястото на осъществяване на компенсаторните мерки не е непременно пречка, ако не засяга функционалните характеристики на зоната, нейната роля в географското разпространение и причините за първоначалния ѝ избор.

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 5.4.2.

Пропорционалност на компенсаторните мерки

Запазването на цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“ означава да се гарантира, че предложените компенсаторни мерки са насочени към местообитанията и видовете в степен, съпоставима с причинените на защитената зона неблагоприятни влияния. Следователно компетентните органи трябва да определят относителното значение на засегнатите характеристики на мрежата „Натура 2000“ и отрицателното въздействие върху тях по количествени и качествени критерии. Така се определя изходното състояние, което трябва да бъде компенсирано.

Съотношенията на компенсацията се определят най-добре с оглед на всеки отделен случай. Първоначално те трябва да бъдат определени въз основа на информацията от подходящата оценка по член 6, параграф 3, като се гарантират екологичните функции. Впоследствие съотношенията могат да бъдат изменени в съответствие с наблюдаваните резултати при мониторинга на ефективността. Окончателното решение за дела на компенсацията трябва да бъде обосновано.

Широко прието е, че съотношенията принципно следва да бъдат значително над 1:1. Поради това съотношение от 1:1 или по-ниско следва да се разглежда само когато е доказано, че при такъв обхват на компенсацията мерките ще бъдат напълно ефективни за възстановяването на структурата и функциите в кратък срок (например без да се прави компромис със съхранението на местообитанията или популациите на ключови видове, които е вероятно да бъдат засегнати от плана или проекта, нито с целите на опазването и т.).

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 5.5.4.

Екологична функционалност и място на прилагане на компенсаторните мерки

В допълнение към необходимостта компенсаторните мерки да бъдат насочени в съпоставима степен към неблагоприятно засегнатите местообитания и видове, те трябва да осигуряват и екологични функции, сравними с тези, с които е обоснован първоначалният избор на защитената зона по „Натура 2000“.

Обхватът на компенсаторните мерки се определя от специфичните изисквания за възстановяване на определени екологични функции и структури, които е вероятно да бъдат загубени или засегнати от влошаване на състоянието в резултат на изпълнението на плана или проекта. Специално внимание трябва да се обърне на типовете местообитания или на видовете организми, които се нуждаят от дълго време, за да достигнат същото равнище на екологични функции.

Съществува общо съгласие, че необходимите местни условия за възстановяване на въпросните екологични активи са налице възможно най-близо до района, засегнат от плана или проекта. Следователно насочването на компенсацията към място в рамките на или близо до съответната защитена зона по „Натура 2000“, което осигурява подходящи условия за успеха на мерките, изглежда е най-предпочитаният вариант. Това обаче невинаги е възможно и поради това следва да се прилага набор от приоритети при търсенето на места, отговарящи на изискванията на Директивата за местообитанията:

- 1) компенсация в рамките на защитена зона по „Натура 2000“, при условие че в рамките на зоната са налице необходимите елементи за гарантиране на екологичната кохерентност и мрежова функция;
- 2) компенсация извън засегнатата защитена зона по „Натура 2000“, но в рамките на обща топографска единица или ландшафт, при условие че може да бъде осъществен същият принос за екологичната структура и/или мрежовата функция. Новото място може да бъде в друга определена защитена зона по „Натура 2000“ или в зона, която не е определена като защитена. В последния случай мястото трябва да бъде определено като защитена зона по „Натура 2000“ и да подлежи на всички изисквания на директивите за опазване на природата;
- 3) компенсация извън защитената зона по „Натура 2000“, в друга топографска единица или ландшафт. Новото място може да бъде друга защитена зона по „Натура 2000“. Ако компенсацията се извършва в зона, която не е определена за защитена, мястото трябва да бъде определено като защитена зона по „Натура 2000“ и да подлежи на всички изисквания на директивите за опазване на природата.

За повече подробности вж. ръководството по член 6 — раздел 5.5.5

В каре 20 по-долу е представен опростен пример за определяне на обхвата на компенсаторните мерки във връзка с екологичните функции.

Каре 20

Определяне на обхвата на компенсаторните мерки във връзка с екологичните функции — пример в специална защитена зона (СЗЗ) съгласно Директивата за птиците

Екологична функция, засегната от план или проект: места за почивка на придвижващи се на север мигриращи видове птици, разположени в СЗЗ съгласно Директивата за птиците.

Насоченост на компенсаторната мярка:

- а) компенсаторните мерки трябва да осигурят алтернативни места за почивка за популациите на мигриращите видове птици;
- б) новите подходящи места за почивка за целевите видове трябва да бъдат правилно разположени по същия миграционен маршрут;
- в) новите подходящи места за почивка трябва да бъдат лесно достъпни за птиците, които използват първоначалната защитена зона по „Натура 2000“, засегната от проекта⁽³⁹⁾. Допустимото натоварване на новото местообитание трябва да бъде най-малко равно на допустимото натоварване на засегнатата защитена зона. Новите места за почивка следва да бъдат защитени преди изпълнението на въпросния проект.

Нови места за почивка за същия вид, които обаче са в местности извън миграционния маршрут или в рамките на миграционния маршрут, но отдалечени от засегнатото място за почивка, не биха били подходяща компенсаторна мярка. Това е така, защото пресъздадената екологична функция не би била достатъчна, за да се гарантира екологичната кохерентност на мрежата.

⁽³⁹⁾ Местоположението на защитената зона трябва да бъде достатъчно близо, за да се избегне необходимостта видът да изразходва допълнителна енергия, за да достигне до новото място, което от своя страна може да намали устойчивостта му и да увеличи уязвимостта му.

Обобщен контролен списък на ключовите въпроси, които трябва да се вземат предвид при проектирането на компенсаторни мерки, е включен в края на настоящата глава (таблица 15).

в) **График за компенсирането**

Времето е измерение от ключово значение за планирането на компенсаторните мерки, тъй като те следва да бъдат въведени, да функционират пълноценно и ефективно преди настъпването на увреждането на защитената зона.

Сроковете за компенсаторните мерки е необходимо да се определят за всеки случай поотделно. Приетият график трябва да осигури непрекъснатост на екологичните процеси, които са от съществено значение за запазването на структурата и функциите, допринасящи за цялостната кохерентност на трезтата „Натура 2000“. Това изисква тясна координация между изпълнението на плана или проекта и изпълнението на компенсаторните мерки. Графикът се основава и на фактори като времето, необходимо за развитие на местообитанията и/или за възстановяване на популациите на видовете или за установяването им в даден район.

Освен това трябва да бъдат взети предвид и други фактори и процеси:

- зоната не трябва да бъде необратимо засегната преди въвеждането на компенсацията;
- резултатът от компенсацията следва да е налице към момента, в който настъпва увреждането на съответната зона. При определени обстоятелства, когато това не може да бъде напълно постигнато, ще бъде необходимо свръхкомпенсиране за междинните загуби;
- забавянията могат да се считат за допустими само когато се установи, че те няма да компрометират целта „без нетни загуби“ за цялостната кохерентност на трезтата „Натура 2000“;
- не трябва да се допуска забавяне, ако например то води до загуба на популации на някой от видовете, защитени в рамките на тази зона по силата на приложение II към Директивата за местообитанията или приложение I към Директивата за птиците; трябва да се обърне специално внимание на приоритетните видове, посочени в приложение II към Директивата за местообитанията;
- възможно е да се съкрати времетраенето на компенсаторните мерки в зависимост от това дали се очаква значителните отрицателни влияния да възникнат в краткосрочен, средносрочен или в дългосрочен план.

Може да е препоръчително прилагането на специфични мерки, за да се компенсират междинните загуби, които ще възникнат преди постигането на целите на опазването. Цялата техническа, правна или финансова подготовка, необходима за осъществяването на компенсаторните мерки, трябва да бъде завършена, преди да започне изпълнението на плана или проекта, за да се предотвратят непредвидени забавяния, които могат да попречат на ефективността на мерките.

Вж. допълнителни подробности в ръководството по член 6 — раздел 5.5.6.

Времето, необходимо за надграждане, възстановяване или възобновяване на екологичните функции, зависи от биологията и екологията на местообитанията и видовете. Следователно това трябва да се оцени на базата на всеки отделен случай и може да изисква проучване или търсене на доказателства за възстановяване от подобни ситуации.

В каре 21 по-долу е представен пример за възможно забавяне при възстановяването на тревни съобщества.

Каре 21

Необходимо време за възстановяване на тревни съобщества

Информация за времето, необходимо за възстановяване на тревни съобщества, се съдържа в 22 проучвания от 7 европейски държави. Това включва 16 повторени опита, от които 9 също така са подложени на контрол, а 3 са представлявали прегледи. В 6 проучвания са констатирани положителни признаци на възстановяване за по-малко от 5 години, в 11 проучвания такива са наблюдавани в рамките на 10 години, а в 2 проучвания е установено, че възстановяването е отнело повече от 10 години. В шест проучвания са установени ограничени или бавни промени в растителните съобщества след възстановяването.

Източник: Доказателство за възстановяване. Действие: възстановяване/създаване на полустествени тревни съобщества, богати на видове <http://www.restorationevidence.org>

г) **Оценка и мониторинг на компенсаторните мерки съгласно член 6, параграф 4**

За да се спази задължението за запазване на кохерентността на мрежата „Натура 2000“, посредством програмата от компенсаторни мерки съгласно член 6, параграф 4 трябва да се докаже тяхната ефективност и да се предостави документация за това.

Както географското местоположение, така и обхватът и времето са определящи фактори за успешната компенсация. Подходящите съотношения на компенсацията също са от решаващо значение за осигуряване на ефективност на компенсацията преди настъпването на въздействията на плана или проекта.

Изготвянето и изпълнението на компенсаторните мерки трябва да бъдат **изчерпателни и научно обосновани**, т.е.:

- целите на опазването, ключовите характеристики и екологичните функции, които трябва да бъдат компенсирани, да са обхванати в правилното съотношение;
- да са включени необходимите съпътстващи мерки, включително технически, административни и финансови;
- графикът за изпълнение на отделните задачи в рамките на всяка мярка, включително осигуряване на дейности по поддръжка и мониторинг, да е достатъчно подробен;
- научната основа, доказваща ефективността на всяка компенсаторна мярка, да е обяснена и доказана специално за въздействието, което се цели да бъде компенсирано чрез тази мярка;
- да е посочен срокът за постигане на очакваните резултати от всяка от предложените мерки;
- определянето на приоритета на изпълнение на мерките да е обосновано въз основа на целите на опазването по „Натура 2000“ и на научни доказателства.

По-долу са представени някои елементи от решаващо значение за ефективни компенсаторни мерки във връзка с тяхното местоположение, график и обхват. Примери за прилагането на тези елементи в практиката са предоставени в раздел 3 от приложението.

Таблица 12

Ключови елементи за ефективни компенсаторни мерки

Мястото	трябва да осигурява възможност за запазване на цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“;
	следва да притежава или да може да придобие специфичните характеристики, структура и функции, необходими за компенсацията, според резултатите от подходящата оценка;
	трябва да бъде съобразено с качествени екологични аспекти, като уникалността на характеристиките, които ще бъдат засегнати;
	трябва да бъде определено чрез внимателен анализ на местните екологични условия, така че компенсацията да бъде едновременно осъществима и да бъде възможно най-близо до района, засегнат от плана или проекта;
	трябва да бъде в рамките на същия биогеографски регион (за зони, определени по силата на Директивата за местообитанията) или в рамките на същия ареал, миграционен маршрут или място за зимуване на видовете птици (за защитени зони, определени по силата на Директивата за птиците) в съответната държава членка.
Обхватът	се определя от: <ul style="list-style-type: none"> — степента на отрицателните влияния на плана или проекта върху ключовите характеристики и екологичните процеси, които подкопават целостта на защитената зона по „Натура 2000“; — научните доказателства за способността на мерките да постигнат очакваните резултати за запазване на цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“;
	определя се най-добре за всеки отделен случай в съответствие с информацията, получена в рамките на подходящата оценка по член 6, параграф 3;
	първоначално се определя с цел компенсиране на най-песимистичните сценарии за евентуални неблагоприятни влияния;
	проверява се чрез мониторинг и докладване на резултатите във връзка с екологичните функции.

Графикът	трябва да осигури непрекъснатост на екологичните процеси, които са от съществено значение за запазването на структурата и функциите, допринасящи за цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“;
	в него се отчита необходимата координация между изпълнението на плана или проекта и прилагането на компенсаторните мерки;
	зависи от времето, необходимо за развитие на местообитанията и/или за възстановяване на популациите на видовете или за установяването им в даден район;
	трябва да включва необходимите правни предпазни мерки за гарантиране на дългосрочно прилагане, защитата, мониторинга и запазването на зоните, преди да настъпят въздействия върху местообитанията и/или видовете;
	може да изисква прилагането на специфични мерки, за да се компенсират междинните загуби, които ще възникнат преди постигането на целите на опазването.
	изисква създаването на надеждни и пълни програми за мониторинг, чрез които може да се оцени успехът на компенсаторните мерки.

Постигането на ефективна компенсация следва да бъде проверено чрез подходящ **мониторинг**.

За ефективния процес на мониторинг може да са необходими следните елементи:

- план за мониторинг, съгласуван с компетентния орган;
- сключване на договор със специализирано дружество или с друг субект, който да извършва мониторинга;
- определяне на елементите, на които трябва да бъде извършен мониторинг; характеристиките на фауната и флората, водния отток, качеството на почвата и т.н.;
- договаряне на срока за докладване (ежегодно, веднъж на две години и т.н.);
- договаряне относно доклада за мониторинга;
- документация за напредъка по дейностите (снимки, доклади за дейността на терен и т.н.);
- механизъм за съхраняване и споделяне на резултатите;
- сътрудничество с учени с оглед на публикуването на резултатите от компенсацията в научен труд.

Мониторингът и оценката на компенсаторните мерки трябва също така да позволяват да се вземат предвид неблагоприятните отрицателни влияния върху защитени зони по „Натура 2000“, които не могат да бъдат предвидени при подходящата оценка. Освен това, ако компенсаторните мерки се окажат недостатъчни, за да се компенсират тези нови въздействия, може да се наложи да бъдат изменени, така че крайната цел за осигуряване на цялостна кохерентност на мрежата „Натура 2000“ да остане осъществима.

Мониторингът на компенсаторните мерки следва да бъде тясно координиран с цялостния мониторинг на въздействията и смекчаващите мерки (вж. раздел 3.2.4). Този подход е в съответствие с изискването в политиката на ЕС за координиране на програмите за мониторинг, произтичащи от различни законодателни актове, с цел по-голяма ефикасност на тяхното управление.

В някои случаи може да е необходимо адаптивно управление — т.е. систематичен подход за подобряване и адаптиране на действията за опазване въз основа на резултатите от управлението — което да бъде осигурено чрез правно споразумение. В този контекст адаптивното управление може да се използва за подобряване на изпълнението на компенсаторните мерки, когато може да съществуват неясноти, пораждащи необходимост от редовна оценка на действителните резултати от мерките. Това е особено важно, когато мащабът на въздействието и следователно мащабът на компенсацията не е ясен (например при компенсиране на въздействията, произтичащи от проект за защита откъм вътрешността на бреговете от наводнения в рамките на защитена зона).

д) **Определяне на компенсаторни мерки за планове**

На етапа на разработване на плана може да има някои ограничения при определянето на необходимите компенсаторни мерки. Оценката и установяването на неблагоприятните влияния на даден план върху целевите характеристики на определени защитени зони по „Натура 2000“ служат като основа за определяне на необходимостта от компенсаторни мерки. Ако са налице достатъчна сигурност относно прогнозираните влияния върху местообитанията, видовете или естествените процеси и добри познания за обхвата и големината на тези влияния, е възможно да се определят подходящи компенсаторни мерки и да се установят подходящото място и подходящият момент.

Въпреки това в самите планове може да липсва подробна информация за влиянието на някои от компонентите на плана. В такива случаи е възможно само да се определят видовете компенсаторни мерки, които ще са необходими на етапа на разработването на проекта, например за компенсиране на загубата на определени местообитания или за осигуряване на допълнителни местообитания за определени видове. Доколкото е възможно, следва да се предостави количествена информация за нуждите, например необходимата площ за възстановяване на местообитанията.

Във всички случаи следва да се направи подготовка, за да се гарантира, че необходимите компенсаторни мерки са определени, планирани и приложени на подходящо равнище. В плана може да бъде включено временно определение на компенсаторните мерки. То следва да бъде придружено от насоки, критерии и подходи, които изискват по-пълно и подробно определение, когато при разработването на плана това стане възможно да се направи.

В таблица 13 по-долу е предоставен преглед на въпросите, свързани с разработването, изпълнението и мониторинга на програмата от компенсаторни мерки.

Таблица 13

Аспекти, които трябва да бъдат взети предвид в програмата от компенсаторни мерки за планове

Зона за компенсиране:

- местоположение и площи на компенсацията (включително карти); и
- статус и състояние на зоните за компенсиране.

Видове и местообитания, които подлежат на компенсация:

- предишен статус и състояние на зоните за компенсиране за видовете и местообитанията, които подлежат на компенсация; и
- описание на начина, по който се очаква предложените мерки да компенсират неблагоприятните влияния върху целостта на защитената зона и по който ще позволят да се запази кохерентността на мрежата „Натура 2000“.

Технически показатели:

- прилагани техники и методи за изпълнение на предложените компенсаторни мерки; и
- оценка на очакваното равнище на тяхната ефективност.

Административни разпоредби:

- осъществяване на съществуващите административни мерки с цел улесняване на изпълнението на компенсаторните мерки (например всякакви предпазни мерки при планирането); и
- определяне на евентуални допълнителни административни мерки, които могат да бъдат необходими, за да се гарантира изцяло ефективното изпълнение на компенсаторните мерки.

График за компенсацията:

- график за изпълнение на компенсаторните мерки (като се има предвид изпълнението в дългосрочен план — вж. раздела по-долу относно разходите), показващ кога ще бъдат постигнати очакваните резултати;
- график за предаване на резултатите от мониторинга на компетентните органи; и
- график за поемане на задълженията за извършване на мониторинг върху програмата от компенсаторни мерки.

Разходи за компенсацията:

- действителните разходи за приложените мерки;
 - отклонения при разходите в сравнение с разходите, планирани в програмата от компенсаторни мерки; и
 - всички разграничения на разходите във времето в зависимост от действията, свързани с административна координация (например закупуване на земя, еднократни плащания, свързани с права върху използването на ресурси; и/или редовни плащания за конкретни повтарящи се мерки).
-

Таблица 14

Обобщен контролен списък с ключови въпроси, които трябва да бъдат разгледани при разработването на компенсаторни мерки

Линия на действие	Описание	Елементи, които трябва да бъдат включени
Технически действия	Технически план Дейностите, които трябва да се предприемат, като се посочи тяхното значение според: — специфичните за първоначалната защитена зона цели на опазването; и — връзката им със запазването на цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“.	Цели и целеви стойности в съответствие с целите на опазването на защитената зона
		Описание на предложените компенсаторни мерки
		Доказване на техническата осъществимост на мерките във връзка с целите на опазването, свързани с тях — екологични функции
		Научно обосновано обяснение на ефективността на дейностите за компенсиране на отрицателните влияния на плана или проекта
		Приоритизиране на дейностите според целите на опазването — график , съобразен с целите на опазването
Финансови действия	Финансов план Икономическите разходи за прилагане на програмата от компенсаторни мерки	Разбивка на бюджета по категории разходи
		Разбивка на бюджета по график за изпълнение
		Доказване на правната и/или финансовата осъществимост на мерките в съответствие с времевите изисквания и график за одобряване на отпусканите средства
Правни и административни действия	Предпазни мерки за опазване на природата	Анализ на осъществимостта на правата за управление: по вид дейност и по подходящо местоположение (покупка, отдаване под наем, стопанисване и т.н.)
		Доказване на правната и/или финансовата осъществимост на мерките в съответствие с времевите изисквания
		Установяване на изискванията за осведомяване на обществеността
Координация и сътрудничество — публични органи	Роли и отговорности при изпълнението и докладването	Нужди от консултации, координация и сътрудничество , съобразени с графика: договаряне и одобряване на програмата от компенсаторни мерки от страна на отговорните за „Натура 2000“ органи, оценяващите органи и възложителя
		План за мониторинг въз основа на показатели за напредъка в съответствие с целите на опазването, графика за докладване и очакваните връзки със съществуващите задължения за оценка и мониторинг

4. СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ И ПОДХОДЯЩА ОЦЕНКА НА ПЛАНОВЕ

4.1. Стратегическо планиране

Един от ефективните начини за предотвратяване на конфликти със защитени зони по „Натура 2000“ и защитени видове и местообитания в ЕС е екологичните последици от новите устройствени работи да бъдат разглеждани в началото на етапа на стратегическо планиране. Това може да стане чрез регионален или национален план за развитие за секторни дейности (например в секторите на енергетиката, транспорта, добивните дейности, аквакултурите) или чрез планове за земеползване или други планове за устройство на територията. Наличието на стратегически план позволява интегрирането на условията и изискванията за околната среда, по-специално онези, свързани с опазването на природата, на ранен етап от планирането, така че по-късно на етапа на разработването на проекта рискът от потенциални конфликти да може да бъде избегнат или сведен до минимум и да се определят осъществимостта и съответните начини за прилагане на отделни устройствени проекти.

В контекста на прилагането на член 6, параграфи 3 и 4 от Директивата за местообитанията стратегическото планиране улеснява значително разглеждането на възможните последици от планираните дейности за защитени зони по „Натура 2000“ в по-широк мащаб и по всеобхватен начин. Така чувствителността на защитените зони се взема предвид на ранен етап, когато има повече възможности за постигане на целите на благоустройствения проект, като в същото време се намаляват потенциалните им въздействия върху околната среда. Това ще помогне например при установяването на защитени зони, подходящи или неподходящи за специфични дейности, и за свеждане до минимум на риска от потенциални конфликти със защитените зони по „Натура 2000“ на етапа на разработването на отделните проекти.

Чрез стратегическото планиране може:

- да се насърчава по-интерактивен и прозрачен процес на планиране и да се стимулира редовният диалог на ранен етап със съответните органи, заинтересовани групи и т.н., което може значително да намали общото време, необходимо за процедурата за издаване на разрешения;
- да се предостави по-широка и по-подходяща рамка за отчитане на потенциалния кумулативен ефект с други планове или проекти и на осъществимите алтернативи;
- да се спомогне за избягване или намаляване на броя на потенциалните конфликти, които биха могли да възникнат в специфичната защитена зона на по-късен етап от процеса на осъществяване на проекта, когато необходимите финансови ресурси вече са изчерпани, правните възможности са изчерпани и алтернативните решения са много по-малко;
- на възложителите да се осигури подходяща информация и правна сигурност относно екологичните съображения, които може да се наложи да бъдат взети предвид още по време на разработването на първоначалната концепция за проекта;
- да се постигне по-висока ефективност на разходите в дългосрочен план (ако възможните смекчаващи мерки във връзка с въздействието са отчетени на ранен етап от планирането, тяхното интегриране вероятно ще бъде по-евтино и по-лесно от техническа гледна точка);
- да се анализират обширни алтернативи като изграждане на зелена инфраструктура вместо на „сива“ инфраструктура; да се способства за разработването на нови, творчески и иновативни (включително природосъобразни) решения и за потенциални ситуации, които са благоприятни за всички;
- да се допринесе за подобряване на обществените възприятия за проектите и отговорните институции.

В раздел 5 от приложението към настоящия документ са представени примери за стратегическо планиране, свързано с „Натура 2000“.

4.2. Подходяща оценка на планове

Цялостната процедурна рамка за интегриране на екологичните съображения на етапа на стратегическо планиране е определена в стратегическата екологична оценка (СЕО), както е залегнала в Директивата за СЕО⁽⁴⁰⁾. Съгласно член 3, параграф 2, буква б) от Директивата за СЕО планът трябва да премине СЕО, ако се счита, че за него е необходима подходяща оценка съгласно Директивата за местообитанията (т.е. ако планът може да има значително влияние върху дадена защитена зона по „Натура 2000“⁽⁴¹⁾).

⁽⁴⁰⁾ Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 г. относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда (ОВ L 197, 21.7.2001 г., стр. 30).

⁽⁴¹⁾ Дело C-177/11, т. 24, в което също е посочено следното: „Проверката, която се извършва, за да се установи дали последното условие е изпълнено, задължително се ограничава до това дали въз основа на обективни елементи може да се изключи вероятността посоченият план или проект да окаже значително влияние върху съответната територия.“

Член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията се прилага за всички планове, които е вероятно да имат значително влияние върху защитени зони по „Натура 2000“. Както е обяснено по-горе и в ръководството по член 6, понятието „план“ се тълкува в широк смисъл и включва планове за земеползване и планове за морско пространствено планиране ⁽⁴²⁾, както и секторни планове или програми.

При оценката на такива планове съгласно член 6, параграф 3 и тяхната подходяща оценка се следват същите стъпки, описани в глава 3 от настоящия документ. При оценката на планове обаче има и някои особености, които са описани по-подробно по-долу. Тези особености се отнасят до възможни ограничения и пречки и подходящи подходи, които могат да бъдат използвани за преодоляване на трудностите и несигурностите, свързани с липсата на подробна информация или с недостатъчната определеност на всички елементи, компоненти и действия, свързани с плана.

Степента на подробност на самия план ще определи обхвата и мащаба на подходящата оценка, но във всички случаи целта на оценката трябва да бъде да се установят чувствителни или уязвими области или други потенциални рискове или конфликти със защитени зони по „Натура 2000“, така че те да могат да бъдат взети под внимание на по-късните етапи от процеса на планиране.

Например общинските или градоустройствените планове могат да съдържат достатъчно подробности, които дават възможност да се определят потенциалните неблагоприятни влияния върху защитени зони по „Натура 2000“ с добро равнище на сигурност. От друга страна, за планове за устройство на територията или секторни планове с по-широк обхват на регионално или национално равнище, ако все още не са уточнени местоположението и структурата на всичките им основни компоненти, е възможно да се установят само потенциалните влияния на определени действия или компоненти на плана на общо равнище, без те да се посочват на равнище защитена зона. Независимо от това чрез плановите с по-широк обхват по-нататъшните благоустройствени работи могат да бъдат насочени в райони, в които съществува по-малък риск от потенциални конфликти с мрежата „Натура 2000“ (например чрез карти на чувствителни за дивата природа области).

Оценката следва да бъде пропорционална на географския обхват, на степента на подробност на плана и на естеството и мащаба на вероятните влияния. В някои случаи на този етап може да не е възможно да се анализират подробно всички евентуални въздействия върху отделни защитени зони; въпреки това трябва да се извърши достатъчен анализ, за да се установят следните елементи:

- основните въздействия на равнището на мрежата „Натура 2000“, включително определянето на защитените зони по „Натура 2000“, които вероятно ще бъдат засегнати, както и възможните въздействия върху свързаността на защитените зони, и като се вземат предвид националните или регионалните цели на опазването на видовете и местообитанията, защитени съгласно Директивата за птиците и Директивата за местообитанията, когато такива съществуват;
- възможни широкообхватни смекчаващи мерки, като изключване на райони с чувствително биологично разнообразие или прилагане на определени стандарти и най-добри практики (например минимална плътност на местата за преминаване на диви животни, използване на акустични прегради, зачитане на размножителните периоди);
- възможни алтернативи, включително различни места за реализиране на проекти или различни методи за постигане на очакваните резултати (например използване на различни видове транспорт или технологии за производство на енергия);
- потенциални кумулативни въздействия, като се вземат предвид други съществуващи или предложени планове, програми и стратегии.

За стратегическите планове, при които не е възможно да се установят влияния върху отделните защитени зони, анализът следва да бъде съсредоточен най-малко върху потенциалните въздействия и основните рискове; след това специфичните за защитената зона влияния ще трябва да се анализират на етапа на разработването на проекта. В такива случаи подходящата оценка следва да бъде съсредоточена най-малко върху определянето на защитените зони по „Натура 2000“, които биха могли да бъдат неблагоприятно засегнати, както и на всички защитени местообитания и видове в ЕС, които могат да бъдат засегнати (също и извън мрежата „Натура 2000“), на влиянията върху свързаността, разпокъсването и други влияния на равнището на мрежата. Това следва да послужи за съсредоточаване на обхвата и насочеността на оценката на отделните проекти.

Когато има несигурност относно неблагоприятните влияния върху съответните характеристики на защитените зони по „Натура 2000“ и свързаните с тях цели на опазването, може да е целесъобразно да се извърши и да се протоколира оценка на риска, при която може да се проучат следните аспекти:

- потенциалните опасности от плана и свързаните с тях вероятни влияния върху целите на опазването на специалната защитена зона съгласно Директивата за местообитанията или за защитената зона от значение за Общността/характеристиките на специалната защитена зона съгласно Директивата за птиците;

⁽⁴²⁾ Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за установяване на рамка за морско пространствено планиране (ОВ L 257, 28.8.2014 г., стр. 135).

- за всяка опасност — вероятността тя да засегне целите на опазването на специалната защитена зона съгласно Директивата за местообитанията/Директивата за птиците;
- за всяка опасност — величината, вероятната продължителност и необратимостта или обратимостта на влиянието (записване накратко на направените допускания или на доказателствата, използвани за достигане до това заключение).

Независимо от това следва да се има предвид, че винаги основната цел е да се избегне или премахне рискът от неблагоприятни влияния върху целостта на защитените зони по „Натура 2000“ или да се премахнат всякакви основателни причини за безпокойство, че това неблагоприятно влияние може да възникне при изпълнението на плана.

Чрез оценката на влиянието на плановите съгласно член 6, параграф 3 и оценката, извършена в съответствие с приложимите процедури за СЕО, може да се установят дейности или елементи от плана, които със сигурност ще увредят целостта на защитените зони по „Натура 2000“ дори ако се приложат смекчаващи мерки; следователно на този етап такива дейности или елементи биха могли да бъдат изключени от плана. Освен това чрез оценката може да се даде представа кои други дейности може да бъдат увреждащи за защитените местообитания и видове и съответно на етапа на разработването на проекта оценката да бъде по-целенасочена.

Въпреки това бъдещите проекти, които ще се изпълняват по план, следва да са в съответствие с резултата от подходящата оценка, предприета за стратегическия план за устройство на територията/секторен план. Това не заменя изискването за подходяща оценка на бъдещи проекти, произтичащи от този план.

Съществуват ясни връзки и аналогии между подходящата оценка на плановите и стратегическата екологична оценка, които са разгледани в раздел 5. Поради това се препоръчва координиране на СЕО с подходящата оценка. Това са паралелни, но отделни процеси, които обикновено се припокриват, но и се различават по редица ключови аспекти. Подходящата оценка е със стеснен обхват и изисква по-строги проверки, като в основата ѝ са опазването и защитата на защитените зони по „Натура 2000“. Констатациите и препоръките във връзка с подходящата оценка са задължителни и трябва да бъдат включени в плана, представен за приемане, и да бъдат част от него. С други думи, не е достатъчно констатациите от подходящата оценка просто да се вземат предвид — те обуславят решението дали планът или проектът да бъде одобрен, или не.

Препоръчително е през целия процес на изготвяне или преглед на даден план да се води отделна преписка за подходящата оценка. Преписката следва да включва копия на цялата документация, свързана с подходящата оценка, и ще бъде полезна за регистриране на това как екологичните съображения са били интегрирани в плана.

Може да е подходящо да се планират последващи действия и повторна оценка на очакваните влияния и рискове през целия период на прилагане на плана. По този начин ще се гарантира, че прогнозите и оценките са реалистични и ще бъдат установени всички възможни нови влияния, които не са били взети предвид поради липса на информация или които възникват в контекста на нови елементи или промени, въведени в плана. „Окончателната“ подходяща оценка на всеки план трябва да се основава на окончателната му версия. Ако има значителни промени в плана в някакъв момент преди приемането му, те също следва да бъдат разгледани в подходящата оценка в рамките на итеративен процес.

4.3. Картографиране на чувствителни области

Установяването на подходящи места или изключването на неподходящи места може да бъде част от подходящата оценка на плановите. Тя трябва да се основава на правилен анализ на това доколко защитените типове местообитания и видове организми в ЕС, обитаващи целия район на предложението благоустройствен проект, са уязвими на планираните дейности.

Картографирането на чувствителни области е метод, често използван за установяване на области, които могат да бъдат особено чувствителни към развитието на секторни дейности. То се използва често, например за установяване на чувствителни области за птици и прилепи, които могат да са неподходящи за проекти на инсталации за вятърна енергия, или за установяване на потенциални конфликтни зони за промишлени дейности или жилищно строителство.

Картите на чувствителни области могат да се използват на ранен етап от процеса на планиране, за да се установят области, в които има екологични съобщества, чувствителни към конкретно влияние или дейност. Те могат да повлияят на решенията за стратегическо планиране по време на началната фаза на избор на защитена зона в процеса на разработване и могат да се използват в регионален, национален или транснационален мащаб.

Подходите за картографиране на чувствителни области не заменят необходимостта от подходяща оценка за дадена защитена зона съгласно член 6 от Директивата за местообитанията и Директивата относно оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС). Те обаче могат да бъдат използвани по време на подходящите оценки/ОВОС и след издаването на разрешение за осъществяване с цел информиране на избора на терен и издаване на евентуални предписания за управление.

При картографирането на чувствителни области се използват географски информационни системи (ГИС) за съпоставяне, анализиране и показване на пространствени и географски данни, които се основават на съществуващи пространствени данни за биологичното разнообразие, свързани с видове и/или защитени зони; понякога обаче трябва да се събират данни специално с цел да се подпомогне създаването на карта на чувствителни области, която е от значение за въпросния план.

Картите на чувствителни области трябва редовно да се актуализират. Честотата и мащабът на тези актуализации са важен аспект, който трябва да се вземе предвид при проектирането на карти на чувствителни области, тъй като екологичните съобщества са динамични и понякога може да бъде трудно да се предскаже поведението им. Поради това картите на чувствителни области от дивата флора и фауна следва винаги да се тълкуват внимателно.

Комисията изготви *Наръчник за картографиране на чувствителни области от дивата флора и фауна* ⁽⁴³⁾ — практическо ръководство за разработване на подходи за картографиране на чувствителни области във връзка с технологиите за възобновяема енергия. В този наръчник е представен общ преглед на набори от данни, методики и приложения с ГИС. Вниманието в него е съсредоточено върху видове и местообитания, защитени съгласно директивите на ЕС за опазване на природата, и най-вече върху птиците, прилепите и морските бозайници. Наръчникът включва и поетапен подход за изготвяне на карти на чувствителни области от дивата флора и фауна, който е представен в каре 22 по-долу.

Каре 22

Поетапен подход за картографиране на чувствителни области

- 1) *Определете видовете устройствени работи (проекти, дейности, инфраструктура и др.), които трябва да бъдат включени, и видовете и местообитанията, които вероятно ще бъдат засегнати. За тази цел трябва да се вземат предвид:*
 - видовете/местообитанията, които вероятно ще се припокриват с района на благоустройствения проект (на който и да било етап от неговия жизнен цикъл) и на всички етапи от живота на видовете (размножаване, мигриране и др.);
 - различните етапи от устройствената работа (например етапът на изграждане и етапът на експлоатация) и свързаната с тях инфраструктура;
 - кои видове/местообитания са чувствителни към благоустройствената работа;
 - кои видове/местообитания са обект на опазване (например изброените в Директивата за птиците и Директивата за местообитанията);
 - как са засегнати видовете: например загуба и увреждане на местообитания, сблъсък с инфраструктура, избягване, изместване и бариерни ефекти.
- 2) *Съберете набори от данни за разпространението на чувствителни видове, местообитания и за други значими фактори:*
 - анализирайте какви данни са налични и преценете дали следва да бъдат събрани допълнителни данни;
 - в случай че наборите от данни са непълни в пространствено отношение, обмислете използването на моделиране въз основа на прогнозни показатели за местообитанията и ландшафта, за да прогнозируете разпространението в места, за които няма достатъчно извадки;
 - важно е също така да откриете всички липсващи данни и други методологични недостатъци.
- 3) *Изгответе система за точково оценяване на чувствителността:*
 - задайте оценки за чувствителността на отделните видове и местообитания въз основа на определени характеристики (нестабилност на местообитанието, природозащитен статус, поведение на видовете и т.н.).
- 4) *Изгответе картата:*
 - установете кои са най-подходящите картографски формати, ГИС софтуер, картографска единица и т.н.;
 - генерирайте мрежа въз основа на подходящата картографска единица и наложете разпространението на видовете (или моделите за него) и евентуално други полезни набори от данни, включително за важни буферни зони;
 - установете видовете, които се срещат във всяка клетка на мрежата;

⁽⁴³⁾ На разположение на адрес https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm.

- за всяко квадратче от мрежата изчислете оценка с помощта на система за точково оценяване на чувствителността на видовете.

5) *Разтълкувайте картата:*

- групирайте оценките за чувствителността по категории съгласно степента на чувствителност (например много висока, висока, средна, ниска) или по такива, които указват конкретно предписание (например „забранени зони“ спрямо „зони с нисък риск“);
- изгответе ръководства, съдържащи пояснения за използваните данни, за начина на генериране на картата, за начина за тълкуването ѝ и забележки във връзка с тълкуването.

По-долу са представени примери за картографиране на чувствителни области на национално равнище.

Карта 23

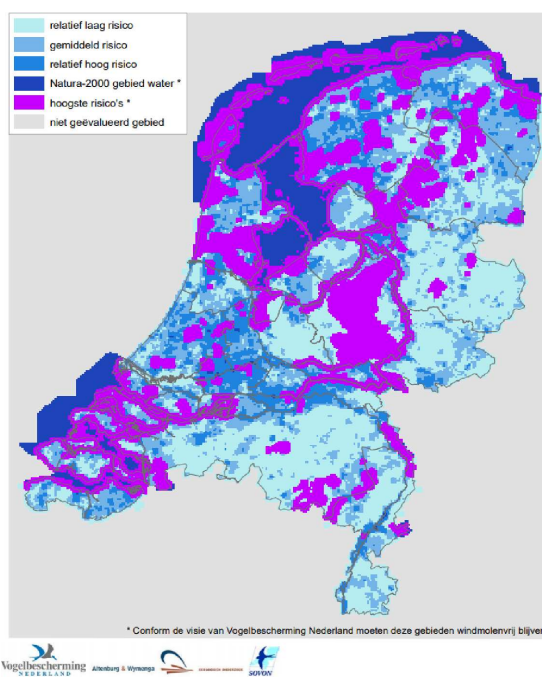
Национална карта на чувствителните области във ветроенергийните паркове в Нидерландия

Националната карта на Нидерландия за риска от вятърни турбини е инструмент за пространствено картографиране за целите на скрининга на ранен етап на ветроенергийните паркове на сушата. Инструментът е съсредоточен върху популациите от сухоземни птици и включва защитени зони с орнитологично значение, като горещи точки за миграция, земеделски земи с висока природна стойност и важни места за نوشуване. С инструмента се измерва рискът за видовете птици по отношение на тяхното значение за опазването. Той не включва оценка на чувствителността на видовете към сблъсък.

Данните са събрани от различни източници, включително националното преброяване на гнездящите птици, преброяване на водните птици, преброяване на колониалните птици, данни от модела за сблъсък на птици с въздушни превозни средства (BAMBAS, биомаса на летящи птици), защитени зони по „Натура 2000“ и специфични описи на редки птици. Включени са и горещите точки за миграция. Създадени са карти като отделни слоеве за рисковете за специфични чувствителни видове птици или групи от видове, например водоплаващи птици, ливадни птици, лебеди и гъски, зони за хранене на видове от „Натура 2000“ и Червеният списък. Отделните слоеве са използвани за съставяне на окончателната карта на рисковете.

За всеки „слой“ на картата клетките на мрежата в Нидерландия са класифицирани като места с нисък, умерен или висок риск въз основа на значението на защитената зона и/или броя на обитаващите видове. За всеки вид са определени буферни зони и са приложени към картите. Оценките от различните клетки на мрежата са обобщени в окончателната карта.

Този инструмент се е доказал като много полезен за скрининга. Макар картата да не е приета на времето в нидерландската система за планиране, тя все още се използва широко.

Карта на общия риск, илюстрираща от най-високите (в лилаво) до относително по-ниските рискове (в светло синьо)

(Източник: Aarts, B. и Bruinzeel, L. (2009) De nationale windmolenrisico kaart voor vogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland/ Altenburg & Wymenga

https://assets.vogelbescherming.nl/docs/e3b4524d-5cc2-4565-a65e-3226a124837e.pdf?_ga=2.19770104.1164016512.551712082-129991070.1550147440)

Карта 24

Инструмент за картографиране на области в Австрия, чувствителни към изграждането на водноелектрически централи

При проектите за водноелектрически централи следва да се използва стратегически подход, така че останалите значими, чувствителни и незагнетени отсечки от реката да могат да бъдат запазени. В подкрепа на това Световният фонд за природата (WWF) е изготвил генерален план с цел да се предостави технически издържана база за вземане на решения при оценяването на необходимостта от опазване на австрийските води (WWF Ökomasterplan, 2009 г.). Проучването е публикувано през 2009 г. и в него за първи път е оценено екологичното значение на 53 от най-големите реки в Австрия, които са с водосборен басейн по-голям от 500 квадратни километра. В него са представени също така официалните данни от анализа на настоящото състояние на министерството, отговорно за прилагането на Рамковата директива на ЕС за водите и предоставянето на информация относно опазването, например на защитени зони по „Натура 2000“ и други защитени зони.

Всеки от водните участъци е квалифициран и подреден по важност в зависимост от различни критерии за подбор (например екологично състояние, състояние в защитени зони, хидроморфология, дължина с непрекъснат свободен отток) и всеки участък на реката е класиран според следните класове на чувствителност:

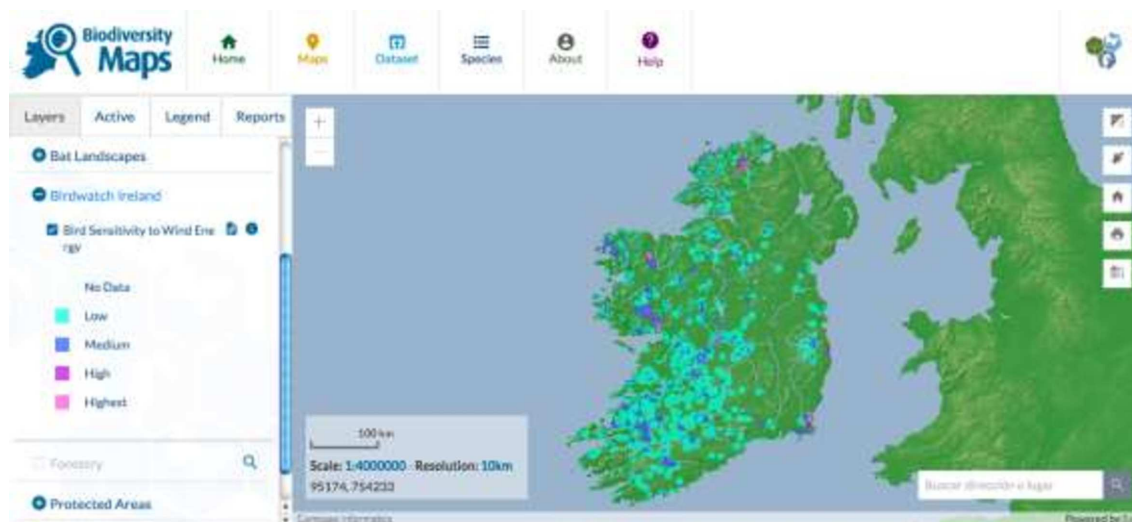
- Клас на чувствителност 1: много голямо основание за защита, базирано на екологичното състояние;
- Клас на чувствителност 2: много голямо основание за защита поради положението в резервата/резерватите;
- Клас на чувствителност 3: силно заслужаващ защита въз основа на морфологията;
- Клас на чувствителност 4: силно заслужаващ защита поради дължината на непрекъснатия свободен отток;
- Клас на чувствителност 5: потенциално заслужаващ защита, тъй като липсва база данни за оценка на състоянието на околната среда;
- Клас на чувствителност 6: потенциално заслужаващ защита;
- Клас на чувствителност 7: слаба нужда от защита;
- Клас на чувствителност 8: съществуващо икономично използване на енергия;
- недостатъчни данни (екологично състояние, хидроморфология).

Карта 25

Онлайн платформи за достъп до карти на чувствителни области в Ирландия

Уеб платформите позволяват бързо и интерактивно пространствено изследване на чувствителността на околната среда и потенциала за конфликти при земеползването. Те могат да подкрепят стратегическата екологична оценка и подходящата оценка и впоследствие информираното планиране и вземане на решения. Например на портала на ирландския център за данни за биологичното разнообразие се предоставя достъп до картата за чувствителност на птиците към вятърна енергия чрез онлайн уеб инструмент.

Източник: <https://maps.biodiversityireland.ie/Map>

4.4. Консултации и диалог при стратегическото планиране

Като признават ползите от диалога и консултациите, все повече специалисти по териториално планиране вече възприемат по-интерактивен и прозрачен процес на планиране. Този подход насърчава консултациите на ранен етап с органите по опазване на околната среда и заинтересованите страни като важен елемент за гарантиране на намирането на приемливи и устойчиви решения.

Консултациите по време на стратегическото планиране са също толкова важни за постигане на общо разбиране на разглежданите въпроси. Инструментът също така насърчава по-голямо сътрудничество в търсенето на решения (т.е. възможни алтернативи или смекчаващи мерки) за справяне с последиците за околната среда, установени при оценката на плана.

Консултациите и диалогът с органите по опазване на околната среда от самото начало са от съществено значение, за да се установят възможните рискове и конфликти с чувствителни области и видове, да се разбере по-добре уязвимостта на местообитанията и видовете на планираните устройствени работи и да се определи обхватът на подходящата оценка и да се извърши такава оценка. В Директивата за CEO се изисква също така консултация с други органи, неправителствени организации, групи от заинтересовани страни и обществеността (вж. карето на стр. 47 относно участието на обществеността съгласно Директивата за ОВОС и Директивата за CEO).

Участието е важно на етапа на определяне на плана и по време на интерактивния и повтарящ се процес на разработване на реалистични алтернативни решения за проблемни области. В това отношение е важно да се определят заинтересованите страни и те да бъдат включени в консултациите, тъй като по този начин се гарантира, че по време на процеса на стратегическо планиране се отчитат всички съответни знания и информация за потенциалните конфликти.

Възложителите и компетентните органи следва тясно да си сътрудничат на възможно най-ранен етап, ако се очаква прилагане на дерогация по член 6, параграф 4. Това може да се осъществи на ранните етапи на разработване на предложение или по друг начин веднага щом стане ясно, че може да е необходима дерогация. Те следва също така да гарантират, че условията за дерогация са напълно проучени и документираны, тъй като това ще помогне да се избегнат забавяния в процеса на вземане на решения и да се осигури прозрачно и обосновано решение.

5. **ВРЪЗКИ С ДРУГИ ПРОЦЕДУРИ ЗА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА:** Директива за ОВОС, Директива за СЕО и Рамкова директива за водите

5.1. **Рационализиране на оценките на въздействието върху околната среда**

Оценката на въздействието върху околната среда е процедура, която гарантира, че последствията от решенията относно околната среда се вземат предвид преди самото вземане на решенията. Няколко законодателни акта на ЕС съдържат разпоредби относно процедурите за оценка на въздействието върху околната среда. Освен член 6 от Директивата за местообитанията, това се отнася по-специално до Директивата относно оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС) ⁽⁴⁴⁾, Директивата относно стратегическата екологична оценка (СЕО) ⁽⁴⁵⁾ и член 4, параграф 7 от Рамковата директива за водите (РДВ) ⁽⁴⁶⁾.

Интегрирането и координацията на изискванията за оценка на въздействието върху околната среда, предвидени в тези директиви, могат значително да допринесат за подобряване на ефикасността на процедурите за издаване на разрешения, свързани с околната среда. Директивата за ОВОС включва разпоредби за рационализиране на процедурите за оценяване, свързани с екологичните съображения, изисквани съгласно различни директиви на ЕС, включително Директивата за местообитанията и Рамковата директива за водите. Тя изисква по-специално държавите членки, когато е целесъобразно, да осигурят координирани и/или съвместни процедури, които да изпълняват изискванията на посочения законодателен акт на Съюза (член 2, параграф 3 от Директивата за ОВОС).

Разпоредбите за координирани или съвместни процедури за оценка на въздействието върху околната среда, произтичащи едновременно от Директивата за СЕО и от други законодателни актове на ЕС, са посочени още в член 11, параграф 2 от Директивата за СЕО. Те имат за цел да се избегне дублиране на оценки, без да се засягат специфичните изисквания на всяка директива.

Комисията публикува документ с насоки за рационализирането на оценките на въздействието върху околната среда ⁽⁴⁷⁾.

5.2. **Оценка на въздействието върху околната среда, стратегическа екологична оценка и подходяща оценка**

Съгласно Директивата за ОВОС и Директивата за СЕО се изисква проектите, плановете и програмите, които могат да окажат значително влияние върху околната среда, да бъдат подложени на екологична оценка преди тяхното одобрение или разрешение.

Изискването за оценка на значителното влияние на планове или проекти може да произтича едновременно от Директивата за СЕО и Директивата за ОВОС и от член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията. В този случай процедурите за оценяване и издаване на разрешения могат да протичат едновременно или в координация, както е предвидено в Директивата за ОВОС и Директивата за СЕО. Оценките, извършени съгласно тези директиви, обаче не могат да заменят процедурата и задълженията, предвидени в член 6, параграфи 3 и 4 от Директивата за местообитанията, тъй като нито една от процедурите няма предимство пред другата.

Подходяща оценка може да бъде отчетена в доклада за ОВОС/СЕО или в отделен доклад. Във всички случаи информацията и заключенията, свързани с подходящата оценка, трябва да могат да бъдат разграничени и отличени от тези в ОВОС или СЕО. Това е необходимо, тъй като има редица важни разлики между процедурата за ОВОС/СЕО и процедурите за подходяща оценка (вж. раздел 5.2.2 по-долу).

Важно е информацията от значение за подходящата оценка и заключенията от нея да бъдат ясно открити и да може да се намерят лесно в доклада за оценката на въздействието върху околната среда, така че да бъдат разграничени от данните, свързани с общата ОВОС или СЕО. Това е необходимо, тъй като съществуват редица важни разлики между процедурата за ОВОС/СЕО и процедурата за подходящата оценка, което означава, че СЕО или ОВОС не могат да заместят или да заменят подходящата оценка, понеже нито една от тези процедури няма предимство пред другата.

Вж. ръководството по член 6 — раздел 4.6.1.

⁽⁴⁴⁾ Директива 2011/92/ЕС относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда, изменена с Директива 2014/52/ЕС (ОВ L 26, 28.1.2012 г., стр. 1).

⁽⁴⁵⁾ Директива 2001/42/ЕО относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда (ОВ L 197, 21.7.2001 г., стр. 30).

⁽⁴⁶⁾ Директива 2000/60/ЕО за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите (ОВ L 327, 22.12.2000 г., стр. 1).

⁽⁴⁷⁾ Известие на Комисията 2016/С 273/01 на разположение на адрес: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XC0727\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XC0727(01)).

5.2.1. Възможности и ползи от рационализиране на ОВОС/СЕО и подходящата оценка

Съществуват няколко предимства от рационализирането на ОВОС/СЕО и подходящите оценки. Те могат например да помогнат за по-добро разбиране на връзките между различните фактори, свързани с околната среда, да способстват да се избегне дублирането на оценки, да допринесат за по-ефективно използване на ресурсите, необходими за извършване на оценките, и да позволят по-добра координация при процедурите за издаване на разрешения.

Основните елементи за ефективно рационализиране на подходящата оценка и ОВОС/СЕО включват:

- тясно сътрудничество между отговорните органи;
- определяне на подходящ обхват, което е често срещана практика в процедурата за ОВОС и за СЕО;
- тясно сътрудничество и обмен на правилна информация между експертите, изготвящи ОВОС/СЕО, и експертите, провеждащи подходящата оценка (например съответният експерт да предостави информация за проблемите, свързани с шума, въздуха, водата, почвата, на експерта в областта на биологичното разнообразие);
- контрол на качеството от страна на компетентния орган;
- ясни и разграничени заключения за всяка от рационализираните процедури за оценяване.

Няколко разпоредби на Директивата за ОВОС и Директивата за СЕО са от значение за подходящата оценка по член 6, параграф 3 и могат да допринесат за нейното качество в контекста на рационализираното изпълнение. Те включват:

Определяне на обхвата:

„В случай че възложителят на проекта поиска, компетентният орган [...] издава становище относно обхвата и степента на подробност на информацията, която трябва да се включи от възложителя на проекта в доклада за оценка на въздействието върху околната среда“ (член 5, параграф 2 от Директивата за ОВОС).

Директивата за СЕО предвижда задължителна консултация с органите с правомощия в областта на околната среда с цел подобряване на качеството на екологичния доклад: *„Органите, посочени в член 6, параграф 3, се консултират при решаването за обхвата и нивото на подробности на информацията, която следва да се включи в екологичния доклад.“ (член 5, параграф 4 от Директивата за СЕО).*

За да се гарантират качеството и пълнотата на оценката:

„възложителят на проекта гарантира, че докладът за оценка на въздействието върху околната среда е изготвен от компетентни експерти; компетентният орган гарантира, че разполага или има достъп, когато е необходимо, до експертни познания за разглеждане на доклада за оценка на въздействието върху околната среда; и когато е необходимо, компетентният орган търси от възложителя на проекта допълнителна информация, [...] която има пряко отношение към достигането до обосновано заключение относно значителните последици на проекта за околната среда“ (член 5, параграф 3 от Директивата за ОВОС).

Консултация и участие на обществеността:

„Държавите членки вземат необходимите мерки, за да гарантират, че органите, които е вероятно да имат отношение към проекта поради конкретните си задължения в областта на околната среда или местна или регионална компетентност, имат възможност да изразят становището си относно информацията, предоставена от възложителя на проекта, както и относно искането за разрешение за осъществяване на проекта [...]. С цел да се гарантира ефективното участие на заинтересованата общественост в процедурите за вземане на решение, обществеността се информира по електронен път и чрез публично оповестяване или чрез други подходящи средства за следните въпроси на ранен етап от процедурите за вземане на решения в областта на околната среда [...] и най-късно веднага след като информацията може разумно да се предостави“ (член 6 от Директивата за ОВОС).

„Държавите членки осигуряват заключенията [...] [относно това дали плановете и програмите е вероятно да имат съществени последици върху околната среда], [...], включително причините да не се изисква екологична оценка [...], да бъдат предоставени на обществеността“ (член 3 от Директивата за СЕО).

„На органите [...] и на обществеността [...] се предоставя ранна и ефективна възможност в рамките на подходящи срокове да изразят своето становище за проектния план или програмата, както и за придружаващия ги екологичен доклад, преди приемането на плана или програмата, или внасянето им в законодателна процедура. Държавите членки определят органите, които следва да бъдат консултирани, които, по силата на своите специфични екологични отговорности, е вероятно да бъдат засегнати от екологичните последици на изпълнението на плановете и програмите. Държавите членки идентифицират обществеността [...], включително засегнатата общественост, или която е вероятно да бъде засегната, или има интерес от вземането на решения по силата на настоящата директива, включително съответните неправителствени организации, като тези, подполагащи защитата на околната среда, и други засегнати организации.“ (член 6 от Директивата за СЕО).

Мониторинг:

„държавите членки гарантират, че характеристиките на проекта и/или предвидените мерки за избягване, предотвратяване или намаляване и ако е възможно, премахване на значителните неблагоприятни последици за околната среда, се изпълняват от възложителя на проекта и определят процедурите относно наблюдението на значителни неблагоприятни последици за околната среда“ (член 8а от Директивата за ОВОС).

„Държавите членки извършват мониторинг на съществените екологични последици от изпълнението на планове и програми с оглед, *inter alia*, да идентифицират на ранен етап непредвидени неблагоприятни последици и да могат да предприемат подходящи оздравителни действия.“ (член 10 от Директивата за CEO).

Предоставяне на информация на обществеността и консултираните органи:

„Когато е взето решение, с което се дава или отказва разрешение за осъществяване, компетентният орган или органи информират незабавно обществеността и органите [които е вероятно да имат отношение към проекта] [...] и гарантират, че следната информация е достъпна ...: съдържанието на решението и всички свързани с него условия [...]; основните причини и съображения, на които се основава решението“ (член 9 от Директивата за ОВОС).

Конфликт на интереси:

„Държавите членки гарантират, че компетентният орган или органи изпълняват задълженията, произтичащи от настоящата директива, по обективен начин и не се намират в ситуация, водеща до конфликт на интереси. Когато компетентният орган е също така възложител на проекта, държавите членки осъществяват най-малко, в рамките на своята организация на административни правомощия, подходящо разделение между несъвместими функции при изпълнение на задълженията, произтичащи от настоящата директива.“ (член 9а от Директивата за ОВОС).

Трансгранични въздействия:

В член 7 от Директивата за ОВОС са определени разпоредбите за оценяване на проекти с трансгранично въздействие, включително изискванията за информиране на друга държава членка, когато са предвидени вероятни значителни последици от план или проект за тази държава членка. След това държавата членка, която може да бъде засегната, може да участва в оценката, ако желае. ЕС е подписал Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст (Конвенцията от Еспо). С цел да се координират и улеснят процедурите за оценка за трансгранични проекти, и по-специално с цел провеждането на консултации в съответствие с конвенцията, заинтересованите държави членки могат да създадат, въз основа на равнопоставено представителство, съвместен орган.

В Директивата за CEO също са предвидени и регламентирани трансгранични консултации (член 7). Тези разпоредби относно трансграничните консултации също са много уместни за общите цели на Директивата за птиците и Директивата за местообитанията и мрежата „Натура 2000“. Това се дължи на факта, че те осигуряват важен инструмент за превенция по време на подходящата оценка на план или проект, чиито неблагоприятни последици биха могли да застрашат тези цели в съседна държава членка.

5.2.2. Специфични особености на подходящата оценка и разлики с процедурите за ОВОС/CEO

Въпреки че рационализирането на оценките на въздействието върху околната среда съгласно Директивата за местообитанията и Директивата за ОВОС или Директивата за CEO е полезно и препоръчително в повечето случаи, е важно да се имат предвид специфичните особености и разликите по отношение на обхвата и насочеността на съответните оценки. Използването на определени понятия и последиците от оценките също могат да бъдат различни. По-специално:

- подходящата оценка е съсредоточена върху опазването на защитените зони по „Натура 2000“, т.е. на области с висока стойност на биологичното разнообразие от европейско значение, и поради това изисква по-строги проверки. Направените в нея заключения са **обвързващи**, тъй като те определят дали за даден план или проект може да бъде издадено разрешение, или не (компетентните органи могат да се съгласят с плана или проекта само *след като установят, че той няма да има неблагоприятни влияния върху целостта на защитената зона*). От друга страна, резултатите от ОВОС или CEO се *вземат предвид* при процедурата за издаването на разрешение за осъществяване или при подготовката и приемането на плана.
- В контекста на координирани или съвместни процедури би било разумно съответната оценка да се извърши на по-ранен етап от процеса. По този начин би се избегнала потенциално скъпоструваща и продължителна процедура за ОВОС/CEO, ако заключенията от съответната оценка вече са отрицателни, което означава, че разрешение не може да бъде дадено в съответствие с разпоредбите на член 6, параграф 3 (освен ако планът или проектът не може да продължи да се осъществява съгласно разпоредбите на член 6, параграф 4).

- Съгласно Директивата за ОВОС се предвиждат смекчаващи и компенсаторни мерки с цел *избягване, предотвратяване или намаляване и ако е възможно, компенсиране на вероятните значителни неблагоприятни последици за околната среда*, по-специално за видовете и местообитанията, защитени съгласно Директивата за птиците и Директивата за местообитанията. По този начин компенсаторните мерки могат да се разглеждат и в контекста на йерархията на смекчаването, за да се компенсират остатъчните въздействия с цел *избягване на всяка нетна загуба на биологично разнообразие*.

За разлика от това, в случай на планове и проекти, оценени съгласно Директивата за местообитанията, смекчаващите мерки с цел *избягване, предотвратяване или намаляване на значителни неблагоприятни последици за целостта на защитената зона* се разглеждат чрез подходящата оценка съгласно член 6, параграф 3, но компенсаторните мерки за остатъчните въздействия се използват само в краен случай съгласно процедурата по член 6, параграф 4. Това е възможно, ако се вземе решение планът или проектът да продължи да се осъществява въпреки отрицателното заключение от подходящата оценка. В такъв случай първо трябва да се докаже, че не съществуват алтернативни решения, които биха избегнали засягане на целостта на защитените зони по „Натура 2000“ и че планът или проектът е обоснован по наложителни причини от приоритет обществен интерес.

- Освен това, що се отнася до това в кой етап на оценката се разглеждат „смекчаващите мерки“, според Директивата за ОВОС смекчаването може да се вземе предвид още на етапа на скрининг. Такива мерки не могат да бъдат разглеждани на етапа на „скрининг“ от процедурата по член 6, параграф 3, а само когато неблагоприятните последици се анализират на етапа на фактическата подходяща оценка.

Предприетите мерки за избягване, предотвратяване, намаляване и ако е възможно, претакване на значителни неблагоприятни влияния върху околната среда, в частност върху видове и местообитания, защитени по силата на Директива 92/43/ЕИО на Съвета и Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, трябва да допринесат за предотвратяване на влошаването на качеството на околната среда и нетната загуба на биологично разнообразие. [...]

Държавите членки следва да гарантират, че се прилагат мерки за смекчаване и компенсация и че са определени подходящи процедури относно наблюдението на неблагоприятните последици за околната среда, произтичащи от изграждането и експлоатацията на даден проект, наред с другото за установяване на непредвидени значителни неблагоприятни последици, за да бъдат в състояние да предприемат подходящи коригиращи действия.

Директивата за ОВОС. Преамбюл (Директива 2014/52/ЕС, съображения 11 и 35).

5.2.3 **Връзка между СЕО/ОВОС/подходящата оценка и строгите разпоредби относно опазването на видовете, предвидени в директивите за опазване на природата**

В член 3 от Директивата за ОВОС се посочва, че „[о]ценката на въздействието върху околната среда определя, описва и оценява по подходящ начин, съобразно особеностите на всеки отделен случай, преките и непреките значителни въздействия на даден проект върху следните фактори: [...] б) биологично разнообразие, като се обръща особено внимание на видове и местообитания, защитени по силата на Директива 92/43/ЕИО и Директива 2009/147/ЕО“. Подобни разпоредби са приложими за планове съгласно член 5, параграф 1 от Директивата за СЕО.

По този повод е важно да се отбележи, че Директивата за птиците и Директивата за местообитанията, в допълнение към защитата на зоните, регламентирана съгласно член 4 от Директивата за птиците и член 6 от Директивата за местообитанията, установяват също така строга система за опазване на определени видове в целия им естествен ареал в рамките на ЕС, т.е. както на териториите на защитените зони по „Натура 2000“, така и извън тях. Тези мерки за защита се прилагат за видовете, изброени в приложение IV към Директивата за местообитанията, и за всички видове диви птици в ЕС. Точните условия са определени в член 5 от Директивата за птиците и член 12 (за животни) и член 13 (за растения) от Директивата за местообитанията.

По същество те задължават държавите членки да забранят:

- умишленото залавяне или убиване на видове;
- умишленото им обезпокояване, по-специално през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция;
- повреждането или унищожаването на места за размножаване или почивка;
- умишленото унищожаване на гнезда или яйца, или изкореняване или унищожаване на защитени растения.

Изпълнението на план или разработването/експлоатацията на проект може да доведе до конфликти с тези забрани. По време на подходящата оценка и ОВОС/СЕО възложителят, заедно с компетентния орган, следва да проверят дали планът или проектът е съвместим с тези строги разпоредби за защита на видовете. При тази проверка ще е необходимо да се определят видовете и техните местообитания, които биха могли да бъдат засегнати, да се потвърди тяхното наличие в зоната, засегната от план или проект, както и на техните места за размножаване или почивка, да се анализират възможните въздействия върху вида и подходящите смекчаващи мерки. Ако се потвърди въздействието върху екземплярите от вида или върху техните места за размножаване и места за почивка или ако това не може да бъде изключено, може да се наложи прилагане на дерогация от строгата защита на видовете.

Трябва обаче да се отбележи, че дерогациите са разрешени само в ограничени случаи, например в интерес на общественото здраве и безопасност, при условие че няма друга задоволителна алтернатива и при условие че последиците от тези дерогации не са несъвместими с общите цели на директивите. Условието за допускане на дерогации са определени в член 9 от Директивата за птиците и в член 16 от Директивата за местообитанията.

Важно е също така да се отбележи, че тези разпоредби могат да се прилагат и за планове и проекти, за които след скрининг не се налага извършването на подходяща оценка и/или ОВОС/СЕО. В такива случаи анализът дали дерогациите съгласно член 9 от Директивата за птиците и член 16 от Директивата за местообитанията са приложими ще трябва да се извърши в отделна процедура.

Разрешение за дерогация от строга защита на видовете може да се предостави като отделно решение или в рамките на едно разрешение, произтичащо от различни процедури за оценяване и издаване на разрешение. И в двата случая в него трябва ясно да бъдат посочени причините за такава дерогация и условията, на които трябва да отговаря.

Допълнителна информация за строгите изисквания за защита на видовете, включително най-новите насоки, е достъпна на уебсайта на Европейската комисия ⁽⁴⁸⁾.

5.3. Оценки съгласно член 4, параграф 7 от Рамковата директива за водите, координирани или интегрирани с процедурата по член 6, параграф 3 съгласно Директивата за местообитанията

Налице е също така силна обвързаност между Рамковата директива за водите (РДВ) и Директивата за местообитанията. И двете са приложими, поне отчасти, към една и съща среда — тази на водните екосистеми и сухоземните екосистеми и пряко зависимите от тях влажни зони. Също така в тях са заложени до голяма степен сходни амбиции, тъй като те имат за цел да гарантират, че състоянието на водните екосистеми няма да бъде влошено, както и да подобрят тяхното екологично състояние. Поради това, когато е целесъобразно, те следва да се прилагат координирано, за да се гарантира, че работят по интегриран начин ⁽⁴⁹⁾.

Както в Директивата за местообитанията, в РДВ са предвидени специални разпоредби за оценка на въздействието на нови благоустройствени проекти върху водните обекти. Съгласно член 4, параграф 7 от РДВ органите могат да одобрят изключения за нови промени и устойчиви човешки дейности по развитието, които: i) водят до влошаване на състоянието на водния обект; или ii) предотвратяват постигането на добро екологично състояние или добро състояние на подземните води ⁽⁵⁰⁾.

Съгласно член 4, параграф 8 от РДВ държавите членки са длъжни — когато прилагат член 4, параграф 7 от РДВ — да гарантират, че прилагането е в съответствие с изпълнението на останалото законодателство на ЕС в областта на околната среда. С други думи, ако за проекта бъде предоставена дерогация съгласно член 4, параграф 7 от РДВ, той все пак трябва да отговаря на изискванията на член 6, параграфи 3 и 4 от Директивата за местообитанията, ако е приложимо.

Ако благоустройственият проект потенциално засяга както целта на РДВ, така и защитена зона по „Натура 2000“, тогава трябва да се предприемат процедурата по член 4, параграф 7 съгласно РДВ и процедурата за оценяване съгласно член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията. В идеалния случай това следва да се осъществи по координиран или интегриран начин, както се препоръчва и в Директивата за ОВОС. Всяка оценка има различна насоченост: при първата ще се прецени дали има вероятност проектът да противоречи на основните цели на РДВ, докато при втората ще се прецени дали проектът ще има неблагоприятни последици за целостта на дадена защитена зона по „Натура 2000“.

Това обаче не пречи някои аспекти от оценката да бъдат координирани, например чрез проучвания и консултации. Следва да се подчертае, че ако процедурата, предвидена в РДВ, може да доведе до издаване на разрешително, но планът или проектът противоречи на изискванията за мрежата „Натура 2000“, разрешение може да бъде издадено единствено съгласно разпоредбите на член 6, параграф 4.

⁽⁴⁸⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/index_en.htm

⁽⁴⁹⁾ Вж. често задаваните въпроси на Комисията относно РДВ и директивите за опазване на природата: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/FAQ-WFD%20final.pdf>

⁽⁵⁰⁾ За съдебната практика по прилагане на член 4, параграф 7 вж. решения на Съда по дела C-461/13 и C-346/14.

Въпреки че интегрирането на процедури за подходяща оценка с процедурите, предвидени в Директивата за ОВОС, е задължително, по отношение на РДВ то е по собствена преценка. Независимо от това редица държави членки вече са предвидили или са в процес на установяване на интегрирани процедури за случаи, при които се изискват ОВОС, подходяща оценка и оценка съгласно член 4, параграф 7 от РДВ. Рационализирането на тези оценки се насърчава в насоките на ЕС относно прилагането на РДВ ⁽⁵¹⁾.

Сходствата между оценката съгласно член 4, параграф 7 от РДВ и оценката съгласно Директивата за ОВОС и Директивата за местообитанията означават, че определени стъпки от различните процедури могат да се извършват заедно. Това се отнася по-специално до „скрининга“, „определянето на обхвата“ и събирането на необходими данни. Такъв рационализиран подход може да доведе до значителни икономии на разходи и време, особено по отношение на етапа на събиране на данни, който може да се извърши съвместно, след като изискванията за данни съгласно всяка директива бъдат изяснени по време на предишните стъпки.

Могат да се приложат допълнителни полезни взаимодействия, например по отношение на търсенето на алтернативни решения или смекчаващи мерки. Във всички случаи обаче специфичната насоченост на различните проверки съгласно всяка директива трябва да бъде спазена.

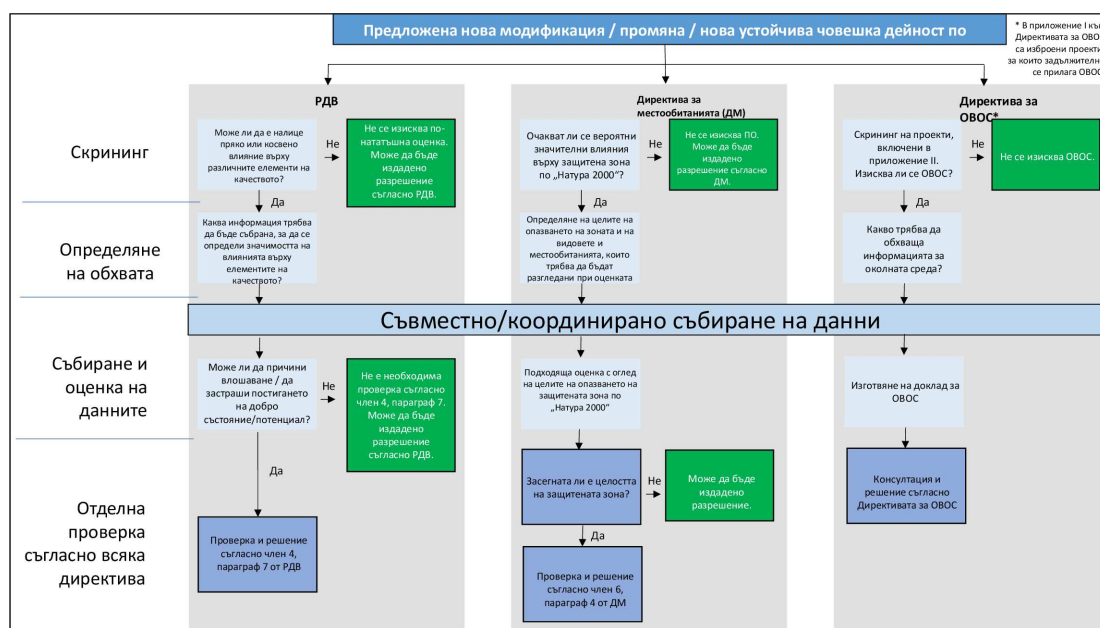
Ако условията на една директива са изпълнени, а на друга — не, тогава органите не могат да издадат разрешение за осъществяване на проекта, тъй като в такъв случай проектът все пак би нарушил правните разпоредби на ЕС. Вместо това следва да се проучи дали проектът може да бъде изменен, така че да отговаря на изискванията на всички съответни директиви.

На фигура 3 са очертани сходства и разлики между ключовите етапи от оценките съгласно член 4, параграф 7 от РДВ, член 6 от Директивата за ОВОС и член 6 от Директивата за местообитанията.

Фигура 3

Рационализиране на оценките съгласно РДВ, Директивата за местообитанията и Директивата за ОВОС

Източник: ОСИ, 2017 г. Обща стратегия за изпълнение на Рамковата директива за водите и на Директивата за наводненията. Ръководство № 36. Изключения от екологичните цели съгласно член 4, параграф 7.

⁽⁵¹⁾ Вж. по-специално: Обща стратегия за изпълнение на Рамковата директива за водите и на Директивата за наводненията. Ръководство № 36. Изключения от екологичните цели съгласно член 4, параграф 7. На разположение на адрес: <https://circabc.europa.eu/sd/a/e0352ec3-9f3b-4d91-bdbb-939185be3e89/CISGuidanceArticle47FINAL.PDF>.

6. ОСНОВНИ ПРЕПАТКИ

ОСИ, 2017 г. Обща стратегия за изпълнение на Рамковата директива за водите и на Директивата за наводненията. Ръководство № 36. Изключения от екологичните цели съгласно член 4, параграф 7. На разположение на адрес: https://circabc.europa.eu/sd/a/e0352ec3-9f3b-4d91-bdbb-939185be3e89/CIS_Guidance_Article_4_7_FINAL.PDF

Ecosystems, 2014. Article 6 of the Habitats Directive. Rulings of the European Court of Justice (Екосистеми, 2014 г. Член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията. Решения на Съда на Европейския съюз). На разположение на адрес: https://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/others/ECJ_rulings%20Art_%206%20-%20Final%20Sept%202014-2.pdf

Европейска комисия, 1999 г. Guidelines for the Assessment of Indirect and Cumulative Impacts as well as Impact Interactions (Насоки за оценяване на косвените и кумулативните въздействия, както и на взаимодействията между тях).

Европейска комисия, 2011 г. Links between the Water Framework Directive and the Nature Directives (Връзки между Рамковата директива за водите и директивите за природата. Често задавани въпроси). На разположение на адрес: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

Европейска комисия, 2012 г. Commission Note on setting conservation objectives in Natura 2000 sites (Бележка на Комисията относно определяне на целите на опазването в защитени зони по „Натура 2000“). На разположение на адрес: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

Европейска комисия, 2013 г.(а). Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large-scale Trans-boundary Projects (Насоки относно прилагането на процедурата за оценка на въздействието върху околната среда за мащабни трансгранични проекти). Европейска комисия, 2013 г. <http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/Transboundary%20EIA%20Guide.pdf>

Европейска комисия, 2013 г.(б). Документ с насоки ‘Streamlining environmental assessment procedures for energy infrastructure “Projects of Common Interest” (PCIs)’ („Рационализиране на процедурите за оценка на въздействието върху околната среда на проекти от общ интерес в областта на енергийната инфраструктура“). Европейска комисия, май 2013 г. https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/PCI_guidance.pdf

Европейска комисия, 2016 г. Документ с насоки на Комисията за рационализирането на оценките на въздействието върху околната среда, извършвани съгласно член 2, параграф 3 от Директивата относно оценката на въздействието върху околната среда. На разположение на адрес: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0727\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0727(01))

Европейска комисия, 2017 г.(а). Guidance on Scoping (Ръководство относно определянето на обхвата). Директива 2011/92/ЕС, изменена с Директива 2014/52/ЕС. Европейска комисия. <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>

Европейска комисия, 2017 г.(б). Guidance on Screening (Ръководство относно скрининга). Директива 2011/92/ЕС, изменена с Директива 2014/52/ЕС. Европейска комисия. <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>

Европейска комисия, 2019 г. Известие на Комисията „Управление на защитените зони по „Натура 2000“ — разпоредбите на член 6 от Директива 92/43/ЕИО за местообитанията“ (ОВ С 33, 25.1.2019 г., стр. 1). На разположение на адрес: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?qid=1628334337261&uri=CELEX%3A52019XC0125%2807%29>

Европейската комисия е публикувала няколко специфични за съответните сектори ръководства (относно добивните сектори с неенергийна цел, изграждането на ветроенергийни паркове, строителството в пристанища и естуари, транспорта по вътрешни водни пътища, аквакултурите и т.н.). В тях се предоставят допълнителни съвети за това как да се извършва подходяща оценка във връзка с разработването на планове и проекти във всеки от тези сектори. Ръководствата са на разположение на адрес:

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

ПРИЛОЖЕНИЕ

ПРИМЕРИ ЗА ПРАКТИКИ, ПРОУЧВАНИЯ НА КАЗУСИ, МЕТОДИ И НАЦИОНАЛНИ НАСОКИ

Въведение

Настоящото приложение има за цел да се предоставят елементи на насоки и примери за процеси и методи за различните етапи от прилагането на процедурите по член 6, параграфи 3 и 4. Те са групирани и представени съгласно основните раздели и точки, обхванати в ръководството.

Съдържание

	Страница
1. СКРИНИНГ И ПОДХОДЯЩА ОЦЕНКА ПОДХОДИ, МЕТОДИ, ПРИМЕРИ ОТ ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ	79
1.1. Информация и практически инструменти в помощ на скрининга и подходящата оценка (ПО)	79
1.2. Насоки относно оценката	82
1.3. Подходяща оценка на национална програма за снабдяване с електроенергия в Ирландия — оценка на кумулативния ефект	89
2. НАЛОЖИТЕЛНИ ПРИЧИНИ ОТ ПРИОРИТЕТЕН ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС (НППОИ)	93
2.1. Примери за различни видове НППОИ и тяхната обосновка	93
3. КОМПЕНСАТОРНИ МЕРКИ	96
3.1. Примери за компенсаторни мерки съгласно член 6, параграф 4	96
3.2. Свързани с времето аспекти на компенсаторните мерки	99
4. ВРЪЗКИ МЕЖДУ ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ПРОЦЕДУРИТЕ: ПО, ОВОС, СЕО	102
4.1. 4.1 Сравнение на процедурите за подходяща оценка (ПО), ОВОС и СЕО	102
5. СТРАТЕГИЧНО ПЛАНИРАНЕ — ОЦЕНКА НА ПЛАНОВЕ	105
5.1. Пример: Планиране на магистрали в Австрия	105
5.2. Пример: Стратегическо планиране на нови проекти за водноелектрически централи по река Дунав	105
5.3. Пример: План за устройство на територията за ветроенергийни паркове в морето и връзки към мрежата в германската ИИЗ в Северно море	107

1. СКРИНИНГ И ПОДХОДЯЩА ОЦЕНКА ПОДХОДИ, МЕТОДИ, ПРИМЕРИ ОТ ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

1.1. Информация и практически инструменти в помощ на скрининга и подходящата оценка (ПО)

Германия — База данни и информационна система на Федералната агенция за околна среда (BfN) за целите на подходящата оценка

Необходимата **информация за потенциалните отрицателни последици за почти всички видове проекти и планове** се предоставя чрез информационната система *FFH-VP-Info* на Федералната агенция за околна среда. Освен това в *FFH-VP-Info* се поддържа обширна база данни за потенциалните въздействия и последици върху конкретни типове местообитания и видове организми, които могат да бъдат използвани за целите на скрининга и подходящата оценка. <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp>.

I. Цели и функции на *FFH-VP-Info*

Основната цел на *FFH-VP-Info* е да функционира като централизирана платформа, предоставяща информация за факторите на въздействие, които трябва да бъдат взети предвид при скрининга (етап 1) и при подходящите оценки (етап 2) на планове или проекти и да предоставя информация за потенциалните последици от въздействията върху конкретни местообитания и видове съгласно Директивата за местообитанията и Директивата за птиците.

С достъп от тип № 1 (видове проекти, планове, фактори на въздействие) се цели да бъдат подкрепени организаторите и възложителите на проекти, като се предоставя бърз преглед на всички фактори на въздействие, които те трябва да вземат под внимание.

С достъп от тип № 2 (местообитания, видове) се дава възможност за задълбочени проучвания на специфичните последици от даден фактор на въздействие върху местообитания или видове, които могат да бъдат от значение за проекта.

Допълнителната информация включва речник, цитирана литература, данни за мобилността и естествения ареал на видовете.

Като цяло *FFH-VP-Info* има за цел да се предоставят най-добрите научни достижения, като по този начин се улеснят експертните оценки и техният контрол от страна на органите, издаващи разрешение. Въпреки че пълнотата и точността на оценките са важни за гарантиране на правната сигурност, чрез осигуряването на лесен достъп до съответната информация вложените времеви ресурси, финансови и лични усилия могат да останат на разумно равнище и за двете страни.

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=ziel> (въведение в *FFH-VP-Info*)

II. Инструмент за скрининг на видовете проекти и планове и техните възможни влияния

Чрез инструмента за скрининг се предоставят данни за около 140 вида проекти, разпределени в 19 групи. Това включва оценка на евентуалната значимост на 36 различни фактора на въздействие. Значимостта се обозначава с цифри:

0 = обикновено не е значим (може да се прилагат изключения)

1 = потенциално значим

2 = обичайно/като цяло значим

За всеки вид проект има на разположение контролен списък и доклад с кратки отделни обяснения на оценките на значимостта на факторите на въздействие. За всеки фактор на въздействие е предоставена обяснителна страница с препратка към кратко определение и подробни описания на потенциалните последици от съответния фактор (вж. по-долу).

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=projekttypen> (въведение във видовете проекти)

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Projekt.jsp?start> (търсене на проекти в базата данни)

III. База данни и формуляри с данни за местообитанията и видовете, включени в Директивата за местообитанията и Директивата за птиците

Те са в основата на информационната система. В тях е предоставена подробна информация за чувствителността и потенциалните последици от факторите на въздействие за почти всички намиращи се в Германия

- местообитания, включени в приложение I към Директивата за местообитанията => <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Lrt.jsp>;
- видове, включени в приложение II към Директивата за местообитанията => <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Art.jsp>;
- видове птици, включени в член 4, параграф 2 от Директивата за птиците и приложение I към нея => <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Vog.jsp>.

След като предметът бъде избран, значимостта на различните фактори на въздействие по отношение на определено местообитание или вид се извежда в таблица. След избора на тема/последика се извежда допълнителна информация, предоставена в 5 категории:

1. чувствителност/възможни последици (най-добрите научни достижения относно чувствителността на местообитанията и видовете и относно възможните последици за всички 36 фактора на въздействие);
2. капацитет за възстановяване (информация за естественото възстановяване);
3. установени методи за оценка на въздействията (указания, препратки и коментари относно параметри, критерии или методи за изготвяне на прогнози за въздействията и последиците);
4. прагове на значимост и информация за скрининга (примери, ориентировъчни стойности, прагове за съответните последици);
5. прагове на значимост и съвети за подходящата оценка (примери ориентировъчни стойности, прагове за значителни неблагоприятни последици).

При по-нататъшно избиране на последиците на даден фактор на въздействие се отварят една или повече страници, за да се покажат извадки от научни констатации, експертни знания и оценки, съдържащи се в базата данни. Има възможност за четене или отпечатване на избрани извадки или на изчерпателни доклади за тези данни.

Оценките на значимостта се основават на преценка и извличане на сведения от научни източници. Когато такива източници не са налични, оценките представляват примерни насоки, които са съпоставими с оценките на значимостта за съответните видове проекти.

Използваните източници са означени с оглед на тяхното научно качество и/или тяхната специфичност.

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=lebensraumarten> (въведение относно местообитанията/видовете)

IV. Определение и описание на 36 фактора на въздействие

База от знания за 36 фактора на въздействие, разпределени в 9 групи с конкретни определения и подробни описания на възможните последици за местообитанията и видовете. Тези фактори на въздействие са свързващото звено между проектите и местообитанията/видовете. Те също могат да бъдат четени или отпечатвани като докладите.

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=wirkfaktoren> (въведение във факторите на въздействие)

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Wirkfaktor.jsp> (търсене на факторите на въздействие в базата данни)

V. Допълнителна информация

До този момент допълнителната информация включва библиография на цитираната в системата литература, речник и препратки, съдържащи например система за онлайн картографиране на защитените зони по „Натура 2000“, намиращи се в Германия. В бъдеще системата може да служи като платформа за представяне на допълнителна информация за оценката на въздействията и последиците, доколкото това е подходящо на федерално равнище.

Ирландия — AA GeoTool — Информация за скрининга и подходящата оценка

Процесът на събиране на данни по време на скрининга (етап 1) и подходящата оценка (етап 2) се поддържа чрез приложението AA GeoTool. Агенцията за опазване на околната среда (EPA) и Службата за националните паркове и дивата флора и фауна (NPWS) работиха съвместно за разработването на приложението AA GeoTool. В приложението се използват данни директно от онлайн услугата, предоставяна от NPWS. Данните се обновяват редовно и оценките се основават на най-актуалната налична информация.

Приложението AA GeoTool дава възможност на ползвателя да избере място на картата и след това да потърси специални защитени зони (СЗЗ) съгласно Директивата за местообитанията и специални защитени зони (СЗЗ) съгласно Директивата за птиците в рамките на определен периметър/нагоре/надолу от избраното място. Периметърът, избран от ползвателя, зависи от степента на потенциално въздействие на плана или проекта върху околната среда.

Събраната информация за всяка защитена зона по „Натура 2000“, намираща се в избрания периметър, включва следното:

1. вид защитена зона, например СЗЗ съгласно Директивата за местообитанията или СЗЗ съгласно Директивата за птиците;
2. уникален код на защитената зона;
3. наименование на защитената зона;
4. разстояние на защитената зона от избраната от ползвателите отправна точка;
5. посока на търсене, избрана от ползвателя;
6. списък на нормативно установените интереси за всяка защитена зона;
7. URL връзка към целите на опазването на всяка защитена зона.

Връзка към инструмента AA GeoTool: <https://gis.epa.ie/EPAMaps/AAGeoTool>

Допълнителна информация за конкретни защитени зони по „Натура 2000“ може да бъде намерена на уебсайта на NPWS: <http://www.epa.ie/terminalfour/AppropAssess/index.jsp>, както и на <https://gis.epa.ie/EPAMaps/default>

Нидерландия — инструменти и насоки за подходяща оценка

В Нидерландия е налице ⁽¹⁾ инструмент за планиране на управлението съобразно с опазването на природата при издаването на екологични разрешения, който помага при извършването на всички необходими стъпки от процеса. Този инструмент за планиране на управлението е предназначен за заявители, кандидатстващи за екологични разрешения, за които се изисква проверка за опазване на природата. Той е предназначен също така за компетентния орган, ангажиран в обработването на заявления за екологични разрешения, т.е. общината и областната управа. В инструмента за планиране на управлението са описани необходимите процедурни стъпки в случаите, ако оценката на защитени видове или защитени зони по „Натура 2000“ е част от процедурата за получаване на екологично разрешение. Инструментът за планиране на управлението помага на заявителите и специалистите с въпроси като „Как да разбера изисква ли се оценка за опазване на околната среда?“, „На кой етап трябва да бъдат налични екологичните данни?“ и „Колко време отнема процедурата?“.

Съществува и инструмент за прогнозиране на възможните въздействия върху видовете организми и типовете местообитания в защитени зони по „Натура 2000“ (но не и върху целостта на самата защитена зона). Показателят за въздействие „Натура 2000“ — екологични предпоставки и нарушаващи фактори“ е инструмент за възложители на проекти, издаващи разрешения органи и проектанти, които трябва да се занимават с дейности на територията или в близост до райони от мрежата „Натура 2000“. Показателят за влияния е инструмент, с който могат да бъдат проучени възможните вредни влияния в резултат на дейността и плановите. Показателят за влияния дава информация относно чувствителността на видовете организми и типовете местообитания на най-често срещаните обезпокояващи фактори. Тази информация е с общ характер; за да се определи дали дадена дейност е вредносна на практика, трябва да се проведат допълнителни проучвания.

В интернет са достъпни също така насоки относно значимостта ⁽²⁾, разработени през 2010 г., в които се дават съвети за оценката на значимостта на въздействията върху защитени зони по „Натура 2000“. Отправната точка е, че ако в резултат на дадена намеса площта на местообитанието, числеността на вида или качеството на местообитанието ще бъдат по-ниски в сравнение с посочените в целите на опазването, значи може да настъпят значителни последици. Независимо от това поради специфичните характеристики на дейността или конкретните обстоятелства в района може въпреки по-ниските стойности да не настъпят значителни последици. Подробният анализ на равнището на защитената зона следователно може да доведе до различно заключение, като това е описано в насоките.

Освен това съществува специално ръководство за проекти с възможно въздействие, свързано с азота. По отношение на азотните отлагания в Нидерландия е разработена сложна система, в която се отчита кумулативното въздействие (само) на азота от различни източници.

Във връзка с национални проекти от „база данни за издаване на разрешения“ се извличат цялата необходима информация, решението, а от 1 януари 2017 г. — също и пълната подходяща оценка за издаването на разрешения, свързани с изпълнението на Закона за опазване на околната среда.

⁽¹⁾ <https://www.synbiosys.alterra.nl/bijl2/routeplanner.aspx>

⁽²⁾ https://www.commissiomer.nl/docs/mer/diversen/leidraad_bepaling_significantie27052010.pdf

1.2. Насоки относно оценката

Австрия — насоки относно оценяването на транспортна инфраструктура

Австрийското изследователско дружество за автомобилен и железопътен транспорт (www.fsv.at) е разработило насоки, т. нар. „RVS“⁽³⁾. Австрийското министерство на транспорта, иновациите и технологиите е направило тези насоки задължителни за ASFINAG (националното дружество за публична пътна инфраструктура) — както и част от „правилата на играта“ за други проекти. В тях е описано, наред с другото, как трябва да изглеждат процесите на планиране, кои методи следва да се използват, за да бъдат обхванати в достатъчна степен различни екологични изисквания. Насоките съдържат например препоръки или договорености относно праговете, описания на методите на събиране на данни или определения на технически понятия. По отношение на опазването на природата — особено във връзка с изискванията за опазване на мрежата „Натура 2000“ и видовете в ЕС — през 2015 г. са изготвени и публикувани специални RVS („Оценки във връзка с опазването на видовете при инфраструктурни проекти“, RVS 04.03.13). Теми като определението на понятието „значително обезпокояване“ за дадена популация или защитена зона по „Натура 2000“ са разгледани по начин, лесно разбираем за ползвателите — отделите, натоварени с разработването на проекти, и органите, които оценяват инфраструктурата.

Белгия — насоки относно оценка на увеличаването на киселинността и еутрофикацията поради отлагания от атмосферния въздух

Налични са насоки относно въздействия като „увеличаване на киселинността поради отлагания от атмосферния въздух“ и „еутрофикация поради отлагания от атмосферния въздух“. Тези методики са свързани с дейности като интензивно земеделие, процеси за добив на промишлена топлинна енергия и електрическа енергия и мобилност (отлагане на NO_x и NH₃). За оценката на тези възможни въздействия са препоръчва двустепенен подход. За първоначалния скрининг съществува на разположение **интерактивен онлайн инструмент**, с който чрез бързо сканиране да се установи дали може да съществува потенциално въздействие. Ако при бързото сканиране за отлагания се получи зелена светлина, не следва да се очакват възможни вредни въздействия. Ако инструментът изведе червена светлина, това означава, че могат да възникнат вредни въздействия, които следва да бъдат проучени по-внимателно чрез подходяща оценка (<https://www.milieuinfo.be/voortoets/>).

Германия — установяване на прагове за определяне на значителни неблагоприятни последици

В Германия, както и на други места, поради високата степен на субективност е трудно да се оцени значимостта на въздействията върху целеви характеристики на мрежата „Натура 2000“, които са в основата на подходящата оценка. В резултат на това компетентните органи често не разполагат с достатъчна степен на научна сигурност, която е необходима за подкрепа на техните решения дали да разрешат даден план или проект.

За да разреши този проблем и да осигури по-уеднаквен и последователен подход за оценка на практическото значение на въздействието, Германската федерална агенция за околна среда (BfN) е възложила научноизследователски проект, който да предостави научно изпитани правила и конвенции за оценка на значимостта на всички типове местообитания и видове, изброени в Директивата за птиците и Директивата за местообитанията, които се намират в Германия. Полученият документ с насоки е публикуван през 2007 г. (Lambrecht & Trautner, 2007 г.).

A: Обща информация и статут на стандартите

Въз основа на решението на Съда по делото Waddenzee Федералният административен съд в Германия (BVerwG) констатира, че загубата на местообитание, което е част от целите на опазването на защитена зона по „Натура 2000“, по принцип следва да се счита за значителна неблагоприятна последица за целостта на зоната. Също така решението на Съда по делото Galway от 11 април 2013 г. (C-258/11) ясно показва, че се изисква по-строга защита на местообитанията в защитени зони по „Натура 2000“ и че дори малки загуби при определени обстоятелства могат да бъдат оценени като значителни.

⁽³⁾ RVS = Насоки и разпоредби за планирането, изграждането и поддръжката на автомобилни пътища (RVS) www.fsv.at

С оглед правилно оценяване на относително малки загуби, в стандартите на Lambrecht и Trautner (2007 г.) са предоставени ориентировъчни степени на значимост. Тези стандарти са разработени чрез проекти за научноизследователска и развойна дейност и след това са обсъдени и оценени чрез процедура за широки консултации с експерти в рамките на шестгодишен период. Понастоящем те са широко приети и съгласувани, като се препоръчват в насоки, официално и редовно се вземат предвид от административните съдилища и широко се прилагат при всички видове подходящи оценки.

Б: Концепция на стандартите

Отправна предпоставка за стандарта е, че като цяло трайната загуба на тип местообитание или на местообитанието на даден вид, които са част от целите на опазването на защитена зона по „Натура 2000“, следва да се счита за значителна неблагоприятна последица за целостта на зоната. Въпреки това при конкретни условия определена степен на загуба може да бъде разглеждана като незначителна за някои типове местообитания и видове.

В ръководството са предоставени научно съгласувани критерии и прагове за определяне на значимостта, които се основават на качествени и функционални аспекти, както и на количествени критерии. За да може дадено въздействие да се приеме за незначително, всички условия, изброени по-долу, трябва да бъдат изпълнени:

- А. да не се засяга важна или специална функция или вариант на местообитанието. Специфичните характеристики на местообитанието трябва да остават непроменени;
- Б. ориентировъчните стойности за „количествена — абсолютна загуба на площ“ (определени за всеки тип местообитание и всяко местообитание на съответен вид) да не се надвишават;
- В. да не се надвишава „относителна загуба на площ“ от 1 % от общата площ на местообитанието в защитената зона;
- Г. кумулативният ефект с други проекти да не надвишава посочените по-горе стойности (Б и В);
- Д. кумулативният ефект с други фактори на въздействие също да не надвишава посочените по-горе стойности.

В: Разработване на праговете за загуба на местообитание

Ориентировъчните стойности за незначителни загуби са разработени чрез специфичен за местообитанията и специфичен за видовете подход, като е използван набор от критерии. Праговете са установени с оглед на уязвимостта на местообитанията, която е оценена на базата на 3 основни критерия и 4 вторични критерия.

Основни критерии за типовете местообитания:

- минимална екологично жизнеспособна площ на местообитанието;
- средна площ на местообитанието в защитени зони по „Натура 2000“;
- обща площ на местообитанието в мрежата „Натура 2000“;

вторични критерии:

- рядкост/честота на срещане на типа местообитание;
- статут на приоритетно местообитание;
- положение със заплахите за местообитанието;
- способност за възстановяване.

Определени са пет класа на уязвимост за сухоземни местообитания и два класа за морски местообитания (вж. таблица 1) въз основа на оценка на националния запас от местообитания в мрежата „Натура 2000“.

След това е установена матрица, която отнася към класовете на уязвимост 3 степени на относителна загуба на площ (степени I, II и III), съответстващи на 1 %, 0,5 % и 0,1 % относителна загуба. За всеки клас местообитания и за всяка степен на относителна загуба са изчислени прагове на допустима абсолютна загуба на площ (вж. таблица 1).

Таблица 1

Ориентировъчни стойности (ОС) за абсолютни и относителни прагове на допустими незначителни загуби на защитени местообитания, посочени в приложение 1 към Директивата за местообитанията

В случай на относителна загуба:	Степен	Класове ориентировъчни стойности (прагове на допустима количествена/абсолютна загуба на местообитание)						
		1	2	3	4	5	6a	6b
		Специален клас за морски местообитания						
< 1 %	I. базова ОС	0 m ²	25 m ²	50 m ²	100 m ²	250 m ²	500 m ²	0,5 ha
< 0,5 %	II. средна ОС	0 m ²	125 m ²	250 m ²	500 m ²	1 250 m ²	2 500 m ²	2,5 ha
< 0,1 %	III. висока ОС	0 m ²	250 m ²	500 m ²	1 000 m ²	2 500 m ²	5 000 m ²	5 ha

На практика това означава, че за 21 от общо 91-те типа местообитания, които се срещат в Германия, никакъв вид загуба не е приемлив, докато за останалите местообитания известна загуба може да се счита за незначителна, ако не са превишени ориентировъчните стойности, определени за всяко местообитание.

Отнасянето на абсолютната загуба на площ към относителната загуба означава, че при по-голяма площ на местообитанието ще е допустима по-голяма абсолютна загуба, при условие че тя представлява по-малък дял от засегнатата площ. При определянето на праговете е взета предвид минималната жизнеспособна площ на местообитанието. В таблица 2 по-долу са представени ориентировъчни стойности за загуба на местообитание, определени за някои включени в приложение I типове местообитания в Германия.

Таблица 2

Ориентировъчни стойности за загуба на местообитание, определени за някои включени в приложение I типове местообитания в Германия

Код	Тип местообитание	Ориентировъчна стойност за загуба на местообитание (в m ²)			
		клас	степен I	степен II	степен III
			Ако загубата е ≤ 1 %	Ако загубата е ≤ 0,5 %	Ако загубата е ≤ 0,1 %
9110	Букови гори <i>Luzulo-Fagetum</i>	5	250	1 250	2 500
9130	Букови гори <i>Asperulo-Fagetum</i>	5	250	1 250	2 500
9170	Дъбово-габърови гори	4	100	500	1 000
91E0*	Алувиални гори	4	100	500	1 000
6510	Низинни сенокосни ливади	4	100	500	1 000
4030	Европейска суха пустош	3	50	250	500
6430	Тревни съобщества от водолюбива високи тревы	3	50	250	500
6120*	Сухи пясъчни варовикови тревни съобщества	2	25	125	250
7110*	Активни преовлажнени тресавища	1	0	0	0
7220*	Извори с твърда вода с туфести формации	1	0	0	0

В. Прагове за загуби на местообитания на животински видове

Разработването на допустими загуби на местообитанията на защитени видове се основава главно на типичния размер на местообитанието на съответния вид и на преглед на литературата, като са взети предвид естествените ареали, размерите на територията и мобилността на екземплярите от даден вид, както и ареалите на популациите. Видовете организми са групирани в 8 класа според средната площ на естествения ареал, която е определена (според Bink, 1992 г.) по следния начин: < 1 ha, 4 ha, 16 ha, 64 ha, 260 ha, 10 km², 40 km², 160 km².

След това „ориентировъчните стойности“ за степените на значимост са изчислени като 1/100 или 1/1 000 от стойността за класа в зависимост от това дали конкретният клас е избран съответно за екземпляри или за популации. За определяне на ориентировъчните стойности трябва да бъде взета предвид също така комбинация от степените на относителна и на абсолютна загуба.

В допълнение трябва да се вземе под внимание конкретната употреба на местообитанието от съответния вид, за да се определи за кои негови части могат да се използват ориентировъчните стойности. Не са определени ориентировъчни стойности за силно застрашени видове; т.е. за праг за значително въздействие се счита всяка стойност, по-голяма от нула.

Що се отнася до 53-те вида от приложение II, не съществуват прагови стойности за 16 от тях; такива не са определени и за 20 от 98-те вида съгласно Директивата за птиците. С други думи, вероятно никаква загуба не се счита за приемлива. Всички тези заключения/данни/прагове са само с ориентировъчна цел. Това означава, че все пак за всяка подходяща оценка се изисква подход, основан на отделния случай.

Г: Предимства на стандартите

След публикуването му документът с насоки е успешно изпробван в германските съдилища и понастоящем се прилага в цялата страна. Въз основа на повече от десет години опит могат да се посочат няколко предимства на този подход:

- повече прозрачност и обективност, ясна рамка за оценяване за оценката на значителни неблагоприятни последици върху целостта;
- правилата за подходящата оценка са ясни за всички (организатори на проекти, консултанти, компетентни органи, органи по опазване на природата, съдии/съдилища и обществеността);
- стандартите гарантират качеството на оценките;
- подходът може да бъде полезен и за други въздействия (във връзка с постепенните загуби);
- осигурява повече правна сигурност и сигурност при планирането.

За повече информация относно разработването или използването в практиката и относно съдебната практика вж.

Lambrecht H., Trautner J. (2007 г.): Fachinformationssystem und Fachkonventionen zur Bestimmung der Erheblichkeit im Rahmen der FFH-VP — Endbericht zum Teil Fachkonventionen, Schlussstand Juni 2007. (Система за специализирана информация и правила за оценка на значимостта в контекста на подходящата оценка — окончателен доклад, част „Правила за специализираната информация“, последна версия от юни 2007 г., на немски език). <https://www.bfn.de/themen/planung/eingriffe/ffh-vertraeglichkeitspruefung.html>

Bernotat, D. (2013 г.): Appropriate Assessment: Standards of significance for more planning certainty. Presentation on Jaspers seminar on nature protection, Brussels, 10.04.2013. („Подходяща оценка: стандарти за значимост за повече сигурност при планирането“. Презентация на семинара по Jaspers по въпросите на опазването на природата, Брюксел, 10 април 2013 г.). <http://www.jaspersnetwork.org/download/attachments/13205585/Appropriate%20assessment%20standards%20-%20Germany.pdf?version=1&modificationDate=1400316957000&api=v2>.

Германия — критерии за оценка на смъртността на диви животни в контекста на проектите и операциите

В периода между 2008 г. и 2016 г. в Германия е разработена система за класификация на значението на смъртността на равнище вид, причинена от антропогенни фактори. В системата се отчитат параметри, свързани с биологията и природозащитния статус на популациите.

Първо е разработен **индекс на биологична чувствителност на популациите**, базиран на параметри като смъртност, дълголетие, възраст при първо размножаване, репродуктивно число, численост на популациите на национално равнище и тенденции при популациите. За повечето параметри измерените стойности са преобразувани в система за присъждане на точки, отразяваща уязвимостта на смъртност, причинена от антропогенни фактори, като се започва от най-висока степен на уязвимост (1 точка) и се стига до най-ниска степен на уязвимост (9 точки).

Създаден е и **индекс на природозащитната стойност**. Този индекс отчита параметри като „статус в националната Червена книга“, „гъстота на популациите в Германия“, „състояние на популациите“ (по системата на мрежата „Натура 2000“) и „отговорност за видовете на национално равнище“.

За да се спомогне за извършването на специфични за видовете оценки, и двата индекса (индексът на биологична чувствителност на популациите и индексът на природозащитната стойност) са събрани в матрица, в резултат на което е създаден **индекс на чувствителност към смъртност**. Този индекс улеснява оценката на загубите на екземпляри от цялата популация. Той позволява да се установи за кои от видовете (в зависимост от това колко са редки, застрашени и чувствителни) загубата само на няколко екземпляра трябва да се счита за значима в контекста на оценките. Индексът на чувствителност към смъртност дава възможност за определяне на онези силно разпространени видове, за които не е необходимо по-подробно разглеждане на риска от смъртност, свързан с проекта, поне тогава когато са засегнати само няколко екземпляра.

В допълнение към индексите органите са изготвили и указания за начина на прилагане на индекса на чувствителност към смъртност в рамките на планирането и оценката на въздействието. При процеса на планиране и процеса на издаване на разрешения рисковете от сблъсък или смъртност трябва да бъдат разгледани за всеки отделен проект. Например рискът от смъртност за птици, свързан с вятърни генератори, електропроводи (сблъсък и поражение от електрически ток) и маршрути на движение (автомобилни пътища и железопътни линии), не само е различен за отделните видове, но може и да зависи от вида на проекта. Същото важи за прилепите.

Поради това при втората стъпка за всеки вид организъм рискът от смъртност, свързан с конкретен вид проект, е групиран в четири класа за птиците (сблъсък с електропроводи, поражение от електрически ток от електрически стълбове със средно напрежение, сблъсък с автомобили и вятърни генератори) и в два класа за прилепите (сблъсък с автомобили и вятърни генератори). Тази оценка се основава на обширен преглед на литературата относно броя на животните, убити вследствие на всеки вид проекти в Германия и Европа, както и на информация за биологията и поведението на видовете (например мобилност, големина на естествения ареал, височина на полета, поведение при полет, маневреност, скорост на придвижване, размер на тялото, размах на крилата или зрение), на публикувани експертни оценки (включително публикувани национални и международни насоки) и на собствени оценки. При тълкуването на статистически данни за жертвите вследствие на различни проекти е взета предвид и гъстотата на съответния вид.

Впоследствие рискът от смъртност, свързан с конкретния вид проекти, е съчетан с общия индекс на чувствителност към смъртност под формата на **индекс на чувствителност към смъртност**, свързана с **конкретни видове проекти**.

За по-голяма яснота следва да се отбележи, че „висок риск от сблъсък“ за електропроводи, вятърни генератори или пътища не означава автоматично „значително увеличен риск от смъртност“ (по смисъла на законите за опазване на околната среда) за видове, при които се наблюдава естествена смъртност от 50—60 %. По-драстични примери са насекомите (например много пеперуди и водни кончета), при които се наблюдава висок риск от сблъсък по пътищата, но така или иначе всяка година 100 % от насекомите във фаза имаго умират от естествена смърт. Тези животни са адаптирани към големи загуби през целия цикъл на тяхната аутокология (висока естествена смъртност, кратка продължителност на живота, голямо репродуктивно число, висока численост на популацията). Следователно по отношение на видовете с кратък живот някои рискове от причинена от антропогенни фактори смъртност, произтичащи от инфраструктура, са с много по-малко значение, отколкото за видовете с голяма продължителност на живота, при които се наблюдават ниска естествена смъртност и ниско репродуктивно число (К-стратегии). Чрез метода на индекса на чувствителност към смъртност тези аутокологични аспекти и разлики се вземат предвид при оценката на специфичните за проекта рискове от смъртност.

И накрая, всеки отделен случай трябва да бъде оценен по отношение на потенциалния конфликт на проекта с броя екземпляри от засегнатите видове. За тази цел се прилага „специфичен за съвкупността риск“ (constellation specific risk — KSR). Оценката на този риск се извършва въз основа на специфична за зоната информация и на параметрите на проекта.

В обобщение индексът на чувствителност към смъртност не може да замени оценката на смъртността във всеки отделен случай. Вместо това различните класификации помагат за конкретизирането на оценката на рисковете от смъртност, например в контекста на Наредбата за намаляване на въздействието (съгласно германския Федералния закон за опазване на околната среда) или разпоредбите на член 6 (подходяща оценка) и член 12 (защита на видовете) от Директивата за местообитанията или разпоредбите на Директивата относно екологичната отговорност. Целта на метода е да се осигури стандартизиран начин за оценяване на въздействието на смъртността на видовете и съответно да се повишат обективността и прозрачността на оценките на въздействието.

Bernotat, D. & Dierschke, V. (2016 г.): Übergeordnete Kriterien zur Bewertung der Mortalität wildlebender Tiere im Rahmen von Projekten und Eingriffen. 3. Fassung – Stand 20.09.2016. – Leipzig (Bundesamt für Naturschutz), 460 S. <https://www.bfn.de/themen/planung/eingriffe/besonderer-artenschutz/toetungsverbot.html>

Италия Национални насоки за оценки по член 6, параграфи 3 и 4 от Директивата за местообитанията

Италия наскоро публикува национални насоки, в които са описани процедурите за скрининг, подходяща оценка и прилагане на дерогации в съответствие с член 6, параграфи 3 и 4 от Директивата за местообитанията.

Документът е изготвен от работна група, съставена от представители на националните и регионалните органи и публичните администрации, компетентни в областта на оценката на въздействието. В него са взети предвид предложенията, получени в рамките на проверката за пригодност и актуализирането на ръководството по член 6 от страна на Комисията.

Насоките са насочени към хармонизиране на национално равнище на прилагането на член 6, параграфи 3 и 4. В тях се препоръчва в процедурата да бъдат включени не само планове и проекти, а планове, програми, проекти, намеси и дейности (П/П/П/Н/Д). Предоставен е „формат за скрининг“, за да се гарантира прилагане на единен подход на този етап и използване на стандартни критерии за оценка на национално равнище. Изготвен е и „формат за възложители на проекти“ за представяне на необходимата информация относно П/П/П/Н/Д. По отношение на подходящата оценка насоките съдържат подробни спецификации относно съдържанието и информацията, която трябва да бъде взета предвид, специалната подготовка и елементи за проучването и качествения и количествения анализ на значимостта на влиянията върху защитени зони по „Натура 2000“.

Що се отнася до дерогацията по член 6, параграф 4, в специална глава от насоките е разгледана оценката на алтернативните решения. В документа се подчертава, че тази оценка остава формално и приложимо във всички случаи необходимо условие за допускане на процедурата за освобождаване, предвидена в член 6, параграф 4, въпреки че се изразява виждането, че в рамките на подходящата оценка тя следва да предвижда и възможност за насочване на предложението към решения с по-слабо въздействие върху околната среда.

В насоките са описани също така критерии за проверка на наложителни причини от приоритетен обществен интерес (НППОИ), методите за определяне и изпълнение на подходящи компенсаторни мерки, както и пояснения, свързани с тяхната проверка и процеса на уведомяване на Европейската комисия чрез попълване на съответния формуляр. Що се отнася до компенсаторните мерки, предложени са следните минимални съотношения на компенсация: съотношение 2: 1 за приоритетни местообитания и/или видове от интерес за Общността (валидно и за местообитания на приоритетни видове); съотношение 1,5: 1 за местообитания и/или видове от интерес за Общността (валидно и за местообитания на видове); съотношение 1: 1 за допълнителни местообитания, видове или местообитания на видове.

<https://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/2019/12/28/303/sg/pdf>

ОЦЕНКА НА ЗНАЧИМОСТТА НА ВЛИЯНИЯТА ВЪРХУ ЗАЩИТЕНАТА ЗОНА ПО „НАТУРА 2000“

(ЧАСТ ОТ ФОРМАТА ЗА СКРИНИНГ, ВКЛЮЧЕН В НАЦИОНАЛНИТЕ НАСОКИ НА ИТАЛИЯ)

1. МЕСТООБИТАНИЯ ОТ ИНТЕРЕС ЗА ОБЩНОСТТА

Местообитания от интерес за Общността (приложение I към Директивата за местообитанията), засегнати от предложението:

—
—

Възможна загуба на местообитания от интерес за Общността:

— Код на местообитанието:
— *повтаря се за всяко засегнато местообитание*

☐ Не

☐ Да
☐ Трайна
☐ Временна

Възможно разпокъсване на местообитанията от интерес за Общността:

— Код на местообитанието:
— *повтаря се за всяко засегнато местообитание*

☐ Не

☐ Да
☐ Трайна
☐ Временна

2. ВИДОВЕ И МЕСТООБИТАНИЯ НА ВИДОВЕ ОТ ИНТЕРЕС ЗА ОБЩНОСТТА

Местообитания от интерес за Общността (приложение II към Директивата за местообитанията и член 4 от Директивата за птиците), засегнати от предложението:

—
—

Възможно обезпокояване на видове от интерес за Общността:

— Вид:
— *повтаря се за всеки засегнат вид*

☐ Не

☐ Да
☐ Трайна
☐ Временна

Възможна пряка/косвена загуба на видове от интерес за Общността
(повтаря се за всеки засегнат вид):

— Вид:
— Брой екземпляри, двойки, ... от стандартния формуляр за данни

☐ Не

☐ Да
Оценка на загубените
видове (брой екземпляри,
двойки...)

Възможна загуба/възможно разпокъсване на местообитания на видове:

— Вид:
— Тип местообитание на видове:
.....
(повтаря се за всяко засегнато местообитание на видове)

☐ Не

☐ Да
☐ Трайна
☐ Временна

3. ОЦЕНКА НА КУМУЛАТИВНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Могат ли други П/П/Н/Д, съвместно с въпросното предложение, да причинят значителен кумулативен и/или синергичен ефект върху засегнатата защитена зона по „Натура 2000“?

☐ Да ☐ Не

Ако отговорът е положителен, посочете кои са тези други П/П/Н/Д и опишете как те, заедно с разглежданото предложение, ще засегнат значително защитената зона:

.....

4. ОЦЕНКА НА КОСВЕНИТЕ ВЛИЯНИЯ

Може ли предложението да има косвени влияния върху защитената зона по „Натура 2000“?

☐ Да ☐ Не

Ако отговорът е положителен, посочете какви са те:

.....

5. СИНТЕЗ НА ОЦЕНКАТА

Може ли П/П/П/Н/Д да причини пряк, косвен и/или кумулативен, дори потенциален ефект върху местообитания от интерес за Общността?

☐ Да ☐ Не

Ако отговорът е положителен, защо?

Може ли П/П/П/Н/Д да причини пряк, косвен и/или кумулативен, дори потенциален ефект върху видове от интерес за Общността?

☐ Да ☐ Не

Ако отговорът е положителен, защо?

Може ли П/П/П/Н/Д да причини пряко, косвено и/или кумулативно, дори потенциално въздействие върху целостта на защитена(и) зона(и) по „Натура 2000“?

☐ Да ☐ Не

Ако отговорът е положителен, защо?

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ ОТ СКРИНИНГА

Заклучения и мотиви (мотивирано становище):

7. РЕЗУЛТАТ ОТ СКРИНИНГА:

☐	Положителен: не е необходима подходяща оценка	☐	Отрицателен: изисква се подходяща оценка
--------------------------	---	--------------------------	--

Източник: Насоки за оценяване на влиянията върху защитени зони по „Натура 2000“ (Италия). *Linee guida nazionali per la valutazione di incidenza (VINCA)*. Direttiva 92/43/CEE "Habitat" art. 6, paragrafi 3 e 4. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, 2019 г.

1.3. Подходяща оценка на национална програма за снабдяване с електроенергия в Ирландия — оценка на кумулативния ефект

Програмата за изпълнение (ПИ) Grid25 представлява план за изграждане на електропреносната мрежа в Ирландия до 2025 г. Тя има за цел да се осигури дългосрочно устойчиво и надеждно снабдяване с електроенергия от възобновяеми и конвенционални източници в големите и малките градове, селата, домовете и на други ключови пазари, които се нуждаят от електроенергия.

Основните разпоредби на ПИ до 2025 г. включват следното:

- обновяване на 2 530 km от съществуващата мрежа и
- изграждане на 828 km нова инфраструктура.

Като стратегия на високо равнище ПИ Grid25 съдържа индикация за видовете инфраструктурни изисквания, които вероятно ще произтекат в бъдеще предвид правителствената политика в областта на възобновяемата енергия и прогнозирания ръст на търсенето, но не е точно разписано местоположението на инфраструктурата, като например електроцентрали или трансформатори или трасето на електропроводите. Вместо това в нея е представен илюстративен преглед на предложения общ подход за бъдещото изграждане на мрежата.

Програмата е подложена на **подходяща оценка** съгласно член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията. Тъй като ПИ се прилага за цялата територия на Република Ирландия и може да има синергичен ефект извън нейните граници, в републиката и в Северна Ирландия е извършен скрининг на всички защитени зони по „Натура 2000“.

Извършена е предварителна проверка на видовете ефекти, които могат да възникнат в резултат на ПИ. Видът на въздействието зависи от вида на изградената инфраструктура, в т.ч.:

- инфраструктура на територията на защитената зона, например електроцентрали, трансформатори и т.н.;
- линейна инфраструктура, например въздушни линии, подземни кабели.

Въздействията, които биха могли да възникнат при прилагането на ПИ, са категоризирани в редица групи:

- загуба/намаляване на площта на местообитанието;
- обезпокояване на ключови видове;
- разпокъсване на типове местообитания или на местообитания на видове;
- намаляване на плътността на видовете;
- промени в ключови показатели на природозащитната стойност, например намаляване на качеството и количеството на водата.

Поради характера на ПИ въздействията са описани в общи линии, но са точно определени за всяка от защитените зони, които са преминали скрининг. При процеса на скрининг са определени приблизително 340 СЗЗ съгласно Директивата за местообитанията и 97 СЗЗ съгласно Директивата за птиците, които потенциално биха могли да бъдат пряко или косвено засегнати от изграждането на инфраструктурата, предложена в ПИ. Още 18 СЗЗ съгласно Директивата за местообитанията и 2 СЗЗ съгласно Директивата за птиците в Северна Ирландия може да бъдат засегнати от трансгранични междусистемни електропроводи.

След това в подходящата оценка са отчетени потенциалните неблагоприятни последици, възникващи в резултат на прилагането на ПИ самостоятелно или във взаимодействие с други планове, програми и/или проекти. Първо е разгледана оценката на кумулативното въздействие, за да се гарантира, че то надлежно ще бъде взето предвид при оценката на потенциалните значителни последици от ПИ.

Оценка на кумулативния ефект

В рамките на оценката са установени основните планове, политики и програми (на национално, регионално и областно равнище), които вероятно ще доведат до благоустройствени проекти, предизвикващи последици, които биха могли да се съчетаят или да си взаимодействат с последиците от ПИ Grid25. За анализа е трябвало да се проучат вероятните последици от всички разглеждани планове/благоустройствени проекти и въпреки ограниченията по отношение на информацията за вероятните последици от някои планове, при анализа са били установени взаимодействията, водещи до кумулативно въздействие за някои планове. В таблицата по-долу са представени няколко примера:

Политика, план, програма или проект	Взаимодействия, водещи до кумулативно въздействие
На национално равнище (пример)	
Програма Transport 21	<p>Потенциални комбинирани въздействия могат да възникнат, когато нови или модернизиран транспортни коридори се изграждат в съответствие с нова или модернизирана преносна инфраструктура. Въздействията могат да включват следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> — загуба на местообитания и обезпокояване. Всички определени за защитени сухоземни зони могат да бъдат засегнати в зависимост от местоположението и трасето на инфраструктурата и преносните линии; — промени в местната хидрология и влияние върху съседни местообитания. Местообитания, зависещи от подземните води, като например мочурища, временни подземни езера и тресавища има най-голяма вероятност да бъдат засегнати; — замърсяване със седименти и свързани с това хидроложки въздействия, когато са засегнати зависими от повърхностните води видове и местообитания. Потенциално засегнати могат да бъдат съмгата, миногата, сладководният прав рак и речната перлена мида;

Политика, план, програма или проект	Взаимодействия, водещи до кумулативно въздействие
	<ul style="list-style-type: none"> — замърсяване на повърхностните и подземните води със замърсители (например горива, смазочни материали, бетон) по време на строителството. Потенциално засегнати могат да бъдат атлантическата съомга, миногата, западноевропейският вид прав рак и речната перлена мида; — обезпокояване на видове по време на строителни дейности и дейности по поддръжка. Видовете, които могат да бъдат засегнати, включват гнездящи и зимуващи птици в крайбрежни и сладководни СЗЗ; видри и земеродни рибарчета, когато благоустройственият проект се осъществява в близост до или преминава през речни корита; прилепи, когато благоустройственият проект засяга горски площи, живи плетове или места за ношуване; — риск от сблъсък с птици, в случай че кабели от въздушната преносна мрежа са разположени в близост до СЗЗ съгласно Директивата за птиците или пресичат летателните пътища на птиците

На регионално равнище (пример)

Регионални планове за управление на отпадъците	<p>Когато на територията на определена защитена зона или в непосредствена близост до нея едновременно са изградени нова инфраструктура за управление на отпадъците и нова инфраструктура за пренос на енергия, могат да възникнат потенциални комбинирани въздействия.</p> <p>Вероятните значителни въздействия са същите като изброените по-горе.</p>
---	--

На областно равнище (пример)

Планове за развитие на области и градове	<p>Потенциални комбинирани въздействия могат да възникнат, когато е налице изискване да се осигури нова инфраструктура чрез прилагане на планове за развитие на области и градове. Осигуряването на свързаната инфраструктура за пренос на енергия може да доведе до вероятни значителни въздействия, както беше описано по-горе.</p>
---	---

Проекти

Проекти за производство на енергия от инсталации в морето	<p>Комбинирани въздействия могат да възникнат при взаимодействието между инфраструктура в морето и инфраструктура на сушата. Въздействията, които могат да възникнат, включват следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> — загуба на местообитания и обезпокояване. Всички определени за защитени сухоземни зони могат да бъдат засегнати в зависимост от местоположението и трасето на инфраструктурата и преносните линии; Загуба на местообитания може да настъпи и в крайбрежни и литорални зони. Загубата на местообитанията ще бъде по-голяма, ако са инсталирани подземни кабели; — замърсяване със седименти и свързани с това хидроложки въздействия, когато са засегнати зависими от повърхностните води видове и местообитания. Потенциално засегнати могат да бъдат съомгата, миногата, сладководният прав рак и речната перлена мида; — замърсяване на повърхностните и подземните води със замърсители (например горива, смазочни материали, бетон) по време на строителството. Потенциално засегнати могат да бъдат съомгата, миногата, сладководният прав рак и речната перлена мида; — обезпокояване на видове по време на строителни дейности и дейности по поддръжка. Видовете, които могат да бъдат засегнати, включват гнездящи и зимуващи птици в крайбрежни и сладководни СЗЗ; морски бозайници, когато има взаимосвързаност между инфраструктурата в морето и инфраструктурата на сушата; видри и земеродни рибарчета, когато благоустройственият проект се осъществява в близост до или преминава през речни корита; прилепи, когато благоустройственият проект засяга горски площи, живи плетове или места за ношуване;
--	--

В оценката се стига до заключението, че изграждането на нова инфраструктура за производство на енергия, съчетано с други стопански проекти, потенциално ще доведе до загуба на местообитания и/или видове, разпокъсване на видове/популации и промени в количеството/качеството на водата. Тези потенциални конфликти могат да бъдат намалени с помощта на мерките, разписани на по-късен етап в подходящата оценка, и при необходимост да бъдат разгледани в екологични оценки на по-ниско равнище.

Оценка на потенциалните значителни последици и предложение за смекчаващи мерки

Както беше посочено по-горе, в програмата за изпълнение Grid25 е представен примерен преглед на предложения общ подход за бъдещото изграждане на мрежата и местоположението на инфраструктурата не е точно разписано. Това води до ограничаване на степента на подробност на оценката, която може да бъде предприета, и означава, че оценката на потенциалните значителни последици трябва да се направи в общ план. Поради това е бил извършен общ преглед на въздействията и на чувствителността. В оценката са определени видовете въздействия върху засегнатите местообитанията и видове организми, които могат да се предвидят за следните основни компоненти на ПИ:

- въздушни преносни линии;
- подземни кабели;
- изграждане на нови подстанции и разширяване на съществуващи подстанции;
- укрепване на електропреносната система в регионите.

По отношение на електропреносната система във всеки регион са определени основните чувствителни зони и са очертани препоръки за избягване на очакваните въздействия (например избягване на някои особено чувствителни зони при укрепването на електропреносната система в региона, препоръки да се избере местоположение на подстанции и въздушни трасета в градски терени или в райони с гъста мрежа от селища, установени още в древността, като същевременно се избягват по-чувствителни планински места и др.).

В оценката е установено и въздействието на редица проекти за изграждане на мрежи, преминавали към етапа на подробно проектиране (въпреки че местоположението и маршрутът на тези проекти все още не са определени), върху защитените зони по „Натура 2000“, които се намират в близост до тях и потенциално могат да бъдат засегнати от въпросните отделни проекти.

Поради стратегическия характер на ПИ Grid25 на този етап не може категорично да се твърди, че ПИ няма да окаже неблагоприятно въздействие върху целостта мрежата „Натура 2000“. Ето защо са предложени смекчаващи мерки, за да се гарантира, че ще се избегне оказването на значителни въздействия.

Предложени са две равнища на смекчаващи мерки. Първото равнище на мерките ще бъде в основата на стратегическия подход за намаляване на въздействията, а второто равнище е по-специфично спрямо въздействията и се прилага, когато се установят значителни въздействия след извършване на оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) и подходяща оценка за проекта.

Очертани са общи смекчаващи мерки за основните категории установени въздействия и за основните местообитания и видове, които потенциално могат да бъдат засегнати. Например по отношение на общата загуба на местообитания и обезпокояването са описани мерки за избягване и смекчаващи мерки за тресавища и торфища, птици, прилепи, видри, зависещи от водата местообитания и видове, речна перлена мида, други защитени видове и т.н.

При разглеждането на смекчаващи мерки ще се отдава приоритет на избягването на въздействията, а когато не могат да бъдат избегнати, въздействията ще се намаляват. В допълнение всички проекти от по-ниско равнище, произтичащи от прилагането на ПИ, ще бъдат подложени на подходяща оценка, когато станат известни допълнителните подробности за проектирането и местоположението.

Счита се, че след включването на смекчаващи мерки програмата за изпълнение Grid25 няма да има значителни неблагоприятни последици върху целостта на мрежата „Натура 2000“. Въпреки това всички проекти, които предстои да бъдат приложени в рамките на ПИ, ще бъдат подложени на скрининг и на подходяща оценка в съответствие с изискванията.

Източник: Доклад за оценка на въздействието върху защитена зона по „Натура 2000“ в подкрепа на подходящата оценка на програмата за изпълнение Grid25. На разположение на адрес:

<https://www.eirgridgroup.com/site-files/library/EirGrid/Natura-Impact-Statement-in-Support-of-the-Appropriate-Assessment-of-the-Grid25-Implementation-Plan.pdf>

2. НАЛОЖИТЕЛНИ ПРИЧИНИ ОТ ПРИОРИТЕТЕН ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС (НППОИ)

2.1. Примери за различни видове НППОИ и тяхната обосновка

Член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията:

„Ако даден план или проект трябва да бъде осъществен въпреки негативната оценка на въздействието върху територията поради *наложителни причини от по-важен обществен интерес*, включително и такива *от социален или икономически характер*, и поради липсата на алтернативно решение, държавата членка предприема всички необходими компенсаторни мерки, за да осигури цялостната кохерентност на „Натура 2000“. Държавата членка информира Комисията за приетите от нея компенсаторни мерки.

Ако в съответната област има приоритетен природен тип местообитание и/или приоритетен вид, единствените съображения, които могат да бъдат посочени, са свързаните със *здравето на човека или обществената безопасност, с благоприятни въздействия върху околната среда от първостепенно значение или други наложителни причини от приоритетен обществен интерес съгласно становището на Комисията*“.

I. **НППОИ от социален или икономически характер (защитена зона с неприоритетни целеви характеристики)**

Проект: предложение за модернизиране на съществуваща пречиствателна станция в Lough Talt, Co. Sligo (Ирландия, 2019 г.).

Описание на проекта и на защитената зона по „Натура 2000“:

От 50-те години на XX век насам планинското езеро Lough Talt, което е част от C33 IE0000633 Lough Hoe Bog, служи като източник на вода за население от над 13 000 души благодарение на една-единствена пречиствателна станция. Необходимо е модернизиране на пречиствателната станция, за да се осигури постоянно снабдяване с питейна вода, отговаряща на настоящите нива на водочерпене. Заключение от хидрогеоложките проучвания е, че при продължителни периоди на сухо време водочерпенето от езерото допринася за значителен спад в нивото на езерото, което оказва неблагоприятно въздействие върху местообитанието на спираловидния охлюв на Гайер *Vertigo geyeri*. За да се избегне това въздействие, би трябвало водочерпенето да се намали с приблизително 50 % през значителна част от годината.

Въпреки че от 2007 г. насам в защитената зона не е регистрирано наличие на охлюва *V. geyeri*, неговата популация се счита за важна в национален мащаб и трябва да бъде възстановена. Благодарение на предложените мерки за опазване условията на местообитанието ще се подобрят чрез система за напояване и възстановяване на влажни зони. С тези мерки обаче не се смекчава историческата загуба на видове поради натиска вследствие на водочерпенето. С предложението проект ще продължат да се променят биотичната и абиотичната среда, които определят структурата и функцията на популацията на *V. geyeri*, като по този начин се забавя постигането на предвидената в проекта цел на опазването.

Алтернативни решения:

Оценени са седем алтернативи, включително сценария „без предприемане на действия“ (нулев вариант), с оглед на последиците за здравето и социалните и екологичните последици, свързани с тях. Единственият възможен вариант в неотложен план е да се осигури модернизирано пречистване в съществуващата пречиствателна станция, за да се подобри равнището на пречистване от паразитни протозои и превишаването на стойностите на замърсителите от трихалометани (ТХМ) в околната среда. С това модернизиране ще се осигури вода, която е безопасна за пиене от местното население за приблизително 7—10 години, докато се разработва и прилага устойчиво решение в дългосрочен план.

Обосновка на НППОИ:

Осигуряване на безопасна и надеждна питейна вода за население от над 13 000 души.

Предложени компенсаторни мерки:

Предлага се възстановяване на устойчива популация на спираловидния охлюв на Гайер в специалната защитена зона чрез подробна програма за временно напояване на ключови местообитания във варовикови мочурища, докато товарът вследствие на водочерпенето не бъде отстранен. Във връзка с управлението на напояването за период от четири години са предложени непрекъснато наблюдение на функцията на системата за напояване и поэтапно преместване на охлюви в местообитанието в мочурището, като се започне от по-малко чувствителни видове и се стигне до преместването на *Vertigo geyeri* от друга специална защитена зона, в която той има благоприятен природозащитен статус.

II. Обосновка на НППОИ: защита на живота и собствеността

Проект: Използване на управляем полдер за защита от наводнения в Rösa (Германия, 2014 г.).

Описание на проекта и на защитената зона по „Натура 2000“:

Целта на проекта е да се модернизират настоящите структури за защита от наводнения под формата на сух полдер, който се намира до село Rösä, с коефициент на опасност BVK_{200} (най-високото равнище при максималното водно количество, което настъпва веднъж на 200 години). Основните елементи на проекта са следните: около 7,5 km възстановени диги с ширина в основата 5 m и ширина на билото 3 m; нови приточни и изпускателни инсталации; и две защитни стени срещу наводнения с дължина 1 225 m и 310 m. Настоящите диги осигуряват защита само срещу KO_{100} , но поради непредсказуеми екстремни метеорологични условия наводнения, надвишаващи това равнище, биха могли да нанесат сериозни вреди на селища и предприятия, разположени надолу по течението от настоящия полдер.

Проектът ще бъде изграден в C33 DE4340301 Muldeue oberhalb Pouch и ще засегне следните типове целеви местообитания чрез пряко усвояване на земя: 6430 — 604 m² (0,17 % от площта на този тип местообитание в C33); 6510 — 40 665 m² (20,33 %); 91F0 — 456 m² (0,46 %). Според официалната германска методика за оценяване на значимостта на въздействието всички тези въздействия се считат за „значителни“ (включително въздействията с очевидно незначително усвояване на земя, тъй като освен самия процент усвоена земя се вземат предвид много фактори).

Алтернативни решения:

Поради характера на речната долина не съществуват алтернативни проекти; търсенето на алтернативи обаче е довело до нанасянето на много малки корекции в проекта, които ще намалят неговите неблагоприятни последици (като например промяна в наклона на склона на дигата, позволяваща възстановяване на пасища, леки премествания на диги и стени и др.).

Обосновка на НППОИ:

Изграждането на дигата за полдера е необходимо, за да се повиши безопасността на дигата, както и да се защити населението от наводнения. Поради това основната обосновка на НППОИ е свързана с безопасността на обществеността и здравето на човека.

Предложени компенсаторни мерки:

На територията на C33 ще бъде създаден тип местообитание 6430 в съотношение 1: 8. По наклоните на дигата, предимно извън C33, ще бъде пресъздаден тип местообитание 6510 в съотношение 1: 5. Загубените горски местообитания 91F0 (с качество „Г“) ще бъдат компенсирани чрез засаждане на нова гора със същия състав от видове в съотношение 1: 4, както и засаждане на „пояс“ от дървета покрай съществуващи гори в съотношение 1: 16, като всички дървета ще бъдат предимно извън защитената зона. За да се запази кохерентността на мрежата, площта на C33 ще бъде увеличена, така че да бъдат обградени местата, където се прилагат компенсаторни мерки.

III. Обосновка на НППОИ: други причини, включително от социален и икономически характер

Проект: Благоустройствен проект за високоскоростен влак между Тур и Бордо (Франция, 2013 г.).

Описание на проекта и на защитената зона по „Натура 2000“:

Проектът се отнася до нова високоскоростна железопътна линия между Тур и Бордо. Това включва полагане на нова линия (302 km) и свързването ѝ със съществуващите железопътни линии (38 km), както и странични пътища, басейни, съоръжения за производство на електроенергия, надлези и подлези (за селскостопански пътища, екопасажи), работни платформи и спомагателни съоръжения.

Маршрутът ще пресича четири C33 съгласно Директивата за птиците (FR5412006 Vallée de la Charente en amont d'Angoulême, FR5412018 Plaines du Mirebelais et du Neuvilleois, FR5412021 Plaines de Villefagnan, FR5412022 Plaine de la Mothe St Héray Lezay) и две C33 съгласно Директивата за местообитанията (FR5402010 Vallée du Lary et du Palais, FR5400405 Coteaux calcaires laine de la Mothe St Héray Lezay). Неблагоприятните последици се изразяват във вероятно унищожаване на 1,9 ha влажни ливади и 4,2 ha вторични местообитания, които са важни за опазването на ливадния дърдавец *Crex crex*. Линията също така ще засегне пряко 185 ha и непряко ще засегне (смушаване) 2 947 ha потенциални местообитания на стрепет *Tetrax tetrax*; ще доведе до унищожаването на 2 ha местообитания (влажни степи) на сатирче *Coenonympha oedipus*; както и до унищожаването на 0,35 ha на един от най-добрите образци на местообитанието 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовикови субстрати (*Festuco-Brometalia*) и до разпокъсване на местната свързаност на това местообитание.

Алтернативни решения:

Оценени са три алтернативи на трасето. По отношение на високоскоростната железопътна линия не е възможна голяма гъвкавост за въвеждане на частични промени в трасето; затова е направено заключението, че избраната алтернатива оказва най-малко неблагоприятни въздействия върху защитените зони по „Натура 2000“, като все пак е технически осъществима.

Обосновка на НППОИ:

С дължина от 340 km тази нова високоскоростна железопътна линия (TGV) между Тур и Бордо е един от най-важните железопътни проекти в европейски мащаб. Благодарение на нея ще бъде създадена ефективна връзка на атлантическото крайбрежие, която да задоволи нарастващото търсене на мобилност. С търговската скорост от 300 km/h тя ще улесни пътуването на пасажерите и ще подобри обслужването на градовете по трасето. Тъй като за да се стигне от Париж до Бордо са нужни едва малко повече от два часа, конкурентното предимство на железопътния над въздушния транспорт става решаващо и това способства за преминаването към друг вид транспорт. Този проект ще играе важна роля за укрепването на трансевропейската ос, като чрез атлантическото крайбрежие свърже регионите в Северна Европа и Източна Европа с Югозападна Франция и Иберийския полуостров.

Той също така ще насърчи дейността в съответните територии, например: подобряване на конкурентоспособността и разширяване на пазарите за регионални предприятия; улесняване на пътуването с цел извършване на дейности, които изискват висока степен на мобилност, като е силен довод за създаване на ново предприятие или преместване от Париж в регионите; развиване на туризъм, по-специално краткосрочни престои; създаване на работни места в периода на строителство и експлоатация; разработване на големи градоустройствени проекти. За пътуващите влакът е бързо и удобно транспортно средство, което е 34 пъти по-безопасно от автомобила. TGV може да превози до 1 000 пътници със скорост 300 km/h. Той е и енергийно ефективен и спестяващ пространство вид транспорт.

Високоскоростният влак има ключова роля за намаляването на разходите за енергия и за устойчивото развитие на регионите. Той генерира 20 пъти по-малко емисии на парникови газове от един автомобил и 45 пъти по-малко от един самолет. Той не причинява замърсяване на въздуха на местно равнище: 90 % от движението се осигурява от електрически влакове. За общността цената за превоза на пътници или товари от гледна точка на замърсяването, инцидентите и въздействието върху изменението на климата е 4,5 пъти по-висока с автомобилен транспорт, отколкото с железопътен транспорт.

Предложени компенсаторни мерки:

По отношение на ливадния дърдавец, за да се компенсира загубата на местообитание от 6,1 ha, са закупени 35 ha. По отношение на стрепета схемата за компенсация в три СЗЗ ще обхваща 702 ha: ще бъдат закупени 160 ha, а за 542 ha ще има договор за управление, като мерките ще бъдат в съответствие с плановете за управление на СЗЗ. Предвидена е програма за наблюдение и частна организация ще вземе участие в програма за повторно въвеждане на видове. Ще бъдат закупени 5 ha земя с тип местообитание 6210 (съотношение на компенсацията 1: 14).

IV. Обосновка на НППОИ: други причини вследствие на становище на Комисията

Проект: Удълбочаване на водните пътища по река Дунав между Щраубинг и Вилсхофен; по отсечката Щраубинг—Дегендорф (Германия, 2019 г.).

Описание на проекта и на защитената зона по „Натура 2000“:

В участъка между Щраубинг и Дегендорф в река Дунав (около 40 km) досега не са създадени условия за корабоплаване, когато нивото на водата е ниско (дълбочина на газене от 2 m), за разлика от участъка нагоре по течението (2,90 m) и надолу по течението (2,70 m), което го превръща в участък с недостатъчен капацитет. Дълбочината на газене от 2,50 m може да бъде постигната само при средни води, каквито има едва 144 дни в годината. Целта на проекта е да се преодолее тази пречка пред корабоплаването и да се установят подобрени мерки за защита от наводнения. Резултатът от окончателния проект ще бъде удълбочаване на речното корито с 20 cm — до 2,20 m спрямо настоящото ниско ниво на водата от 2,00 m. Също така речното корито ще се удълбочи с 45 cm — до 2,65 m в участък, който е дълъг 9,7 km. Същевременно мерките за защита от наводнения следва да осигуряват защита от ВК₁₀₀ (максималното водно количество, което настъпва веднъж на 100 години).

В участъка Щраубинг—Вилсхофен на проекта се случват най-голям брой инциденти поради настоящия профил на фарватера. В проучването се посочват 39 инцидента годишно (2004 г.), като до 2025 г. те се увеличават на 55,4 поради нарастващия обем на транспорта.

Проектът ще засегне голяма СЗЗ (4 720 ha) DE7142301 Donauauen zwischen Straubing und Vilshofen. Установени са вероятни значителни преки, косвени и комбинирани въздействия за 7 вида риба, 1 вид пеперуди и 1 вид мекотели и 7 типа местообитания, включително приоритетен тип 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior*.

Алтернативни решения:

Освен избрания план на проекта внимателно са оценени четири други алтернативни решения, както и една нулева алтернатива. Нито една от алтернативите не би довела до значително по-ниско въздействие от избрания вариант, тъй като те биха обхванали по-голяма площ на СЗЗ от предложения проект или биха засегнали значително по-голямо местообитание на защитени видове.

Обосновка на НПОИ:

- а) постигане на целта на националната и европейската транспортна политика: чрез удълбочаването на участъка между Щраубинг и Вилсхофен ще се изградят липсващите участъци в съществуващата връзка по водния път, свързваща Северно море с Черно море чрез река Рейн, река Майн, канала Рейн—Майн—Дунав и река Дунав. Съгласно Регламент (ЕС) № 1315/2013 относно насоките на Съюза за развитието на трансевропейската транспортна мрежа федералният воден път по река Дунав образува част от основната мрежа на трансевропейската транспортна мрежа и той е от голям икономически интерес за Европа;
- б) по-добра свързаност между вътрешните пристанища: с проекта ще се подобрят условията за корабоплаване в зоната на проекта, когато нивата на водата в река Дунав са ниски. За разлика от други видове транспорт корабоплаването по река Дунав има свободен транспортен капацитет, който може да се използва ефективно, като се удълбочи фарватерът за кораби;
- в) безопасност и улесняване на корабоплаването: чрез изпълнението на проекта честотата на инцидентите може да се намали от очакваните 55,4 на 42,4 на година, въпреки увеличеното движение;
- г) прогнозирано увеличение на транспорта: до 2025 г. се очаква обемът на товарите да се увеличи от 7,0 милиона тона/година (2007 г.) на 9,7 милиона тона/година или да се увеличи с 50 % до 10,5 милиона тона/година.

Предложени компенсаторни мерки:

Всички засегнати типове местообитания, включително приоритетен тип 91E0*, ще бъдат компенсирани чрез създаване на нови местообитания в съотношение 3:1. За *Maculinea nausithous* ще бъдат създадени нови тревни местообитания, както и нови местообитания за *Unio crassus* под формата на нови речни острови и речни ръкави (речните ръкави се обитават и от засегнатите видове риба). Предвидено е дългосрочно наблюдение и управление на опазването на новите местообитания.

Становище на Комисията (пълната версия е публикувана на адрес: (https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm)).

3. КОМПЕНСАТОРНИ МЕРКИ

3.1. Примери за компенсаторни мерки съгласно член 6, параграф 4

План или проект	Железопътна линия на дълги разстояния между два възела и подновяване на 100-годишен мост в Баден-Вюртемберг (Германия). Проектът включва подравняване на трасето, улеснено с тунели.
Засегната защитена зона по „Натура 2000“	Засегнатата защитена зона е DE 7220-311 Glemswald und Stuttgarter Bucht (3 813 ha, с 31 разпокъсани подзони).
Въздействие	Въздействието се дължи на усвояването на земя и последваща загуба и увреждане на местообитания, включително изсичане на възрастни дървета. Засегнатите активи от интерес за Общността са следните: Вид: популация на приоритетния вид, включен в приложение II към Директивата за местообитанията — <i>Osmoderma eremita</i> , който е с благоприятен природозащитен статус. Местообитание: 6510 Низинни сенокосни ливади (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)

Компенсаторни мерки	<p>— определяне на 50 ha земя, която е близо до национален природен резерват, за защитена зона по „Натура 2000“ (<i>Neuweiler Viehweide</i>).</p> <p>— управление на определената за защитена зона земя, предназначена за <i>*Osmoderma eremita</i>, чрез възстановяване на основните екологични характеристики, които са необходими за оцеляването на вида.</p> <p>Управляваната земя, определена за защитена зона, свързва две съществуващи основни защитени зони, които са били отделени, като има ефекта на екологична граница по отношение на приоритетния вид. Очаква се резултатът от целевото управление да запази благоприятния природозащитен статус на приоритетния вид.</p>
----------------------------	---

Източник: C(2018) 466 final от 30.1.2018 г.

План или проект	Път В173 между селища в Бавария (Германия)
Засегнатата защитена зона по „Натура 2000“	<p>Засегнатата защитена зона е зоната от значение за Общността (ЗЗО) DE 5833-371 Maintal von Theisau bis Lichtenfels (872 ha), която в голяма степен съпада със СЗЗ DE 5931-471.02 Täler von Oberem Main, Unterer Rodach und Steinach.</p> <p>Площта на СЗЗ е по-засегната, отколкото тази на ЗЗО. Функцията на защитената зона е свързана с 9 други защитени зони по „Натура 2000“ в континенталния биогеографски регион. Защитената зона се състои от застрашени от наводнения местообитания със застояла и течаща вода.</p>
Въздействие	<p>Корекцията на трасето на пътя пресича мрежата „Натура 2000“ и оказва влияние чрез усвояване на земя (загуба на местообитание) и обезпокояване/увреждане на местообитанията и видовете по време на строежа и експлоатацията на пътя, главно в резултат на азотни отлагания. Подробно описание:</p> <p>засегнати от проекта типове местообитания, включени в приложение I: 6, от които един е приоритетен (91E0*);</p> <p>засегнати видове, включени в приложение II: 5, от които 3 са включени и в приложение IV.</p> <p>Значителни въздействия върху:</p> <p>типове местообитания, включени в приложение I към Директивата за местообитанията — 3150, 6430, 6510 и 91E0*</p> <p>вида птици <i>Circus aeruginosus</i>, включен в приложение I към Директивата за птиците</p>
Компенсаторни мерки	<p>Взето е решение за пропорционалност на компенсацията, за да се балансира загубата на местообитания в рамките на цялостната кохерентност на мрежата „Натура 2000“ в съотношение:</p> <p>1:3 за типовете местообитания 3150, 6430 и 91E0*;</p> <p>1:6 за тип местообитание 6510.</p> <p>Разширяване на ЗЗО с 2 ha.</p> <p>Създаване на местообитание от тръстика за <i>Circus aeruginosus</i>.</p> <p>Финансов план и план за мониторинг и оценка</p> <p>Според Европейската комисия този план зависи от следните условия:</p> <ul style="list-style-type: none"> — изпълнение в съответствие с работния план, представен на Европейската комисия, от страна на германските органи; — доклади за мониторинг и оценка в съответствие с работния план, представени според договореното с германските органи. Докладът трябва да бъде предоставен на разположение на обществеността в интернет; — резултатите от мониторинга и оценката за мрежата „Натура 2000“ трябва да бъдат взети предвид, за да се предвидят оценка и преглед на компенсаторните мерки и на смекчаващите мерки, свързани с проекта; — Германия изпълнява ангажиментите по отношение на мрежата „Натура 2000“ за защитена зона DE 5833 — 371 съгласно член 4, параграф 4 и член 6, параграф 1 от Директивата за местообитанията.

Източник: C(2015) 9085 final от 18.12.2015 г.

План или проект/	<p>Национален път В 252/В 62; 17,56 km нов път, който да пресича общините Мюнхаузен, Ветер и Лантал (Хесен).</p> <p>Връзка север-юг между регионите Падерборн-Корбах и Марбург-Гисен. Национален път В 62 свързва Биденкопф чрез Кьолбе с дългите транспортни оси Гисен—Марбург—Касел.</p> <p>Новото подравняване включва преустройство и преместване на публична инфраструктура, като общински пътища, енергийни мрежи, железопътна линия и газопровод.</p>
Засегната защитена зона по „Натура 2000“	<p>Обхватът на подходящата оценка включва няколко защитени зони по „Натура 2000“. Заклученията са следните:</p> <p>Защитена зона DE 5017-305 Lahnhänge zwischen Biedenkopf und Marburg: не е неблагоприятно засегната от проекта.</p> <p>Защитена зона DE 5018-401 Burgwald: повлияна е от проекта положително, тъй като проектът ще бъде по-отдалечен от защитената зона и по-голямата част от натоварването на съществуващия Национален път В 252 ще бъде намалена.</p> <p>Защитена зона DE 5118-302 Obere Lahn und Wetschaft mit Nebengewässern: върху тази защитена зона ще бъдат оказани значителни въздействия.</p>
Въздействие	<p>Корекцията на трасето на национален път В 252/В 62 пресича мрежата „Натура 2000“ на три места. Прекият натиск се изразява в загуба и влошаване на състоянието на местообитанията; налице са бариерни ефекти и азотни отлагания, които като цяло оказват влияние върху местообитанията и видовете чрез обезпокояване и влошаване на състоянието на местообитанията. Активите, които са обект на значителни последици от тези въздействия, са следните:</p> <p>— типове местообитания, включени в приложение I към Директивата за местообитанията:</p> <p>91E0* (алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i>);</p> <p>3260 (плаваща растителност от типа <i>Ranunculion fluitantis</i> и <i>Callitriche-Batrachion</i> vegetation).</p> <p>— видовете, включени в приложение II към Директивата за местообитанията:</p> <p><i>Cottus gobio</i> и <i>Lampetra planeri</i></p> <p>Всички типове местообитания, включени в приложение I, и други местообитания на видове са обект на значителни въздействия в резултат от повишените равнища на отлагания на азот. Повишената утайка има значителни неблагоприятни последици върху всички водни видове. Най-значително увреждане, пряко и косвено, е причинено на тип местообитание 91E0* поради торене и подкисляване с азотни газове.</p>
Компенсаторни мерки	<p>Загуба на тип местообитание 91E0* алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i>.</p> <p>Компенсация на преките въздействия: съотношение 1:3.</p> <p>Компенсация на косвените въздействия: съотношение 1:2.</p>

Източник: C(2012) 3392 от 29.5.2012 г.

План или проект/	<p>Удълбочаване и разширяване на фарватера на река Майн по протежение на участъците Випфелд, Гарицат и Швайнфурт (Бавария/Германия)</p> <p>Основната цел на проекта е да се разшири съществуващият фарватер на река Майн между шлюзовете Випфелд (километър 316,12) и Отендорф (километър 345,29) от 36 m на 40 m и да се удълбочи водният път на реката от 2,50 m понастоящем на 2,90 m. Това ще повиши физическата маневреност на плавателните съдове.</p>
------------------	---

Въздействие	Приоритетният тип местообитание от значение за Общността 91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> и тип местообитание 6510 Низинни сенокосни ливади ще бъдат засегнати в особена степен. И двата типа местообитания ще бъдат пряко увредени, което включва загуба на 9 460 m ² площ за 91E0* и загуба на 6 440 m ² за 6510.
Засегнатата защитена зона по „Натура 2000“	Обхватът на подходящата оценка включва подмрежа на мрежата „Натура 2000“, която е в съседство на речното корито. Заключенията от ПО за всяка защитена зона по „Натура 2000“ са следните: Защитена зона Maintal zwischen Schweinfurt und Dettelbach (C33): не са оказани значителни влияния. Защитена зона Mainau zwischen Grafenrheinfeld und Kitzingen (330): оказани са значителни влияния. Защитена зона Maintal bei Sennfeld und Weyer (330): оказани са значителни влияния. Защитените зони, които са засегнати в значителна степен, имат площ от 1 706 ha.
Компенсаторни мерки	Прието е пропорционалността да бъде в следните съотношения: Тип местообитание 6510: съотношение от почти 1:7 Тип местообитание 91E0*: съотношение от почти 1:4 В последния случай при определянето на съотношенията се взема предвид фактът, че срокът на пресъздаване на местообитанията може да отнеме няколко десетилетия. Зоната за компенсиране е в същата местност, тъй като необходимата екологична функция се намира наблизо. Засегнатите защитени зони по „Натура 2000“ ще бъдат разширени с предложените компенсаторни мерки и впоследствие ще бъдат определени за защитени зони и нотифицирани от държавата членка. Предвидени са общо 10 мерки за зоните, изложени на риск от наводнение — Швайнфурт и Випфел.

3.2. Свързани с времето аспекти на компенсаторните мерки

Германия — свързани с времето аспекти на компенсаторните мерки (данни, извлечени от LANA, 2004 г.) ⁽⁴⁾

Мерките за осигуряване на кохерентност, ако са технически осъществими, следва вече да бъдат изпълнени и да функционират, когато настъпи вредата. Според Европейската комисия пресъздаването на подходящо местообитание за засегнатия вид може да се приеме като мярка за осигуряване на кохерентност само ако „създадената зона е достъпна към момента, когато засегнатата зона изгубва природната си стойност“ (ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ, 2000:49).

Поради това експертите са постигнали широк консенсус, че мерките за осигуряване на кохерентност следва да бъдат предприети още преди изпълнението на проекта (началото на изграждането) или поне преди настъпването на значителното увреждане на съответната защитена зона по „Натура 2000“, така че да са готови за употреба и да бъдат максимално функционални в момента на настъпване на вредата (например BAUMANN et al. 1999:470, AG FFH VERTRÄGLICHKEITSPRÜFUNG 1999:72, SSYMANK et al. 1998:39, WEYRICH 1999:1704, EUROPEAN COMMISSION 2000:49, SCHRÖDTER 2001:17, FGSV 2002:18, BERNOTAT 2003:25).

Във връзка с това Федералният административен съд (в решение от 17 май 2002 г.) също посочва опасността от „забавяне по отношение на функциите“. ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ (2000:50) изисква по правило резултатът от мярката да бъде налице, когато настъпи увреждане на защитената зона, засегната от проекта, освен ако може да се докаже, че тази едновременност не е необходима, за да се гарантира приносът на защитената зона към мрежата „Натура 2000“.

⁽⁴⁾ LANA / правила на постоянния комитет на LANA относно наемите (2004 г.): технически изисквания за мерки за осигуряване на кохерентност в съответствие с член 34, алинея 5 от Федералния закон за опазване на околната среда (BNatSchG). — приложение към тема 4.6 от 87-ата среща на LANA на 4—5 март 2004 г.

Разбира се, ако изобщо могат да бъдат допуснати, такива забавяния по отношение на функциите са възможни само ако може да се очаква със сигурност, че обществените мерки ще доведат до необходимото компенсиране и съответно до възстановяване на кохерентността (RAMSAUER 2000:608).

Следователно във всеки отделен случай трябва да се провери дали в контекста на екологичната кохерентност на „Натура 2000“ тези забавяния по отношение на функциите могат или не могат да бъдат допуснати. По-долу са описани съвкупност от случаи, свързани с това (случай А: пълна функционалност на мерките за осигуряване на кохерентност, необходима по време на настъпването на увреждането; случай Б: по време на настъпването на увреждането не е необходима пълна функционалност на мерките).

Ако забавянията по отношение на функциите не могат да бъдат съгласувани със съответната цел на опазването, признаването на мярката за осигуряване на кохерентност трябва да бъде отгледено.

Случай А: пълна функционалност на мерките за осигуряване на кохерентност, необходима по време на настъпването на увреждането.

Типът местообитание или местообитанията, необходими за даден вид, трябва да бъдат напълно функционални, преди да настъпи увреждането, особено ако съществува опасност от загуба на съответна (частична) популация на защитен вид съгласно приложение 2 към Директивата за местообитанията или приложение 1 към Директива за птиците. В такива случаи само предварително приложените мерки, които вече са ефективни към момента на намесата, могат да се считат за достатъчни мерки за осигуряване на кохерентност. От съображения за опазване на природата не може да бъде допуснато забавяне по отношение на функциите.

По същество продължителността на времето, необходимо за развитие на местообитанията на видовете, зависи, от една страна, от периодите на развитие на съответните местообитания в зоната, а от друга — от достъпността на зоните в рамките на необходимото възстановяване на популацията. Потенциалът на видовете за възстановяване на популацията се определя, наред с другото, от пространственото разпространение на видовете, появата на конкретни центрове на разпространение и изходните популации в близките географски райони, специфичната за вида мобилност и способността за разпространение и безпрепятствената достъпност на районите.

Ако намесата засяга места с наличие на много рядък вид или видове с ниска мобилност, има много малка вероятност местообитанието, създадено чрез мерки за осигуряване на кохерентност, да бъде заселено с нови популации или популациите в него да бъдат възстановени чрез външни екземпляри. В този случай е от решаващо значение местообитанията да са предварително развити възможно най-близко до засегнатата популация и същите екземпляри или популации да имат възможност да заселят местообитанието преди намесата като спасително местообитание. След значително увреждане на популацията често не може да се гарантира пълно възстановяване на популацията в местообитанието на по-късен етап.

В случая на типове местообитания времето за развитие на местообитанията се определя от тяхната способност за възстановяване, от абиотичните условия на защитената зона, които трябва да се създадат, и от заселването на характерни растителни и животински видове (вж. например RIECKEN et al. 1994:21ff). Пълна функционалност по смисъла на случай А може да бъде постигната само за типове местообитания, които имат по-кратък период на развитие.

Предварително прилагане на мерки

За да може, при случай А, мерките да останат в сила, финансирането и прилагането им трябва да бъдат възможни още преди окончателното разрешаване на проекта (...). На практика в този случай например съществува възможност районът да се осигури още преди решението за одобрение на плана чрез предварително придобиване на земя или придобиване на земя на ранен етап. По принцип поетапните процедури предлагат по-благоприятни условия за това.

Поради специалното изискване за правна сигурност на решението за одобрение на по-късен етап, в предварителната процедура за оценка на въздействието, предвидена в Директивата за местообитанията (например за определяне на трасета или в процедури за устройствено планиране), основните решения относно предмета, местоположението и обхвата на мерките за осигуряване на кохерентност често трябва да бъдат вземани още на етапа на проектиране. (вж. например KÜSTER 2001). Ако структурата на проекта остане същата, те няма да се променят съществено в хода на издаването на разрешение за проекта; мерките могат да бъдат приложени предварително, веднага щом основната осъществимост на проекта бъде установена.

Инструментите за допълване на популациите в зоните и компенсаторните мерки, които вече са установени в други ситуации, също показват, че прилагането на по-ранен етап на мерките е възможно и може да се приложи на практика от гледна точка на планирането (вж. например AMMERMAN et al. 1998, BUNZEL & BÖHME 2002). Като допълнителна възможност в този случай могат да бъдат сключени споразумения между оператора на проекта и оператора на резервата. Тези споразумения биха позволили приложените мерки да бъдат поети от оператора на резервата и за тях да се предоставят финансови компенсации, в случай че проектът по някаква непредвидена причина изобщо не се осъществи.

Следващият пример за планиране на проект А 26 също така показва, че освен възможността за предварително придобиване на земя е целесъобразно също така във фазите на изграждане етапите на планиране и одобрение да се използват за предварително прилагане на мерките.

Пример: Предварително изпълнение на мерките в случая на проект А 26

Защитената зона за птици, върху която проектът е оказал въздействие, е засегната и увредена от строителството на няколко свързани отсечки. По време на разрешаването на настоящата фаза на изграждане вече са въведени мерки за осигуряване на кохерентност, които отчасти са насочени само към увреждания, произтичащи от двете следващи фази, за които все още не е взето решение за одобрение на планирането. За да може мерките за създаване на нови местообитания да развият своята ефективност, още при одобряването на плана за тази фаза на изграждане трябва да се провери дали е установен обхватът на мерките, изискван съгласно подходящата оценка. По този начин изпълнението на мерките се изтегля с около пет години и съответно се избягва разлика във времето между увреждането и компенсаторната функция.

Предпоставките за това са наличието на парцели земя с необходимия мащаб, определен от експерти, съгласието за ограничения във връзка с управлението за работещите там земеделски стопани и при необходимост, наличието на средства за предварителна компенсация, които се изплащат много преди решението за одобрение за следващата фаза на изграждане. Шансовете за възникване на такива рамкови условия за изпълнение със сигурност трябва да се тълкуват за всеки отделен случай. При проект А 26 тези условия очевидно са налице. Предварителното придобиване на земя е позволило да се осигурят съответните райони. Подходът, избран при тази процедура, се приветства, тъй като предотвратява заплахата от временни функционални недостатъци и гарантира непрекъснатата кохерентност на мрежата „Натура 2000“ по време на целия проект, без да причинява забавяне на изпълнението на проекта.

Когато е необходимо, също така е възможно да бъде получено отделно одобрение на планирането на мерките за осигуряване на кохерентност, което предвижда по-ранното им прилагане. Разбира се, организаторите на проекти винаги имат възможност доброволно да приложат мерките по-рано за своя сметка. Ако бъдат приложени много по-рано, в контекста на разпоредбите относно намесата, мерките за осигуряване на кохерентност биха могли да окажат положително въздействие върху размера на компенсаторните мерки и мерките за възстановяване, тъй като допълнителните разходи, направени за временни функционални недостатъци, могат да бъдат намалени.

Операторите на проекти от публичния сектор и операторите на проекти, изпълняващи много или големи проекти, евентуално с поэтапни процедури за одобрение, имат най-голяма възможност за действие в този случай и следователно носят особена отговорност.

Случай Б: в момента на настъпването на увреждането не е необходима пълна функционалност на мерките за осигуряване на кохерентност

Не е задължително типът местообитание или местообитанието на вида да са напълно функционални преди началото на значителното увреждане. Поради определени технически причини, които трябва да бъдат изложени изчерпателно, забавянето по отношение на функциите е оправдано до достигане на пълната ефективност на мярката и трябва да бъде компенсирано чрез прилагане на мерките в съответен по-голям мащаб. Доказано е, че по този начин се гарантира също приносът на защитената зона към мрежата „Натура 2000“.

И в тези случаи следва да се цели предварително прилагане на мерките. Опитът, натрупан от прилагането на други инструменти за опазване на природата, позволява да се направи заключението, че при определени обстоятелства забавянето по отношение на функциите може да бъде компенсирано чрез увеличаване на мащаба на мярката. Това се основава, наред с другото, на факта, че по този начин забавянето може в голяма степен да бъде компенсирано за определени функции на местообитанията.

С оглед на забавянето по отношение на функциите следва да се избере добавяне на по-големи участъци земя, тъй като макар в началото мерките (например засаждане) да не могат да изпълняват функциите в достатъчна степен, все пак със значително по-големи запаси, като цяло може да се постигне същото равнище на компенсация. По-големият мащаб на мярката също така увеличава сигурността на прогнозирането по отношение на функционалните аспекти.

Прилер: Тъй като пресича течащ воден обект, пътният проект води до значително увреждане на местообитание *91ЕО алувиални гори с елиа и ясен. Загубата на местообитанието трябва да бъде компенсирана в други защитени зони, които са подходящи по местоположение и функция, чрез мерки за осигуряване на кохерентност; това ще бъде постигнато чрез подходящо създаване и възстановяване на типа местообитание. Тъй като не могат да се приложат други съпътстващи мерки, като например развитие на стари гори в съществуващи подобни типове местообитания, се планира прилагане на мярката в зона, която е в пъти по-голяма, за да се компенсира забавянето по отношение на функцията. Тук става въпрос за тип местообитание, характеризиращ се с дървета, за който съответно е необходимо дълго време за развитие, което не може да бъде постигнато дори с предварително прилагане на мерките.

Независимо от това тази мярка по принцип следва да бъде призната като мярка за осигуряване на кохерентност, при условие че нито един конкретен аспект на отделния случай не е в противоречие с това.

4. ВРЪЗКИ МЕЖДУ ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ПРОЦЕДУРИТЕ: ПО, ОВОС, СЕО

4.1. Сравнение на процедурите за подходяща оценка (ПО), ОВОС и СЕО

	ПО	ОВОС	СЕО
Кои видове благоустройствени проекти подлежат на оценка?	Всеки план или проект , който — било поотделно или във взаимодействие с други планове/проекти — има вероятност да окаже значително влияние върху защитена зона по „Натура 2000“ (с изключение на планове или проекти, които са пряко свързани с управлението на опазването на зоната).	Всички проекти , включени в приложение I. За проекти, включени в приложение II, необходимостта от ОВОС се преценява според конкретния случай или в зависимост от праговете или критериите, определени от държавите членки (като се отчитат критериите, посочени в приложение III).	Всички планове и програми или техни изменения, които: а) подлежат на изготвяне и/или приемане от орган на национално, регионално или местно равнище; б) се изискват от закони, подзаконовни или административни разпоредби; в) се изготвят за селското стопанство, горското стопанство, рибарството, енергетиката, промишлеността, транспорта, управлението на отпадъците, управлението на водите, далекосъобщенията, туризма, териториалното и селищното устройство или земеползването и определят рамката за бъдещото разрешение за осъществяване на проекти, посочени в приложения I и II към Директивата за ОВОС; или за които, с оглед на вероятното влияние върху зоните, е определено, че е необходима оценка в съответствие с членове 6 или 7 от Директива 92/43/ЕО.

	ПО	ОВОС	СЕО
Какви въздействия трябва да бъдат оценени по отношение на природата?	Оценката следва да се извърши от гледна точка на целите на опазването на зоната (които са свързани с типовете местообитания/видовете, чието присъствие в защитената зона е значително). Въздействията следва да бъдат подложени на оценка, за да се установи дали те ще оказват неблагоприятно влияние върху целостта на засегнатата зона.	Преки и косвени, вторични, кумулативни, трансгранични, в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план, постоянни и временни, положителни и отрицателни значителни влияния върху населението и здравето на човека; биологично разнообразие, като се обръща особено внимание на видове и местообитания, защитени по силата на Директива 92/43/ЕИО и Директива 2009/147/ЕО; земя, почва, вода, въздух, климат и ландшафт; материални активи, културно наследство и ландшафт; както и взаимодействието между тези фактори.	Възможни значителни влияния върху околната среда, включително върху биологичното разнообразие, населението, здравето на човека, фауната, флората, почвата, водата, въздуха, климатичните фактори, материалните активи, културното наследство, включително архитектурното и археологичното наследство, ландшафта и взаимодействието между горепосочените фактори.
Кой отговаря за оценката?	Извършването на ПО е отговорност на компетентния орган. За да може да вземе напълно информирано решение, компетентният орган може да изиска от възложителя на проекта да извърши всички необходими проучвания и да му предостави цялата необходима информация. Компетентният орган може също да събере уместна информация от други източници, ако е целесъобразно.	Компетентният орган, който издава разрешението за осъществяване, трябва надлежно да отчете необходимата информация, предоставена от възложителя на проекта, заедно с резултатите от консултациите.	Директивата за СЕО дава на държавите членки широка свобода на преценка при определянето на отговорните органи за СЕО. Тази функция може да се изпълнява от органите, които отговарят за изготвянето на план/програма, органите по опазване на околната среда, които се консултират <i>ex lege</i> относно обхвата и степента на подробност на информацията, която трябва да бъде включена в екологичния доклад, както и проекта на план/програма и придружаващия го екологичен доклад; или органите, които са натоварени конкретно с провеждането на процедурата за СЕО.
Провеждат ли се консултации с обществеността/други органи?	Директивата за местообитанията не включва изрично задължение да се поиска мнението на широката общественост, когато се дава разрешение за планове или проекти, изискващи извършването на подходяща оценка. В съответствие с текста на член 6, параграф 3 това може да бъде извършено само ако бъде счетоно за „подходящо“. Съдът обаче е изяснил, че въз основа на изискванията на Конвенцията от Орхус засегнатата общественост, включително признатите природозащитни НПО, имат право да участват в процедурата за издаване на разрешение (C-243/15,	Задължителна консултация преди приемането на предложението за осъществяване на проект. Държавите членки трябва да предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че на органите, които се очаква да бъдат засегнати от проекта (включително органите в областта на околната среда, местните и регионалните органи), е дадена възможност да изразят мнението си по искането за издаване на разрешение за осъществяване. Същите принципи се прилагат и по отношение на консултациите със засегнатата общественост. В случай на вероятни значителни влияния върху	Задължителна консултация преди приемането на плана или програмата. Държавите членки трябва да се консултират с органите, които поради своите специфични отговорности в областта на околната среда е вероятно да бъдат засегнати от екологичните последици от изпълнението на план/програма. Следва да бъде проведена консултация с обществеността, включително с частта от нея, която е засегната или е вероятно да бъде засегната, или е заинтересована от вземането на решение, включително НПО.

	ПО	ОВОС	СЕО
	точка 49). Това право включва по-специално „правото на „ефективно участие на обществеността във вземането на решения за околната среда“, посредством представянето „в писмена форма или по друг подходящ начин [на] всякакви коментари, информация, анализи и становища, които счита за уместни, спрямо предлаганата дейност“ (C-243/15, точка 46).	околната среда в друга държава членка, трябва да се проведе консултация със съответните органи и обществеността на тази държава членка.	На органите и на обществеността се предоставя реална възможност, на ранен етап и в рамките на подходящи срокове, да изразят своите становища по проекта на плана или програмата и съпътстващия ги екологичен доклад, преди планът или проектът да бъде приет или внесен за разглеждане по съответната законодателна процедура. В случай на вероятни значителни влияния върху околната среда в друга държава членка, трябва да се проведе консултация със съответните органи и обществеността на тази държава членка.
Доколко са обвързващи резултатите от оценката?	Резултатите са обвързващи. Компетентните органи могат да одобрят плана или проекта едва след като се уверят, че той няма да окаже неблагоприятно влияние върху целостта на зоната.	Резултатите от консултациите и събраната информация като част от ОВОС „надлежно се вземат под внимание“ при процедурата за издаване на разрешение за осъществяване. Решението да бъде издадено разрешение за осъществяване включва най-малко мотивираното заключение (т.е. решението относно ОВОС) и всички екологични условия, с които е обвързано решението.	Екологичният доклад и изразените становища „се вземат предвид“ при изготвянето на плана или програмата и преди да бъде приет/а или внесен/а за разглеждане по съответната законова процедура.

5. СТРАТЕГИЧНО ПЛАНИРАНЕ — ОЦЕНКА НА ПЛАНОВЕ

5.1. Пример: Планиране на магистрали в Австрия

Планиране на магистрали в Австрия — скрининг и подходяща оценка

Планирането на магистрали в Австрия се състои от три различни фази на проекта, които определят необходимостта от извършване на многократно подходяща оценка.

Във фаза 1 (*Voruntersuchung* или *Korridoruntersuchung*) се определят потенциалните зони на конфликт в рамките на проучвания район, за да се изключат съответно коридорите с неприемливи последици и висок риск да не получат одобрение. На защитените зони, включително защитените зони по „Натура 2000“, се обръща специално внимание. В резултат от фаза 1 са получени предварителен подбор от възможни варианти на проекта и програмата за проучвания за фаза 2. В тази фаза (етап на скрининг) обикновено се установява изискването за извършване на подходяща оценка.

Във фаза 2 (*Vorprojekt* или *Variantenuntersuchung*) се определя чувствителността на местообитанията и видовете при различните възможни варианти на проекта и се предвиждат възможните влияния на проекта върху околната среда. Съгласно вътрешните национални изисквания (RVS*⁽ⁱ⁾) в тази фаза са необходими подробни проучвания относно подходящата оценка. Целта е да се гарантира разглеждането на защитените в ЕС видове и местообитания на възможно най-ранен етап. В края на тази фаза се избира един възможен вариант на проекта.

Във фаза 3 (*Einreichprojekt*) се планират процедурите за одобрение. Потенциалните последици от избраното трасе върху околната среда се определят допълнително и възможните отрицателни последици се намаляват чрез подходящата оценка. Целта е да се постигне щадящ околната среда проектоплан, който не оказва въздействия върху целите на опазването на зоната или защитените видове и отговаря на законовите изисквания.

Предимствата на скрининга на ранен етап са съвременно признаване на необходимите правни процедури и в случай на подходяща оценка или в други случаи — на процедура за прилагане на дерогация. По този начин рисковете, свързани с процедурата, се отчитат достатъчно рано и могат да се приложат стратегии за избягване на риска.

По отношение на определянето на местоположението на потенциалните зони на конфликт се използват стандартните формуляри за данни за защитените зони по „Натура 2000“, заедно с националните атласи на гнездящи птици, регионални и местни проучвания относно местообитанията (доколкото има такива и те са актуални). При оценката на настоящата ситуация и възможните влияния също така се вземат предвид червените книги (на национално или регионално равнище), данните от доклада по член 17, националните и регионалните разпоредби относно защитените на национално равнище видове и други налични данни в региона. Могат да се използват допълнителни данни от мониторинг, когато има такива, например от проекти за опазване на видове или проекти по програма LIFE, изпълнявани в региона.

Източник: проучване на казус, предоставено от ASFINAG

5.2. Пример: Стратегическо планиране на нови проекти за водноелектрически централи по река Дунав

Стратегическо планиране на нова водноелектрическа централа в басейна на река Дунав

Международната комисия за опазване на река Дунав (МКОРД) разработи Ръководни принципи за устойчиво развитие на хидроенергетиката и държавите в региона на река Дунав ги приеха през юни 2013 г. Ръководните принципи са изготвени като част от един по-широк процес, в който участват представители на администрациите в областта на енергетиката и околната среда, сектора за производство на водноелектрическа енергия, НПО и научната общност.

Те предложиха подход за стратегическо планиране по отношение на изграждането на нови водноелектрически централи. Този подход следва да се основава на оценка на две нива (включваща списъци с препоръчителни критерии) — национална/регионална оценка, последвана от оценка на конкретния проект.

⁽ⁱ⁾ RVS = Насоки и разпоредби за планирането, изграждането и поддръжката на автомобилни пътища (RVS) www.fsv.at

При първата стъпка се определят речните участъци, където изграждането на водноелектрически централи е забранено от националното или регионалното законодателство/национални или регионални споразумения (забранени зони). Въведените в някои европейски държави критерии за тази категория включват: защитените територии, участъците с висока екологична стойност, референтните участъци, площта на водосборния басейн.

Препоръчителен списък за критерии на национално/регионално равнище включва следното:

- *естествена природа*: статус на речните участъци/участъците от водния обект по отношение на отклонението от специфичните за типа природни условия, свързани с хидрологията, морфологията, биологичната непрекъснатост и непрекъснатостта на седиментите, както и биологичните съобщества;
- *статус на водния обект по отношение на редкостта на срещане и екологичната стойност*: рядкост на срещане на вида река, екологичното състояние на речния участък и чувствителността на реката;
- *специфична екологична структура и функцията на речният участък по отношение на целия водосборен басейн/подбасейн, както и във връзка с екосистемните услуги*. Например някои местообитания за чувствителни/ценни видове риба или други биологични елементи на качеството в речната екология (като видове, включени в червените книги);
- *защитени зони съгласно Директивата за местообитанията и защитени зони съгласно Директивата за птиците*: например защитени зони по „Натура 2000“, биосферни резервати под защитата на ЮНЕСКО, национални и природни паркове и др.

При втората стъпка ще бъдат оценени всички други участъци, като се използва матрица за оценка и схема за класификация.

Тъй като много речни участъци и заливни равнини в басейна на река Дунав са защитени съгласно Директивата за птиците и Директивата за местообитанията, трябва да бъдат взети предвид изискванията и разпоредбите в съответствие с управлението и опазването на защитени зони по „Натура 2000“ и необходимостта от подходяща оценка на въздействието на възможните проекти в съответните райони.

Националната/регионалната оценка е инструмент, който помага на администрациите да насочат новите водноелектрически централи към онези области, в които се очаква минимално влияние върху околната среда. Трансграничните аспекти или аспекти, отнасящи се до целия басейн на река Дунав, трябва да бъдат взети предвид, когато това е уместно. Националната/регионалната оценка е от полза както за околната среда и водния сектор, така и за сектора за производство на водноелектрическа енергия, тъй като увеличава предвидимостта в процеса на вземане на решения и осигурява прозрачност когато е вероятно да бъдат издадени разрешителни за нови проекти.

Докато оценката на национално/регионално равнище е от по-общо естество, оценката на конкретния проект, която класифицира целесъобразността на речните участъци за потенциално използване за производство на водноелектрическа енергия, предоставя по-подробна и задълбочена оценка на ползите и влиянието на конкретен проект. Това помага да се оцени дали даден проект е адаптиран по подходящ начин към определено място. Оценката на конкретния проект се извършва в отговор на заявление за издаване на разрешително за нова водноелектрическа централа и следователно зависи от особеностите на проекта.

Трябва да бъдат създадени смекчаващи мерки, които да сведат до минимум отрицателните влияния на водноелектрическите инсталации върху водните екосистеми. Гарантирането на миграцията на рибите и екологичните потоци са приоритетни мерки за поддържане и подобряване на екологичното състояние на водите.

Другите смекчаващи мерки, като например подобряване на управлението на седиментите, свеждане до минимум на отрицателните влияния на изкуствените колебания на водното равнище (рязкото повишаване на оттока с цел покриване на ВЕТ), поддържане на състоянието на подземните води или възстановяване на специфични за видовете местообитания и крайречните зони, са важни за речната екология и влажните зони, които са пряко зависими от водните екосистеми. Поради това тези мерки следва да се вземат предвид при разработването на проекта, като се отчетат рентабилността и сигурността на доставките на електроенергия.

В ръководните принципи се признава прилагането на процедурата, установена в член 6, параграфи 3 и 4 от Директивата за местообитанията, когато нови проекти за водноелектрически централи могат да засегнат защитена зона по „Натура 2000“.

<https://www.icpdr.org/main/activities-projects/hydropower>

5.3. Пример: План за устройство на територията за ветроенергийни паркове в морето и връзки към мрежата в германската ИИЗ в Северно море

Устройствен план за морска електроенергийна мрежа в германската изключителна икономическа зона в Северно море

В плана за морска електроенергийна мрежа са определени ветроенергийните паркове в морето, които са подходящи за колективно присъединяване към мрежата. Наред с определянето на необходимите трасета на кабелите и площадките за връзките към мрежата на ветроенергийните паркове в морето, в плана за морска електроенергийна мрежа са предвидени трасета за кабелите за междусистемните връзки, както и описания на възможните свързващи кабели.

В германската ИИЗ са определени приоритетни райони за корабоплаване, тръбопроводи и морски ветрогенератори. Забранено е извършването на друг вид дейности, освен ако не са съвместими с тези, за които е определен районът. В защитените зони по „Натура 2000“ не са разрешени вятърни генератори. Подводни кабели за пренос на електроенергия, генерирана в ИИЗ, които преминават през териториалните води и пресичат трасета за разпределяне на трафика, трябва да се насочват по определените кабелни коридори. При изготвянето на плана е извършена СЕО.

За да се сведат до минимум възможните негативни въздействия върху морската среда вследствие полагането на тръбопроводи и кабели, в плана се поставят ограничения за преминаването през чувствителни местообитания в периоди, в които определени видове са особено уязвими.

При полагането и експлоатацията на тръбопроводи и кабели трябва да се избягва нанасянето на щети или унищожаването на плитчини, рифове и зони с бентосни съобщества от природозащитно значение, които представляват особено чувствителни местообитания, както и да се прилагат най-добрите практики за опазване на околната среда съгласно Конвенцията OSPAR. Планът е разработен така, че приоритетните райони, предназначени за тръбопроводи и ветроенергийни паркове, да се припокриват.

Принципите на планиране, като максимално групиране на кабели и избягване на трасета, минаващи през територии от „Натура 2000“, имат за цел да се намали площта, необходима за мрежовата инфраструктура, и да се ограничи потенциалното въздействие върху морската околна среда. В плана, който бе подложен на СЕО, е определен капацитетът и очакваният график за изграждане на преносната мрежа в морска среда за следващите 10 години.

https://www.bsh.de/EN/TOPICS/Offshore/Maritime_spatial_planning/maritime_spatial_planning_node.html